

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

БУРБИКА ВІТАЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 342.9 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ**

12.00.07 — адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
(081 — Право)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
(доктора філософії)

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник —
Солонар Анастасія Вікторівна,
кандидат юридичних наук

Суми 2017

АНОТАЦІЯ

Бурбика В. О. Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 — Право). — Сумський державний університет. — Суми, 2017.

Дисертаційна робота присвячена визначенню змісту та особливостей взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Встановлюється сутність взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Встановлено такі особливості взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) передбачає узгодженість дій (зокрема, під час планування спільних заходів) щодо забезпечення громадського порядку на місцях; б) визначається потребами, інтересами та цілями сторін; в) передбачає відповідальність керівників зазначених органів за винесене і погоджене рішення; г) є безперервною в організації діяльності щодо забезпечення громадського порядку та безпеки; ґ) під час взаємодії мають неухильно дотримуватись норми чинного законодавства України; д) орієнтована на підвищення рівня правової культури суспільства в цілому та правосвідомості окремих громадян; е) є спільною діяльністю, що спрямована на покращення зовнішнього та внутрішнього іміджу як правоохоронних органів, так і органів місцевого самоврядування.

Розкриваються мета, завдання та функції взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Узагальнюються принципи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. До загальних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами віднесено наступні: а) принцип верховенства права; б) принцип законності; в) принцип системності; г) принцип професіоналізму; ґ) принцип рівності. До спеціальних принципів віднесено

наступні: а) принцип безперервності; б) принцип оперативності та доцільності; в) принцип юридичної відповідальності; г) принцип спільності інтересів; д) принцип оптимальності; е) принцип науковості; є) принцип соціального захисту; ж) принцип плановості.

Характеризується стан адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, у зв'язку з чим обґрунтовано, що на сьогодні в нашій державі не сформовано комплексного нормативно-правового базису для організації та здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Чинними законодавчими положеннями регламентуються лише окремі аспекти спільної діяльності цих суб'єктів публічного управління.

Формулюється поняття адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, під яким розуміється система засобів адміністративного права, за допомогою яких забезпечуються впорядкування та спрямування у русло законності відносин, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності. Виокремлюються наступні структурні елементи адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: адміністративно-правові норми, реалізація адміністративно-правових норм, адміністративно-правові відносини, правова культура та законність.

Встановлюються три рівні взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: загальнодержавний, регіональний та місцевий (локальний) рівні, при цьому акцентовано увагу, що враховуючи специфіку діяльності органів місцевого самоврядування, найбільш ефективною є взаємодія зазначених органів саме на місцевому рівні, що значною мірою пов'язано з правовим статусом органів місцевого самоврядування. Узагальнюються види, форми та методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Визначається поняття процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, під якою розуміється

встановлений чинним законодавством України порядок дій органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів під час здійснення їх сумісної діяльності задля досягнення спільної мети.

Виявляються наступні організаційні засоби, використання яких правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування має забезпечити належний рівень цілеспрямованості, злагодженості та дієвості означеної взаємодії: 1) визначення об'єкта взаємодії; 2) постановлення цілей взаємодії та окреслення її завдань; 3) визначення основних напрямків та форм взаємодії, що є важливим для забезпечення належного вектору реалізації взаємодії; 4) визначення організаційної структури механізму взаємодії, тобто встановлення підрозділів і посадових осіб, через яких відбуватиметься досліджувана взаємодія, які її координуватимуть та контролюватимуть; 5) визначення джерел фінансового та матеріально-технічного забезпечення досліджуваної взаємодії, а також розподіл відповідних ресурсів між її учасниками; 6) здійснення інформаційно-методичного забезпечення взаємодії; 7) планування; 8) проведення кадрової роботи, що передбачає визначення безпосередніх виконавців здійснення тих чи інших заходів у межах досліджуваної взаємодії, роз'яснення їм їх завдань та функцій, а також кола та меж їх повноважень; забезпечення виконавців необхідними ресурсами; 9) контроль, який виступає важливим інструментом перевірки дотримання сторонами режиму законності в ході їх взаємодії; 10) оцінювання, завдяки якому з'ясується рівень ефективності та результативності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування.

Вивчається зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами та встановлюються можливості його використання в Україні, зокрема, запропоновано наступне: 1) органи самоврядування мають брати участь у призначенні керівництва правоохоронних органів, що діють на підвідомчій першим території; 2) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у стратегічному плануванні роботи правоохоронних органів; 3) органи місцевого самоврядування повинні

брати участь у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні діяльності правоохоронних органів; 4) органи місцевого самоврядування мають виступати одним із ключових суб'єктів координації досліджуваної взаємодії, а також здійснення контролю за якістю й ефективністю її реалізації на відповідній території; 5) правоохоронні органи зобов'язані періодично звітувати перед органами місцевого самоврядування щодо стану законності і правопорядку в регіоні.

Пропонуються напрямки вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Оптимізуються критерії оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Серед критеріїв оцінювання результатів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами названо: а) громадську думку про результати такої взаємодії (для того, щоб дана підстава з'ясування рівня ефективності, доцільності та дієвості досліджуваної взаємодії забезпечувала отримання показників, які відповідають об'єктивно існуючому, дійсному стану справ у цій сфері, громадськість повинна належним чином інформуватися про ключові аспекти такої взаємодії, про її цілі, завдання, етапи та отримані результати, лише за таких умов можна сподіватися на більш-менш високий рівень об'єктивності та правдивості такого показника як стан громадської думки при визначенні ефективності вищезгаданої взаємодії); б) думку про результати взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів керівників таких органів, а також посадових осіб, які є безпосередніми виконавцями (реалізаторами) даної взаємодії; в) функціональну та економічну ефективність взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень теоретичних та практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема викладені в дисертації положення можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як основа для подальшого вивчення особливостей форм та методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;

– правотворчості – під час опрацювання змін і доповнень до нормативно-правових актів, якими врегульовано процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;

– правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;

– освітньому процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право» й «Судові та правоохоронні органи»; вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Сумському державному університеті та Харківському національному університеті внутрішніх справ. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, взаємодія, органи місцевого самоврядування, правоохоронні органи, мета, завдання, функції, принципи, форми, методи, організація, оцінювання.

SUMMARY

Burbyka V.O. Administrative and Legal Principles of Interaction between Local Self-Governments and Law Enforcement Agencies. — Qualifying scientific work as the manuscript.

The thesis for a candidate's degree (PhD) by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law (081 – Jurisprudence). – Sumy State University. – Sumy, 2017.

The thesis is focused on the definition of the content and features of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies. The

essence of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies has been established. The author has established the following features of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies: a) it provides the coherence of actions (in particular, during the planning of joint measures) regarding provision of public order on the spot; b) is determined by the needs, interests and objectives of the parties; c) provides for the responsibility of the heads of the mentioned agencies for the issued and agreed decision; d) is continuous in the organization of the activities for ensuring public order and safety; e) the norms of the current legislation of Ukraine must be strictly observed during the interaction; f) is aimed at raising the level of legal culture of society in the whole and the legal awareness of individual citizens; g) is a joint activity aimed at improving the external and internal image of both law enforcement agencies and local self-governments.

The objective, tasks and functions of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies have been revealed. The principles of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies have been generalized. The general principles of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies we include the following: a) the rule of law principle; b) the principle of legality; c) the principle of systemicity; d) the principle of professionalism; e) the principle of equality. The special principles are as follows: a) the principle of continuity; b) the principle of efficiency and expediency; c) the principle of legal liability; d) the principle of common interests; e) the principle of optimality; f) the scientific principle of; g) the principle of social protection; h) the planning principle.

The author has characterized the state of administrative and legal regulation of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies, in this connection the author has grounded that today there is no comprehensive legal and regulatory basis for the organization and implementation of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies in our country. The current legislative provisions regulate only certain aspects of the joint activity of these subjects of public administration.

The concept of administrative and legal mechanism of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies has been formulated, which means the system of administrative law measures that assist to streamline and assignment of the relations aroused between the mentioned agencies during their joint activity into the legal direction. The author has distinguished the following structural elements of administrative and legal mechanism of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies: administrative and legal norms, implementation of administrative and legal norms, administrative and legal relations, legal culture and legality.

Three levels of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies have been established: national, regional and local levels, while the emphasis has been paid to the fact that taking into account the specifics of the activities of local self-governments, the interaction of these agencies is the most effective at the local level that is greatly related to the legal status of local self-governments. The types, forms and methods of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies have been generalized.

The notion of the procedure of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies has been defined, which means the procedure of actions of local self-governments and law-enforcement agencies established by the current legislation of Ukraine in the course of their joint activities in order to achieve a common objective.

The author has revealed the following organizational tools, the use of which by law enforcement agencies and local self-governments should ensure the proper level of purposefulness, coherence and effectiveness of the specified interaction: 1) the definition of the object of the interaction; 2) determination of the objectives of the interaction and outlining its tasks; 3) definition of the main directions and forms of the interaction, which is important for ensuring the proper vector for the implementation of the interaction; 4) determination of the organizational structure of the mechanism of the interaction, i.e., the establishment of units and officials through which the studied interaction will be realized, and which will coordinate and control

it; 5) determining the sources of financial and logistical support of the researched interaction, as well as the allocation of relevant resources among its participants; 6) implementation of informational and methodological provision of the interaction; 7) planning; 8) carrying out personnel work, which involves determining the direct performers of the implementation of certain measures within the studied interaction, clarifying their tasks and functions, as well as the range and limits of their authorities; provision of the executors with the necessary resources; 9) control, which serves as an important tool for verifying compliance by the parties with the rule of law in the course of their interaction; 10) evaluation, which clarifies the level of efficiency and effectiveness of the interaction between law enforcement agencies and local self-governments.

The author has studied international experience of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies and has established the possibilities of its implementation in Ukraine, in particular, the author has suggested the following: 1) self-governments should participate in the appointment of the leadership of law enforcement agencies operating under their jurisdiction; 2) local self-governments should take part in strategic planning of the work of law enforcement agencies; 3) local self-governments should participate in financing and logistical support of the activities of law enforcement agencies; 4) local self-governments should act as one of the key subjects of coordination of the studied interaction, as well as monitoring the quality and effectiveness of its implementation on the relevant territory; 5) law enforcement agencies are required to report periodically to local self-governments on the state of law and order in the region.

The author has offered the directions of improving administrative legislation, which regulates the interaction between local self-governments and law enforcement agencies. The criteria for assessing the effectiveness of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies have been optimized. Among the criteria for evaluating the results of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies are the following: a) public opinion on the results of such interaction (in order this reason of finding out the level of effectiveness,

expediency and efficiency of the studied interaction would provide the obtaining of indicators that correspond objectively existing, actual state of matters in this area; the public should be adequately informed about the key aspects of such interaction, its objectives, tasks, stages and obtained results, only according such conditions we can expect more or less high level of objectivity and veracity of such an indicator as the state of public opinion in determining the effectiveness of the above mentioned interaction); b) the opinion on the results of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies, the heads of such agencies, as well as officials, who are direct executors (implementers) of this interaction; c) functional and economic efficiency of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies.

The scientific novelty of the obtained results is that the dissertation is one of the first comprehensive studies of theoretical and practical aspects of administrative and legal provision of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies.

The practical significance of the obtained results is that they constitute both scientific and theoretical and practical interest, in particular, the positions set out in the thesis can be used in:

- the research sphere – as the basis for further study of the peculiarities of forms and methods of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies;
- law-making – during the processing the amendments and alterations to regulatory acts, which regulate the procedures for the interaction between local self-governments and law enforcement agencies;
- law enforcement activities – in order to increase the effectiveness of the interaction between local self-governments and law enforcement agencies;
- educational process – during the preparation of textbooks, training manuals on the disciplines “Administrative Law” and “Judicial and Law Enforcement Agencies”; they are already used in the course of conducting lessons on the mentioned disciplines at Sumy State University and Kharkiv National University of

Internal Affairs. They are also taken into account in educational and methodological developments prepared with the participation of the author.

Key words: administrative and legal principles, interaction, local self-governments, law enforcement agencies, objective, tasks, functions, principles, forms, methods, organization, evaluation.

Список публікацій здобувача:

1. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право». — 2014. — Випуск 29. — Частина 2. — Том 3. — С. 98–100.

2. Бурбика В. О. Характеристика окремих структурних елементів адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наука і правоохорона. — 2015. — № 1 (28). — Ч. 2 — С. 27–32.

3. Бурбика В. О. Мета та завдання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Європейські перспективи. — 2017. — № 1. — С. 79–84.

4. Бурбика В. О. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Право UA. — 2016. — № 3. — С. 108–113.

5. Бурбика В. О. Поняття та особливості методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наше право. — 2017. — № 1. — С. 78–83.

6. Бурбика В. О. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Международный научный журнал «Верховенство права». — 2017. — № 1 — С. 70–75.

7. Бурбика В. А. Понятие и особенности взаимодействия органов местного самоуправления с правоохранительными органами / В. А. Бурбика // *Legea și viața* (Закон и жизнь) — Молдова. — 2017. — № 1/2 (301). — С. 21–24.

8. Бурбика В. О. До розуміння мети та завдань взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // *Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ : матеріали круглого столу* (м. Київ, 14 трав. 2015 р.). — К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. — С. 51–53.

9. Бурбика В. О. Характеристика взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами у розрізі додержання прав та свобод людини у правоохоронній діяльності / В. О. Бурбика // *Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. Круглого столу* (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. Ун-т внутр. справ. — Харків, 2016 — С. 161–164.

10. Бурбика В. О. Адміністративно правова норма, як елемент механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // *Теоретичний аналіз і наукові дослідження юриспруденції у світовій науці : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 16–17 грудня 2016 р.). — К. : НДІ публік. права, 2016. — С. 65–67.

11. Бурбика В.О. Взаємодія органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. крнф.* (м. Харків, 30 червня 2017 р.) / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. — Х. : ХНУВС, 2017. — С. 190–193.

ЗМІСТ

ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ	
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ	
ОРГАНАМИ	
1.1. Поняття та особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	24
1.2 Мета, завдання та функції взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	39
1.3. Принципи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	50
1.4. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.....	61
Висновки до розділу 1	72
РОЗДІЛ 2 ЗМІСТ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО	
САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ	
2.1. Поняття та структура адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	76
2.2. Рівні та види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	91
2.3. Форми та методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	104
2.4. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами	116
2.5. Організаційні засоби забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.....	126
Висновки до розділу 2	140

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ	
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ	
ОРГАНАМИ	147
3.1. Зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами та можливості його використання в Україні	147
3.2. Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами .	164
3.3. Оптимізація критеріїв оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.....	172
Висновки до розділу 3	183
ВИСНОВКИ	188
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	195
ДОДАТКИ.....	243

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із стратегічних курсів подальшої розбудови української державності є здійснення децентралізації державної влади, що вимагає вирішення цілої низки проблем, які існують на сьогодні у сфері місцевого самоврядування. Так, окрім іншого, з урахуванням означеного курсу, який передбачає збільшення автономності органів місцевого самоврядування та розширення кола їх функцій як суб'єкта управління на локальному рівні, значної актуальності набуває питання врегулювання взаємодії цих суб'єктів публічної влади з державними органами, зокрема з правоохоронними.

Проблематика діяльності органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів вже багато років перебуває у центрі уваги науковців, зокрема, її вивчали: М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, Є. Ю. Бараш, О. В. Батраченко, В. Т. Білоус, К. Л. Бугайчук, М. М. Бурбика, А. В. Васишин, С. Є. Віцин, М. В. Возник, Ю. В. Гаруст, А. П. Головін, І. П. Голосніченко, Н. В. Гришина, А. В. Губанов, С. Д. Гусарєв, Е. Ф. Демський, Б. В. Деревянко, В. В. Заросило, В. О. Заросило, Є. В. Зозуля, Р. А. Калюжний, М. О. Качинська, Т. А. Кобзєва, Ю. І. Коваленко, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Копан, Т. М. Кравцова, А. М. Куліш, В. І. Курило, М. І. Логвиненко, К. В. Мамай, О. М. Музичук, Ю. С. Назар, В. І. Олефір, О. І. Остапенко, В. В. Пахомов, В. Г. Поліщук, О. С. Проневич, О. М. Рєзнік, Ю. І. Римаренко, І. О. Святокум, Г. П. Ситник, В. О. Січкара, Ю. С. Смирнов, А. О. Собакарь, А. В. Солонар, М. В. Старинський, С. Г. Стеценко, О. Д. Терещук, М. П. Ткач, О. С. Федченко, О. Ф. Фрицький, Ю. М. Фролов, В. Д. Чернадчук, В. І. Шакур, С. С. Шоптенко, О. С. Юнін, О. Н. Ярмиш, С. С. Яценко та багато інших науковців. Однак, цілий ряд важливих проблемних питань функціонування інституту місцевого самоврядування та правоохоронних органів, їх взаємодії між собою, все ще вимагають подальшого, більш детального та комплексного вивчення, що цілком зрозуміло, враховуючи його складний, багатоаспектний

характер. Зокрема, в існуючих наукових працях не отримало комплексного вивчення питання взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами. Більшість дослідників, якщо й звертає увагу на співпрацю даних суб'єктів, то досить поверхнево, епізодично або ж лише у межах якогось окремого вузького напрямку. Як наслідок — відсутнє повноцінне теоретичне підґрунтя, необхідне для вдосконалення правових та організаційних засобів взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами, що обумовлює актуальність обраної тематики.

Таким чином, необхідність підвищення ефективності забезпечення основних прав людини і громадянина на локальному рівні, недостатність наукових розробок із проблематики взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, недосконалість правового регулювання даного питання обумовлюють актуальність комплексного дослідження сутності, змісту та особливостей зазначеного різновиду взаємодії, вивчення наявного стану останньої та визначення можливих шляхів її подальшого вдосконалення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р, Стратегії сталого розвитку «Україна — 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., а також у межах науково-дослідної теми навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства» (номер державної реєстрації 0114V001904).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на підставі аналізу норм Конституції України, міжнародних нормативно-

правих актів, чинного законодавства України з досліджуваних питань, узагальнення практики реалізації форм і методів взаємодії між суб'єктами публічного управління, узагальнення міжнародного досвіду визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення відповідного адміністративного законодавства.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні необхідно вирішити такі *задачі*:

- визначити поняття та особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- розкрити мету, завдання та функції взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- узагальнити принципи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- охарактеризувати стан адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- окреслити структуру адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- встановити рівні та види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- систематизувати форми та методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- встановити сутність та особливості процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- опрацювати організаційні засоби забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;
- вивчити зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами та встановити можливості його використання в Україні;

– запропонувати напрямки вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;

– оптимізувати критерії оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають з приводу реалізації спільних завдань органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Методи дослідження. У дисертаційні використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. За допомогою системного підходу узагальнено завдання, функції, принципи, рівні, види, форми, методи, процедури та організаційні засоби взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2–2.5). Методи аналізу та синтезу використано під час з'ясування сутності та особливостей взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, а також під час напрацювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у досліджуваній сфері (розділ 3). Методи узагальнення, абстрагування та аналогії використовувалися при з'ясуванні змісту адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами (розділ 2), а також під час вивчення зарубіжного досвіду взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами та можливості його використання в Україні (підрозділ 3.1). Функціональний підхід застосовувався при визначенні й характеристиці завдань та функцій взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами (підрозділ 1.2). Логіко-семантичний метод використовувався під час з'ясування сутності основних термінів, що використовувались у дисертаційному дослідженні (розділи 1–3). Аналітичний

метод надав змогу виявити недоліки і колізії в чинному законодавстві, запропонувати шляхи його вдосконалення (підрозділи 3.1–3.3).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять праці вчених у галузі загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права інших галузевих наук. Нормативно-правовою основою дослідження є норми Конституції України, міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані у встановленому законом порядку, кодифіковані нормативно-правові акти, інші закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та інші підзаконні нормативні акти, які визначають правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є узагальнення практики взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, політико-правова публіцистика, результати опитування 136-ти працівників правоохоронних органів, довідкові видання, статистичні й аналітичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень теоретичних та практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень і висновків. Зокрема:

вперше:

– обґрунтовано доцільність прийняття підзаконного нормативно-правового акту з питань взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами; визначено його зміст, загальні завдання та принципи даної взаємодії, основні напрямки та форми її здійснення, загальні права та обов'язки учасників взаємодії, а також процедурні аспекти її реалізації;

– організаційні засоби забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами визначено як сукупність

способів, прийомів, через використання яких сторони даної взаємодії досягають необхідного рівня цілеспрямованості, злагодженості, ефективності та результативності останньої;

– встановлено необхідність на законодавчому рівні закріпити, що взаємодія між органами місцевого самоврядування та окремими правоохоронними органами в Україні є їх прямим обов'язком під час реалізації правоохоронної політики у межах відповідного регіону;

удосконалено:

– характеристику принципів взаємодії правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування, під якими запропоновано розуміти сукупність основоположних, науково обґрунтованих та прямо чи опосередковано закріплених у чинних нормах засад (ідей) узгодженої діяльності вищезазначених органів. Значення даних принципів полягає у тому, що вони визначають пріоритети та межі здійснення взаємодії;

– розуміння основних ознак адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) являє собою сукупність закріплених чинним законодавством юридичних засобів; б) об'єктом впливу виступають публічні управлінські відносини; в) його дію направлено на забезпечення впорядкованості та законності відносин зазначеної взаємодії; г) забезпечується силою державного впливу;

– обґрунтування значення реалізації адміністративно-правових норм як структурного елементу адміністративно-правового механізму регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, яке полягає у тому, що завдяки їй формальні права та обов'язки суб'єктів взаємодії втілюються останніми у практичну діяльність з урахуванням її конкретних умов і обставин;

– характеристику методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, під якими запропоновано розуміти сукупність науково обґрунтованих та закріплених на законодавчому рівні засобів і

прийомів, які застосовуються суб'єктами в ході організації та здійснення заходів взаємодії;

– теоретико-методологічний підхід до встановлення значення інформаційно-аналітичної діяльності як організаційного засобу забезпечення взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування, яка полягає у тому, що саме в ході її здійснення сторони отримують інформацію про стан об'єкта взаємодії, наявні у ньому проблемні моменти, про ефективність та результативність взаємодії, як в цілому, так і окремих її заходів, про думку громадськості з приводу якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування, тощо, що є необхідним для прийняття ефективних рішень та вжиття відповідних практичних заходів;

– розуміння того, що оцінювання результатів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами має бути одним із головних інструментів визначення відповідності результатів такої взаємодії: по-перше, реально існуючим умовам і обставинам суспільного життя, в яких означена взаємодія здійснюється, — її доцільність та доречність; по-друге, поставленим цілям та наміченим завданням — цілеспрямованість та дієвість взаємодії; по-третє, кількості витрачених на організацію і реалізацію взаємодії ресурсів — ефективність взаємодії;

дістали подальшого розвитку:

– розкриття сутності адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів як цілеспрямованого впливу держави на відносини, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності, за допомогою норм адміністративного права;

– обґрунтування того, що методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів не мають належного законодавчого закріплення, що пов'язано з відсутністю єдиного нормативно-правового акта, який би регулював дані правовідносини;

– встановлення того, що організаційні заходи нарівні із правовими виступають важливим інструментом упорядкування взаємодії, забезпечення її цілеспрямованості та ефективності, при цьому організаційні засоби є гнучкішими порівняно із правовими, що дозволяє сторонам більш детально врегульовувати свої взаємини в межах досліджуваної взаємодії і оперативніше реагувати на відповідні зміни у ній;

– окреслення того, що досвід ряду європейських країн свідчить про те, що органи місцевого самоврядування не тільки можуть, але й мають виступати повноцінним партнером правоохоронних органів у питанні забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності і адміністративним правопорушенням у межах певного регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема викладені в дисертації положення можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як основа для подальшого вивчення особливостей форм та методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 09.03.2017 р.*);

– правотворчості – під час опрацювання змін і доповнень до нормативно-правових актів, якими врегульовано процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 12.04.2017 р.*);

– правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;

– освітньому процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право» й «Судові та правоохоронні органи»; вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Сумському державному університеті та Харківському національному університеті внутрішніх справ. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора (*акти впровадження*

Сумського державного університету від 15.03.2017 р. та Харківського національного університету внутрішніх справ від 30.03.2017 р.).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ» (Київ, 2015); «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини» (Харків, 2016); «Теоретичний аналіз і наукові дослідження юриспруденції у світовій науці» (Київ, 2016); «Сучасні проблеми адміністративного права та процесу» (Харків, 2017).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та чотирьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 251 сторінку. Список використаних джерел включає 448 найменувань та розміщений на 49 сторінках, додатки розташовано на 9 сторінках.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

1.1. Поняття та особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Останні декілька років в нашій державі відбувається ціла низка соціально-політичних змін, в результаті яких досить гостро постало питання забезпечення правопорядку на місцях. Це, у свою чергу, обумовлює актуалізацію проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами як важливої гарантії ефективної охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення законності та підтримки правопорядку на місцях.

В першу чергу необхідно визначитись з тим, що представляють собою органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи. Так, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року зазначено, що місцеве самоврядування в Україні — це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста — самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Воно здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [301, ст. 2]. Зауважимо, що поняття «орган місцевого самоврядування» не лише віднайшло своє відображення на законодавчому рівні, а й було предметом дослідження багатьох вчених.

Так, у своєму дисертаційному дослідженні А. С. Поклонський зауважує, що термін «органи місцевого самоврядування» можна тлумачити у декількох значеннях: а) як форму організації та здійснення муніципальної влади, яка забезпечує самостійне вирішення територіальними громадами питань місцевого характеру, організаційне відокремлення управління місцевими справами в системі управління суспільством і державою; б) як структурно-організаційну форму муніципальної влади, які є органами місцевих самоврядних територіальних спільнот (територіальних громад), якими вони формуються і перед якими вони несуть відповідальність за належне здійснення своїх повноважень [283, с. 130].

О. Н. Євтушенко зазначає, що органи місцевого самоврядування — це структурно організовані колективи службовців або одного службовця, що наділяються владою в системі місцевого самоврядування для реалізації владних рішень, а посадові особи місцевого самоврядування — особи, які працюють в органах місцевого самоврядування, мають відповідні посадові повноваження в здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримують заробітну плату за рахунок місцевого бюджету [123, с. 62].

З фінансової точки зору, підкреслює В. О. Лебедев, органи місцевого самоврядування — це таке ж фінансове господарство, як і держава, але в зменшеному вигляді. Місцеве самоврядування, продовжує автор, є не тільки господарем у виконанні потреб місцевого устрою і господарства, а й помічником державної влади у розподілі й зборі деяких державних податків. Далі автор робить висновок про те, що органи місцевого самоврядування, з одного боку, самостійно керують відомою сферою місцевих справ через виборні об'єднання і доповнюють своєю діяльністю діяльність державного управління. З іншого боку, зазначені органи, потребуючи кошти для виконання своїх завдань, мусять мати своє фінансове господарство, а отже, й право на збирання собі доходів, тобто вони можуть мати свої самостійні фінансові системи [202].

Отже, органи місцевого самоврядування — це виборні та інші органи, що

діють від імені та в інтересах територіальних громад, тобто їх діяльність спрямована на вирішення публічних питань місцевого характеру, зокрема, забезпечення у межах компетенції, закріпленої за ними законодавством, розвитку соціальної, економічної, правової та культурної сфер суспільного життя на підвідомчій цим органам території. На нашу думку, слід погодитись із позицією С. Г. Серьогіної, відповідно до якої характерними ознаками органів місцевого самоврядування є такі [110, с. 87]:

- вони займають особливе місце в механізмі управління суспільством і державою, виступаючи специфічною формою публічної влади, яка не є складовою частиною механізму державної влади;

- вони мають особливий об'єкт управління — питання місцевого значення — предмети відання, перелік яких закріплюється законодавством;

- одним із специфічних суб'єктів місцевого самоврядування є територіальна громада. Її специфіка полягає в тому, що на місцевому рівні можна розглядати перетворення територіальної громади з учасника управління в його первинного суб'єкта;

- самостійність місцевого самоврядування, яка знаходить свій вияв у організаційній і матеріально-фінансовій відокремленості, самостійному вирішенні місцевих справ у рамках компетенції, закріпленої законодавством, самостійній відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування [110, с. 88].

В контексті нашого дослідження вважаємо необхідно навести думку авторського колективу підручника «Конституційне право України» за редакцією В. Ф. Погорілко та В. Л. Федоренко, відповідно до якої суттєвою особливістю місцевого самоврядування є те, що в його системі не діє принцип поділу влади, властивий механізму держави. Натомість, продовжують науковці, існує єдність представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування на рівні територіальних громад сіл, селищ, міст має функціонувати як так звана «працююча корпорація», яка самостійно приймає відповідні рішення і самостійно їх виконує [278, с. 387]. Також автори

вказують, що ще однією з характерних особливостей системи місцевого самоврядування є те, що вона має своє продовження як на регіональному рівні, в особі районних, обласних рад — органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, так і на мікрорівні (будинків, вулиць, кварталів, мікрорайонів), в особі так званих органів самоорганізації населення — будинкових, вуличних, квартальних комітетів, комітетів мікрорайонів [278, с. 388].

Серед інших повноважень органів місцевого самоврядування важливе місце посідають ті, що пов'язані із забезпеченням публічного порядку та безпеки на конкретній території, що досягається в тому числі внаслідок протидії правопорушенням. Така ситуація обумовлює необхідність активної та змістовної взаємодії муніципальних органів із державними правоохоронними органами [54].

У науковій літературі існує велика кількість підходів щодо тлумачення поняття «правоохоронні органи». Так, автори підручника «Суд, правоохоронні та правозахисні органи України» під правоохоронним органом розуміють державну установу (або державну юридичну особу), яка діє в системі органів влади й виконує на основі закону державні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контрольні-перевірочні, тощо) в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності Української держави [363, с. 7; 191]. Р. Тевлін розглядає поняття «правоохоронні органи» у широкому та вузькому розумінні. Правоохоронні органи у вузькому розумінні він визначає як державні органи, які спеціально створені для боротьби зі злочинністю і яким з цією метою надані повноваження застосовувати передбачені законом заходи примусу і перевиховання щодо правопорушників. Систему їх становлять органи юстиції, суду, прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки. У широкому розумінні, на думку науковця, правоохоронні органи — це всі інші державні органи, які наділені певними повноваженнями в галузі контролю за додержанням законності і правопорядку. До них належать спеціальні державні інспекції, контролюючі органи, тощо. При цьому, автор зазначає, що громадські

організації, які беруть участь у правоохоронній діяльності, не входять до системи правоохоронних органів [370, с. 53].

Правоохоронні органи, як зазначає А. П. Гель, — це існуючі в суспільстві й державі установи та організації, що здійснюють правозастосовчу та правоохоронну функції, основне завдання яких полягає в забезпеченні законності, захисту прав та законних інтересів громадян, юридичних осіб, боротьбі зі злочинністю та іншими правопорушеннями [83, с. 38]. О. М. Бандурка вважає, що правоохоронними органами прийнято називати функціонуючі у суспільстві і державі установи й організації, основним завданням діяльності яких є забезпечення законності, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями [28, с. 6–8].

М. І. Мельник та М. І. Хавронюк правоохоронними органами вважають лише ті державні органи, які, діючи в межах кримінально-процесуальної чи адміністративної процедури, ведуть боротьбу зі злочинністю та правопорушеннями, що тягнуть юридичну відповідальність винятково у сфері публічного права. До таких вони відносять: суди, органи прокуратури, міліції, податкової міліції, служби безпеки, Управління державної охорони, прикордонних військ, Військову службу правопорядку у Збройних Силах України, дізнання державної митної служби, дізнання державного пожежного нагляду, Державного департаменту з питань виконання покарань [221, с. 31–32; 131].

Узагальнюючи наявні в літературі підходи, Т. Д. Момотенко констатує, що одні науковці під правоохоронними органами розуміють установи та організації, що функціонують у суспільстві і державі, основним завданням яких є забезпечення законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Інші науковці під правоохоронним органом розуміють державний орган, основним (або головним) предметом діяльності якого є законодавчо визначені функції або завдання з охорони права, відновлення порушеного права або організації виконання покарання, захисту національної (державної) безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності

[119], або державний орган, виконання яким однієї чи кількох правоохоронних функцій є визначальним у його діяльності під час суспільного розподілу праці в галузі державного управління [229, с. 129–130].

Заслуговує на увагу точка зору Ю. О. Загуменної, яка на основі аналізу чинного законодавства України та теоретично-методологічних джерел виділяє наступні характерні ознаки правоохоронного органу [131, с. 149]:

1. Правоохоронний орган уповноважується законом для здійснення правоохоронної діяльності. Як правило, це спеціальний закон, присвячений завданням організації та діяльності цього органу [131, с. 149].

2. Правоохоронний орган здійснює свою діяльність із додержанням встановлених законом правил та процедур. Порухення цих правил працівниками правоохоронних органів тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, матеріальну або кримінальну відповідальність [131, с. 149].

3. Правоохоронні органи у своїй діяльності мають право застосовувати заходи державного примусу до осіб, які вчинили правопорушення. Названі заходи відрізняються один від одного залежно від компетенції органу та тяжкості вчиненого правопорушення [131, с.149].

4. Законні та обґрунтовані рішення, прийняті державними органами, обов'язкові для виконання посадовими особами та громадянами. Невиконання названих рішень становить самостійне правопорушення, що тягне за собою додаткову відповідальність [131, с.149].

Відзначимо також позицію І. Є. Марочкина, Н. В. Сібільової та О. М. Толочко, які до істотних ознак правоохоронної діяльності відносять те, що [255, с. 6–9]:

- 1) ця діяльність спрямована на охорону права від будь-яких порушень;
- 2) вона може здійснюватися не будь-яким способом, а лише шляхом:
 - а) розгляду юридично значущих справ і в деяких випадках застосування до правопорушників примусових заходів і стягнень;
 - б) виявлення правопорушень і осіб, винних у їх учиненні;
 - в) обвинувачення у вчиненні правопорушення;
 - г) представництва і захисту порушених прав і законних інтересів;
 - г) нагляду за

додержанням законів;

3) ця діяльність повинна відповідати приписам правового нормативного акта;

4) вона реалізується з додержанням певних встановлених у законі або іншому нормативному акті процедур;

5) вона реалізується спеціально уповноваженими на те органами, що комплектуються відповідним чином підготовленими службовцями [255, с. 6–9].

Слід погодитись із думкою В. С. Ковальського, який визначає три головні особливості діяльності правоохоронних органів, перша з яких полягає в соціальній цінності правоохоронних органів щодо охорони прав фізичної або юридичної особи; друга — у тому, що правоохоронні органи здійснюють свою діяльність за певними процедурами; третя — у професійній діяльності уповноважених державою суб'єктів щодо здійснення правоохоронної діяльності [362, с. 10–12].

Таким чином, єдиного підходу в юридичній літературі щодо тлумачення поняття «правоохоронні органи» не існує, попри навіть те, що дане поняття досить широко вживається в різних нормативно-правових актах. Отже, правоохоронні органи — це спеціально уповноважені органи державної влади, які відповідно до норм чинного законодавства України наділені відповідним колом прав та обов'язків, необхідних для ефективної охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб, прав і законних інтересів колективних суб'єктів, держави і суспільства в цілому, підтримки режиму законності та правового порядку в країні, як в цілому, так і в її окремих регіонах [54].

Поняття «взаємодії» застосовується у багатьох сферах наукового пізнання. Об'єктивними передумовами виникнення взаємодії в суспільстві і її розгляду в науці управління стали спеціалізація і диференціація праці. Саме ці процеси виразно проявилися у XIX ст. — на початку XX ст. в економіці та виробництві, особливо в розвинених країнах Європи і США. Уперше таке явище як взаємодія не тільки було визнано об'єктивною закономірністю

процесу управління, а й стало досліджуватися з метою його організації і надання йому спрямованого характеру [93, с. 78–79].

Етимологічний сенс поняття «взаємодія» розкривається у великому тлумачному словнику сучасної української мови, в якому наголошують, що взаємодія — це взаємний зв'язок між предметами в дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь [67, с. 125]. У радянському енциклопедичному словнику запропоновано наступне визначення терміна «взаємодія»: «1) об'єктивна універсальна форма руху та розвитку, що визначає існування й структурну побудову будь-якої системи; 2) філософська категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого» [350, с. 216].

Відзначимо, що «взаємодія» — одна з основних філософських категорій, яка відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну діяльність [392, с. 154; 231, с. 8]. У сучасній філософії категорія «взаємодія» використовується для позначення впливу речей одна на одну, для характеристики форм людського співіснування, людської діяльності та пізнання. При цьому, в понятті «взаємодія» фіксуються прямі та «зворотні» впливи речей одна на одну, форми кооперації людей у різних ситуаціях співробітництва [351, с. 74; 74, с. 14]. Як зазначають П. М. Федосєєв та С. М. Ковальов, взаємодія як «філософська категорія відображає процеси впливу різноманітних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія становить вид безпосереднього або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення зв'язку» [404, с. 81].

За іншою філософською позицією «взаємодією» є процес опосередкованого або безпосереднього впливу соціальних об'єктів один на одного, у якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю [240, с. 656]. Л. Ф. Ільчов зазначає, що взаємодія — це філософська категорія, що відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним

об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид безпосереднього або опосередкованого впливу, зовнішніх або внутрішніх відносин, зв'язків [403, с. 80]. Таким чином, слід погодитись із позицією В. М. Фесюніна, який зазначає, що для категорії «взаємодія» з філософської точки зору характерні: по-перше, наявність фактичних та стійких зв'язків, по-друге, таких зв'язків, що дозволяють об'єктам впливати один на одного; по-третє, наявність самого впливу, у результаті якого відбувається взаємна зміна взаємодіючих сторін. Автор також відзначає, що взаємодія постійно відновлюється, формується і забезпечує систему відносин між партнерами. Це можуть бути відносини співпраці, взаємодопомоги, тощо [396, с. 36].

Слушною є позиція В. Р. Остроплця, який зазначає, що термін «взаємодія» також є широкоживаним у багатьох галузях і є багатогранним. Така ситуація пояснюється тим, що взаємодія є спільним поняттям одночасно для багатьох галузей права та юридичних наук. Зокрема, поняття «взаємодія» досліджується вченими в царині теорії управління, кримінології, кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності. Насамперед слід зазначити, що взаємодія будь-яких державних органів, у тому числі й правоохоронних, є різновидом соціальної взаємодії [263, с. 168].

Так, з точки зору соціології П. Сорокін вказував, що взаємодія як найпростіша модель соціального явища та процесу можлива лише за таких умов: наявності двох або більшої кількості індивідів, що обумовлюють переживання та поведінку один одного; наявності актів, через які вони обумовлюють взаємні переживання та вчинки; наявності провідників, що здійснюють передачу дії або подразнення від одного індивіда до іншого [126, с. 46]. Е. В. Тадевосян зазначає, що «соціальна взаємодія — це система взаємообумовлених соціальних дій, при якій дії одного суб'єкта одночасно є причиною і наслідком відповідних дій інших» [353, с. 149; 31]. Соціальна взаємодія — це процес взаємного впливу індивідів, соціальних груп та спільнот одних на інших. Механізм соціальної взаємодії включає індивідів, що здійснюють ті чи інші дії, зміни в соціальній спільності чи суспільстві в цілому,

викликані цими діями, вплив цих змін на інших індивідів, які складають соціальну спільність, і зворотну реакцію індивідів [269, с. 22]. На думку С. П. Черних, під взаємодією слід розуміти найважливішу та найбільш розвинену форму відносин між суб'єктами соціального середовища (соціальної системи), основними ознаками якої є демократичний характер взаємозв'язків, наявність певної вигоди для усіх суб'єктів взаємодії, взаємна узгодженість у діях суб'єктів соціальної системи для досягнення наміченої цілі [414, с. 119].

У працях З. Я. Ковальчук взаємодія розуміється як систематичні, досить регулярні дії суб'єктів один на одного, що мають на меті викликати певну відповідну реакцію, яка породжує нову реакцію того, хто здійснює вплив. Таким чином, відбувається обмін діями, зароджуються спорідненість дій обох суб'єктів, їхня координація, стійкість інтересів, планування спільної діяльності, поділ функцій, тощо. Дії сприяють взаємному регулюванню, взаємовпливу, контролю, взаємодопомозі. Це передбачає, що кожен з учасників взаємодії зробить внесок у виконання спільного завдання, коректуючи власні дії, враховуючи попередній досвід, активізуючи здібності та можливості партнера. У соціально-психологічному контексті взаємодію розуміють не лише як взаємозалежний обмін діями, а й організацію людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності. Отже, спілкуючись, обмінюючись інформацією, людина виробляє форми та норми спільних дій, організовує та координує ці дії [159].

У теорії управління взаємодію розглядають у двох аспектах — як категорію, яка є визначальною для всього процесу управління, та як діяльність кількох суб'єктів із спільною метою [231, с. 9]. С. К. Гречанюк, досліджуючи різні аспекти взаємодії як складової управління, характеризує теорію взаємодії як складову частину загальної теорії управління, яка визначає закономірності й особливості організації внутрішньосистемної і внутрішньоструктурної взаємодії правоохоронних органів, а також їх взаємодії з державними та недержавними формуваннями [92, с. 14]. Ю. С. Назар під взаємодією розуміє управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох)

суб'єктів, які впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної мети [232, с. 158].

З точки зору Ю. Ф. Кравченка, взаємодію як управлінське поняття можна розглядати як форму зв'язку елементів системи, за допомогою якої вони, взаємно доповнюючи один одного, створюють умови для успішного функціонування всієї системи в цілому. Причому необхідно мати на увазі, що взаємодія як управлінська категорія виявляється не тільки у внутрішньоорганізаційній діяльності системи, але й в зовнішніх її функціях [217, с. 500].

М. Каган вважає, що «взаємодія — це процес безпосереднього чи опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, який породжує їх зумовленість і зв'язок. Саме причинна зумовленість є головною особливістю взаємодії, коли кожна зі сторін стає причиною іншої і, як наслідок, одночасного зворотного впливу протилежної сторони, що й зумовлює розвиток об'єктів та їх структур» [143; 285].

Колектив авторів монографії «Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів» пропонує виділяти визначення поняття взаємодії у вузькому та широкому розумінні. Так, у вузькому розумінні взаємодія під час виявлення, розслідування та попередження злочинів повинна розглядатися як сумісна діяльність спеціалізованих суб'єктів, для яких є характерним виконання одних і тих же завдань, але з використанням різних засобів і методів. Причому до спеціалізованих суб'єктів, на думку вчених, мають бути віднесені насамперед слідчі й оперативно-розшукові підрозділи правоохоронних органів, для яких виявлення, розслідування та попередження злочинів є головним завданням. У широкому ж розумінні взаємодія під час виявлення, розслідування та попередження злочинів — це сумісна діяльність правоохоронних органів і неспеціалізованих суб'єктів, де до останніх належать державні та недержавні структури, для яких боротьба зі злочинністю не є основним завданням [70, с. 20–21].

Серед вчених—адміністративістів панує думка, що поняття «взаємодія»

використовується тоді, коли мова йде про взаємоузгоджену діяльність різноманітних органів та організацій. При цьому, звертається увага на те, що взаємодію прийнято розуміти у вузькому та широкому значенні. Так, у широкому значенні під взаємодією розуміється співпраця, яка розкривається в спільних узгоджених діях, спрямованих на спільну мету, у взаємній допомозі під час вирішення завдань. У свою чергу, у вузькому значенні поняття «взаємодія» розуміється як планомірне здійснення комплексу заходів у певній сфері [183, с. 94; 98]. Досліджуючи сутність та особливості взаємодії податкової міліції з іншими структурними підрозділами державної податкової служби України, В. Ф. Коваль зазначає, що у адміністративно-правовій літературі пропонується поняття взаємодії розглядати [156]: 1) як узгоджену за цілями, місцем та часом діяльність [184, с. 214]; 2) як форму координації [426, с. 104]; 3) як узгоджену та скоординовану діяльність [65, с. 99]; 4) як зовнішню діяльність, що проявляється у відносинах з іншими суб'єктами взаємодії [106, с. 71] та ін..

Фахівці в галузі оперативно-розшукової діяльності під взаємодією розуміють обґрунтовану законом та підзаконними актами, узгоджену за місцем і часом у необхідних межах діяльність оперативних апаратів правоохоронних органів, яка здійснюється відповідно до їх компетенції та спрямована на попередження, виявлення й розкриття злочинів, виявлення та ліквідацію причин правопорушень і умов, що сприяють їх скоєнню [252, с. 68]. В. Ю. Шепітько слушно зазначає, що взаємодія є однією з форм організації розслідування. На думку вченого, взаємодія правоохоронних органів та інших державних органів і службових осіб у процесі розкриття та розслідування злочинів являє собою узгоджену діяльність різноманітних ланок однієї або декількох організованих систем, спрямовану на досягнення спільної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу [318, с. 19].

В. М. Тертишник пропонує розглядати взаємодію слідчих, оперативних працівників та співробітників експертних підрозділів як засновану на законі та інших нормативних актах спільну діяльність суб'єктів, які мають різну

компетенцію та спеціалізацію, а також різний рівень знань у галузі криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, кримінального права та процесу, спрямовану на досягнення загальної мети розкриття та розслідування злочинів, встановлення об'єктивної істини та забезпечення правильного застосування закону [387, с. 505; 263]. І. П. Козаченко та В. Л. Регульський вважають, що взаємодія — це своєрідна модель комплексного здійснення оперативно-розшукових та інших правоохоронних заходів, які здійснюються з урахуванням відповідних умов оперативної ситуації (обстановки). Тобто взаємодія є концентрацією сил, засобів і методів для досягнення поставленої мети, здійснення відповідних спільних заходів, вибором таких тактичних прийомів або їх комбінацій, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково короткі терміни силами і засобами, що є в розпорядженні суб'єктів взаємодії, при найменших затратах і при безумовному дотриманні чинного законодавства [162, с. 177–203].

Слід також відмітити позицію В. М. Олійника, який зазначає, що в залежності від мети діяльності взаємодія може бути умовно поділена на:

– негативну взаємодію — функціонування суб'єктів, спрямоване на досягнення протилежних цілей, вплив та дія кожного з них спрямована на перешкоджання розвитку іншого об'єкта;

– позитивну взаємодію — елементи у своїй діяльності прагнуть досягнення однієї мети (у нашому випадку — протидії злочинності), зусилля об'єктів спрямовані в один бік, при цьому відбувається найбільш повне використання їх можливостей для виконання спільних задач. Як наслідок, створюються необхідні передумови для успішної реалізації поставлених перед ними завдань. Отже, позитивна взаємодія породжує нові якості та можливості, які відсутні у взаємодіючих суб'єктів поодиноці [249, с. 512].

В. Д. Сущенко зазначає, що до ознак взаємодії необхідно віднести наступні: узгодженість заходів за ціллю, місцем, часом, методами; спрямованість функціонування взаємодіючих суб'єктів; наявність нормативної (правової) бази взаємодії; стан, який займають суб'єкти в ієрархії системи;

зміст завдань, які вирішуються суб'єктами взаємодії; сумісна діяльність [256, с. 298–299; 232, с. 18–19]. С. В. Бородін наголошує на таких ознаках взаємодії як узгодженість дій за цілями, місцем та часом та визначає взаємодію оперативного працівника і слідчого як засновану на законі і підзаконних актах, узгоджену за цілями, місцем і часом діяльність, здійснювану при попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, а також при розшуку злочинців, що переховуються [51, с. 21].

Заслуговує на увагу точка зору О. М. Шевчука, який, досліджуючи взаємодію та координацію органів державної влади щодо забезпечення державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, дійшов висновку, що до основних ознак взаємодії слід віднести наступні [421, с. 126–127]:

1) наявність у суб'єктів спільної мети, адже лише за такої умови може відбуватися перетинання в їх діяльності;

2) при цьому, спільність мети не означає однаковості функцій і завдань, а навпаки, передбачає їх диференціацію; за таких умов кожен суб'єкт наділений певною компетенцією [411, с. 185];

3) демократичний характер вибору тієї чи іншої поведінки, внесення пропозицій та вплив на прийняття рішень з конкретних питань;

4) різноманітність суб'єктів взаємодії: ними можуть бути як фізичні, так і юридичні особи;

5) наявність не менше двох суб'єктів взаємодії [333, с. 213]

6) має місце лише тоді, коли явища існують водночас [333, с. 213];

7) взаємодія явищ, які мають між собою взаємний зв'язок і які є взаємообумовленими [397, с. 18; 421, с. 126–127];

8) при взаємодії об'єкти змінюються [397, с. 18; 421, с. 126–127];

9) здатність кожного із взаємодіючих об'єктів виступати одночасно і причиною, і наслідком [397, с. 18; 421, с. 126–127];

10) можливість настання позитивних і негативних наслідків взаємодії [397, с. 18; 421, с. 126–127];

11) універсальність форм взаємодії [397, с. 18; 421, с. 126–127].

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, можемо дійти висновку, що під взаємодією органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами слід розуміти сумісну, погоджену за рядом умов (факторів) діяльність зазначених органів, здійснювану у порядку та межах, визначених чинним законодавство України, спрямовану на забезпечення публічного порядку та безпеки, протидію порушенням, захист прав і законних інтересів індивідуальних та колективних суб'єктів, а також вирішення інших суспільно значущих справ місцевого характеру.

Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів пов'язані з тим, що діяльність зазначених органів має різну спрямованість [54].

Отже, до таких особливостей, на нашу думку, можна віднести те, що вказана взаємодія регулюється в основному нормами адміністративного права та передбачає наступне:

- узгодженість дій (зокрема, під час планування спільних заходів) щодо забезпечення громадського порядку на місцях;
- характер взаємодії визначається потребами, інтересами та цілями сторін;
- наявність відповідальності керівників зазначених органів за винесене і погоджене рішення;
- безперервність взаємодії у організації діяльності щодо забезпечення громадського порядку та безпеки;
- неухильне дотримання чинного законодавства України;
- орієнтація на підвищення рівня правової культури суспільства в цілому та правосвідомості окремих громадян;
- спільна діяльність, також спрямована на покращення зовнішнього та внутрішнього іміджу як правоохоронних органів, так і органів місцевого самоврядування.

1.2. Мета, завдання та функції взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Будь-яка діяльність має мету, що вказує на результат, на який орієнтована діяльність. У випадку взаємодії суб'єктів, тобто спільної діяльності, мета, як правило, виступає тим першочерговим фактором, що спонукає сторони до об'єднання зусиль. Так, саме спільна мета є тим важливим фактором, що обумовлює виникнення взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами, адже відповідно до чинного законодавства України завдання та функції органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів не співпадають.

У тлумачному словнику В. І. Даля зазначено, що мета — це кінцеве бажання, прагнення, намір, чого хтось намагається досягти. Без мети нічого не роблять [102]. З філософської точки зору, «мета» — це уявна і бажана майбутня подія чи стан, здійснення яких є проміжним причинним кроком на шляху до мети, що є своєрідним уявленням результату нашої дії [405; 203]. На думку, В. М. Грищенка, мета становить ніщо інше, як ідеально бажаний результат, на досягнення якого спрямована діяльність суб'єкта. Тобто мета — це образ, інформаційна модель бажаного результату [96, с. 115; 85]. Ю. Г. Овчинніков стверджує, що мета — це те, до чого прямують, що потрібно здійснити, інакше кажучи, результати, які очікуються, на досягнення яких направлені дії. Виходячи з прийнятого у філософії розподілу мети на найближчу та перспективну, автор зазначає, що завдання — це найближча мета, а мета — це кінцеве завдання [245, с. 33; 137].

Поняття мети використовується в багатьох галузях наукового пізнання. Так, мета в праві, як вказує А. І. Екімов, виступає як загальна ціль регулювання всього комплексу даних суспільних відносин: у нормах, інститутах, галузях права. Оскільки мету в нормах, інститутах і галузях зводити до мети в праві неможливо, автор вводить поняття «правова мета». Під цим поняттям науковець розуміє всяку мету, «яка здійснюється за допомогою окремих норм,

інститутів, галузей права, а також права в цілому» [430, с. 56; 234]. У наукових працях, присвячених питанням теорії управління, під метою найчастіше мають на увазі ідеальний образ (логічну модель) бажаного стану суб'єкта чи об'єкта управління, сформульований на основі пізнання та врахування їх об'єктивних і організаційних форм, потреб та інтересів [23, с. 164; 219]. Під метою управління, зазначає Т. М. Кравцова, слід розуміти настання такого бажаного стану або рівня розвитку соціальної системи, яких належить досягти внаслідок реалізації управлінських рішень. Звідси, продовжує автор, випливає висновок про те, що без визначеної мети процес управління не має змісту і значення [177, с. 327]. Під метою взаємодії Ю. М. Ратишевський розуміє ефективне і раціональне вирішення загальних завдань, що виникають в процесі функціонування державних органів [315, с. 13]. Ю. С. Назар вважає, що метою взаємодії є досягнення між правоохоронними органами і органами місцевого самоврядування оптимального рівня організаційних зв'язків, що дозволить більш ефективно здійснювати нейтралізацію, блокування та усунення причин і умов правопорушень [233, с. 2].

Таким чином, мета взаємодії — це модель її бажаного результату, тобто те, чого прагнуть досягти суб'єкти такої взаємодії. Аналіз чинного законодавства дає можливість сформулювати такі цілі взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів:

- забезпечення громадської безпеки та правопорядку на конкретній території;
- охорона та захист прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також прав і законних інтересів колективних суб'єктів, які перебувають, провадять свою діяльність на відповідній території;
- зміцнення засад конституційного ладу України;
- вирішення окремих питань щодо протидії правопорушенням, в тому числі щодо боротьби зі злочинністю;
- покращення якості надання адміністративних послуг суб'єктами взаємодії;

– підвищення довіри населення як до органів місцевого самоврядування, так і до правоохоронних органів та створення позитивного іміджу зазначених суб'єктів публічного управління серед громадськості.

Для досягнення мети суб'єктам процесу необхідно вирішити ряд конкретних завдань. У загальному розумінні завдання — це те, що необхідно зробити на тому чи іншому етапі процесу для досягнення його мети [388, с. 8]. З етимологічної точки зору, «завдання» — це те, що потребує виконання, вирішення [246, с. 175]; це все, що задано або що задається: запитання для вирішення, загадка, урок [104, с. 572]. У «Новому тлумачному словнику української мови» вказано, що «завдання» — це: 1) визначений, запланований для виконання обсяг роботи; 2) мета, замисел» [243]. З точки зору психології, під завданням розуміють задану в певних умовах ціль діяльності, яку повинно бути досягнуто перетворенням цих умов у відповідності до певної процедури [181, с. 99; 124].

Під «завданням» у сфері управління слід розуміти «збереження певного режиму функціонування систем, виконання програм, спрямованих на досягнення мети, реально забезпечених матеріальними, людськими ресурсами, надійним каналом зворотного зв'язку, об'єктивною інформацією, законодавчою основою, тощо» [261, с. 54; 43]. Отже, завдання — це конкретизація шляхів вирішення поставленої мети.

Таким чином, для досягнення загальної мети органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи виконують наступні завдання:

– розроблення та здійснення заходів щодо фінансового забезпечення вказаних органів. Фінансове забезпечення правоохоронних органів — це система фінансових відносин, чітко визначена державними та відомчими нормативними правовими актами. Це діяльність, яка здійснюється в межах фінансової системи держави в усіх її проявах та виступає формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів [360, с. 17]. Отже, зміст фінансового забезпечення державних органів впливає з його мети: наділення органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів

відповідними матеріально-технічними ресурсами, потрібними не лише для виконання основних обов'язків і завдань, а й для забезпечення їхньої професійної діяльності. Правильно побудована і налагоджена система матеріально-технічного забезпечення взаємодії є важливою запорукою ефективного та результативного виконання сторонами спільних заходів на шляху до поставленої мети (цілей) [360, с. 17];

– забезпечення дотримання вимог чинного законодавства України щодо розгляду звернень громадян, здійснення контролю за станом цієї роботи на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності. Якісне виконання вказаного завдання дозволяє підвищити рівень довіри населення до вказаних органів, а також забезпечити гарантовані громадянам конституційні права (право на працю, на безпечні умови життя та праці, право на звернення громадян до органів державної влади і т.д.);

– вжиття у разі надзвичайних ситуацій необхідних заходів відповідно до закону щодо забезпечення державного і громадського порядку, життєдіяльності підприємств, установ та організацій, порятунку життя людей, захист їх здоров'я, збереження матеріальних цінностей. Так, наприклад, у випадку виникнення надзвичайних ситуацій правоохоронні органи разом з органами місцевого самоврядування у відповідності зі своєю компетенцією можуть тимчасово обмежувати доступ громадян на окремі ділянки місцевості або об'єкти з метою забезпечення суспільної безпеки, охорони життя і здоров'я людей і попередження настання іншого роду негативних наслідків [444];

– розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесені законом до їх відання, а також утворення адміністративних комісій та комісій з питань боротьби зі злочинністю, спрямування їх діяльності. Адміністративне правопорушення (проступок) — це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Вирішення даного завдання сприятиме досягненню мети взаємодії цих органів, а саме

забезпеченню громадської безпеки і правопорядку [161];

– створення умов для забезпечення життєво важливих потреб і законних інтересів населення. Законні інтереси — це інтереси до благ, які не гарантовані законом, але й не суперечать йому, а впливають із загального змісту законодавства [215, с. 30]. Ефективне вирішення даного завдання значною мірою впливає на імідж вказаних органів, а також на рівень довіри населення до них;

– забезпечення публічного порядку і безпеки на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах та інших публічних місцях. Забезпечення публічного порядку і безпеки — це насамперед забезпечення відсутності зовнішніх загроз для громадського життя, створення таких умов для громадян, за яких вони можуть безперешкодно та у повній мірі використовувати свої права і виконати відповідні обов'язки.

Слід погодитись із точкою зору В. М. Павліченка, який, досліджуючи основні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами у сфері забезпечення правопорядку, робить висновок про те, що існує певна нерівність між цими двома суб'єктами. Оскільки правоохоронні органи здійснюють безпосереднє забезпечення правопорядку, а органи місцевого самоврядування лише допомагають їм у цьому, тобто перші є основними, а другі — «забезпечувальними» органами [266, с. 98];

– проведення відкритих зустрічей керівників правоохоронних органів з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням [303];

– протидія корупції на регіональному рівні. У найбільш загальному значенні «корупція» — це соціальне явище, що несе в собі загрозу суспільству й державі, пов'язане з незаконним використанням владних повноважень або посадових можливостей (прав, компетенцій і т.п.) у корисливих цілях [328]. На думку Л. І. Аркуша, корупція — це протиправна діяльність визначених осіб,

спрямована на використання свого службового та суспільного статусу для особистого збагачення, збагачення своїх родичів і прибічників, отримання інших переваг і благ всупереч інтересам суспільства [22, с. 41] Боротьба з корупцією і хабарництвом дозволяє: 1) встановити чіткі законодавчі процедури прийняття управлінських рішень; 2) забезпечити прозорість прийняття рішень за допомогою конкурсів, тендерів, тощо; 3) підвищити рівень соціального забезпечення населення, тощо;

– підготовка та виконання спільних проектів, програм і заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання покладених на зазначені органи завдань;

– погодження проекту плану проведення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки.

Свій практичний розвиток та виконання завдання знаходять у функціях. Зауважимо, що серед учених немає одностайності у характеристиці поняття «функція». Науковці обирають різні критерії для класифікації та розуміння функцій, що свідчить про недостатню розробку цього питання на загальнотеоретичному рівні, а це призводить до того, що нерідко обираються критерії класифікації функцій, виходячи винятково з суб'єктивних мотивів, передусім власних наукових інтересів чи кінцевої мети досліджень [76, с. 20]. Поняття «функція» в перекладі з латини означає: виконання, звершення. У широкому розумінні — це обов'язок, роль, що її виконує відповідний інститут, чи процес стосовно цілого, характеристика напряму чи аспекту діяльності, тощо [165]. Новий тлумачний словник української мови визначає функцію як: 1) явище, що залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; 2) роботу кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; обов'язок, повинність, місію [242, с. 707].

У сфері державного управління вчені під функцією розуміють «частину управлінської діяльності держави, що здійснюється на основі закону чи іншого

правового акта органами виконавчої влади притаманними їм методами для виконання завдань державного управління» [9, с. 116; 209]. А. М. Петров під функцією управління розуміє сукупність конкретних видів діяльності, предметом яких є пізнання іншими даного економічного процесу чи явища, розробка і реалізація засобів, які забезпечують їх рух у відповідності з визначеною метою [270, с. 36–38].

Таким чином, під функціями взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів слід розуміти основні напрямки спільної діяльності зазначених органів. Функції такої взаємодії, на нашу думку, слід поділити на дві великі групи: основні та додаткові. До основних функцій можна віднести наступні:

– захисна функція. Захисна, як зазначає О. Ф. Скакун, — це функція установлення і гарантування державою засобів юридичного впливу, пов'язаного із спричиненням шкоди суб'єктам права, посяганням на їх правовий стан і «захисною» реалізацією права — спрямованістю на захист суб'єктивних прав. Захисний вплив права виявляється за наявності правопорушення, при вчиненні шкоди суб'єктам права; іноді виражається у застосуванні примусових заходів (фізичного примусу — позбавлення волі особи, котра вчинила злочин) і, як правило, потребує оборонної діяльності, діяльності з побудови, відновлення, порушених прав і інтересів, правового стану [338, с. 236–237];

– профілактична функція. У теорії права профілактична функція органів внутрішніх справ визначається як найгуманніший засіб боротьби зі злочинністю. Важливість цього напрямку діяльності обумовлюється конституційним закріпленням обов'язку держави створювати належні умови для реалізації конституційних прав і свобод особи та захисту їх від злочинних посягань. Ці положення втілювалися у практичну діяльність правоохоронних органів [361]. Відповідно до позиції Е. В. Кулаги, «актуальність цього напрямку діяльності органів внутрішніх справ обумовлюється конституційним закріпленням обов'язку держави і органів місцевого самоврядування

створювати належні умови для реалізації конституційних прав і свобод та захисту їх від злочинних посягань» [190, с. 141]. Отже, окрім зазначеного вище, сутність профілактичної функції полягає в обов'язку органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів загальними зусиллями виявляти причини і умови, які сприяли вчиненню того чи іншого виду правопорушень на певній території, а також вживати відповідні заходи, спрямовані на усунення таких причин і умов;

– охоронна функція. Дана функція взаємодії орієнтована на перешкодження протиправній діяльності, створення атмосфери безпеки та громадського спокою для учасників суспільного життя на відповідній конкретній території;

– координаційна функція, яка в основному є функцією управління. Функція координації управління, зазначає В. Г. Федоренко, — це процес зміни напрямку дій без зміни поставленої мети (координація шляху досягнення мети) або із змінами мети залежно від зміни ситуації (координація мети). Координація мети і завдань організації залежить від динаміки розвитку подій і зміни ситуації, що впливає на поставлену мету і завдання [260, с. 178]. Головне завдання координації процесу управління, продовжує автор, — досягнення погодженості в діяльності всіх підсистем (елементів) організації шляхом установлення оптимальних комунікацій (зв'язків) між ними. Для виконання цієї функції менеджменту використовуються документальні матеріали (звіти організацій, аналітичні дані), результати обговорення проблем на зборах, нарадах, семінарах, а також технічні засоби зв'язку, тощо. За допомогою цих та інших форм встановлюється раціональна взаємодія між всіма підсистемами організації, здійснюється маневрування ресурсами, узгодження всіх стадій процесу управління [260, с. 179]. Отже, координаційна функція взаємодії спрямована на узгодження та належну орієнтацію зусиль співпрацюючих сторін. Дана функція передбачає, перш за все, забезпечення раціонального та доцільного розподілу прав і обов'язків взаємодіючих сторін на час проведення спільних заходів;

– соціальна функція. Соціальна функція різноманітна за змістом і масштабна за обсягом діяльності. Головне її призначення — забезпечити суспільне благополуччя, а також створити рівні можливості для усіх громадян. Окрім зазначеного вище, суть даної функції полягає в позитивному впливі на правову поведінку людини (груп людей) за допомогою використання дозволів, приписів, заборон або реалізації юридичної відповідальності. Отже, вона є своєрідним охоронним інструментом держави [361]. Таким чином, соціальна функція взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів полягає у тому, щоб певним чином покращити умови протікання відповідних соціальних процесів на конкретній території, підвищити комфортність проживання, перебування та діяльності у її межах;

– контрольна (наглядова) функція. Контроль є основним елементом управління. В. Афанасьєв вказує, що завдання контролю полягає в тому, щоб виявити результати впливу суб'єкта на об'єкт, допущені відхилення від вимог управлінських рішень, від прийнятих принципів організації та регулювання, причини цих відхилень, а також визначити шляхи подолання наявних перешкод для ефективного функціонування всієї системи [25, с. 240; 216]. Відтак, контрольна функція взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів спрямована на спостереження за дотриманням норм чинного законодавства України як фізичними, так і юридичними особами, що здійснюють свою діяльність на даній території. Окрім цього, зазначені органи мають можливість здійснювати контроль за діяльністю один одного;

– дозвільна функція. Зазначена функція державних органів поширюється на значне коло суспільних відносин, які складаються в підприємницькій, непідприємницькій, зовнішньоекономічній, митній, природоохоронній та інших видах діяльності. Т. М. Пахомова зазначає, що дозвільна функція включає в себе сукупність правових відносин, які виникають, змінюються і припиняються між фізичними та юридичними особами, з одного боку, а також суб'єктами державного управління — з іншого, у зв'язку з видачею дозволів для здійснення певних видів діяльності щодо

об'єктів, які потребують особливої охорони з боку держави, й наступним наглядом за дотриманням правил та умов здійснення дозволеної діяльності. Ці відносини динамічно змінюються і трансформуються разом із правовою реальністю [268, с. 160]. В контексті нашого дослідження дозвільна функція обмежується наданням дозволів на здійснення певної діяльності (зокрема, підприємницької) або вчиненням певних дій як юридичними, так і фізичними особами, які не суперечать чинному законодавству;

– інформаційна функція. У сучасному суспільстві визначальним фактором стала інформація, що прискорила процеси глобалізації та інтернаціоналізації. Специфіка інформації як ресурсу впливає на «розосереджуваність» елементів інформаційної функції й змішування її з іншими напрямками державної діяльності [265, с. 206]. П. І. Орлов вказує, що інформація — «це щось ідеальне — усе те, що знімає невизначеність». При цьому, інформація, на його думку, складається з повідомлень, що є формою представлення інформації та завжди матеріальні [257, с. 12]. Інформаційна функція в контексті нашого дослідження виявляється в діях органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів і реалізується в таких напрямках:

1. Створення інформації.
2. Забезпечення відкритості та прозорості органів державної влади для громадськості, що досягається шляхом періодичного та змістовного інформування зазначеними суб'єктами публічної влади останньої (тобто громадськості) про напрямки та результати своєї управлінської діяльності.
3. Збір, обробка, охорона і захист інформації, необхідної для реалізації інших функцій зазначених органів.
4. Обмін інформацією між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами.
5. Зберігання інформації на різних стадіях інформаційного процесу.

Таким чином, інформаційна функція є важливим аспектом забезпечення прозорості, оперативності та змістовності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами;

– аналітична функція. В ході даного напрямку взаємодії її учасники на підставі інформації, отриманої з різних джерел, та за допомогою використання спеціальних прийомів здійснюють аналіз реального стану справ на певній території. На основі такого аналізу приймаються відповідні управлінські рішення керівниками органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Окрім основних функцій, на взаємодію зазначених органів покладено також і додаткові функції, до яких, на нашу думку, можна віднести наступні:

– нормотворча функція. Нормотворча функція взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів полягає у спільному виробленні та встановленні правил суспільної поведінки на відповідній території. Окрім того, дана функція спрямована на створення сприятливого нормативного поля для реалізації самої взаємодії між вказаними суб'єктами;

– оперативно-розшукова функція. Важливість оперативно-розшукової функція, як зазначає О. С. Проневич, полягає в тому, що отримані дані забезпечують правоохоронні органи та органи місцевого самоврядування інформацією, важливою для реалізації ними інших функцій. Вона використовується для забезпечення керівництва вказаних органів необхідною для прийняття рішень інформацією, впливає на вирішення питань щодо порушення чинного законодавства [311, с. 144].

– ресоціалізаційна функція. Дана функція є досить специфічною, вона найбільш характерна для органів і служб у справах неповнолітніх, служб, які разом з органами місцевого самоврядування здійснюють адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі [381].

Таким чином, підсумовуючи все зазначене у даному підрозділі дисертаційного дослідження, справедливо буде зауважити, що запропонований нами перелік завдань та функцій взаємодії правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування не претендує на вичерпність [58]. Однак, на нашу думку, саме вирішення вказаних завдань та функцій в ході здійснення досліджуваної взаємодії та її реалізація саме у вищезгаданих напрямках

дозволяють говорити про доцільність та виправданість такої взаємодії як публічно-управлінського заходу, принаймні в сучасних умовах суспільного життя.

1.3. Принципи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Як і будь-яка діяльність, взаємодія зазначених органів базується на певних засадах, ідеях, які у науковій літературі прийнято називати принципами. Необхідно також відмітити, що принципи такої взаємодії обумовлені об'єктивним розвитком суспільства та прагненням держави до забезпечення його ефективного розвитку.

Розгляд проблематики, що була визначена у даному підрозділі дисертаційного дослідження, пропонуємо розпочати з дослідження поняття «принцип». Принцип (від лат. *principium* — першооснова, джерело) у загальному розумінні — це першоджерело, керівна ідея, основне правило поведінки, діяльності [47, с. 10; 327]. Відповідно до словника української мови, принцип — це: основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін.; засада; основний закон якої-небудь точної науки; особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін.; переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці; канон [242, с. 741; 327]. З точки зору філософії, принцип розглядається як основа деякої сукупності фактів або знань, вихідний пункт пояснення чи сприяння до дії [79, с. 824]. В сучасній філософії під принципом розуміють: по-перше, в суб'єктивному значенні, основне положення, передумову (принцип мислення); по-друге, в об'єктивному значенні, початковий пункт, першооснову; по-третє, основоположне теоретичне знання, що не є доказовим і не вимагає доказів; по-

четверте, основоположну етичну норму, яка є або суб'єктивною — максимою — і направляє волю, оскільки вона виступає як керівний по відношенню до окремих індивідів момент, або об'єктивною — законом — і в такому разі визнається значущою для волі кожної розумної істоти [402, с. 363; 207].

У тлумачному словнику В. І. Даля «принцип» означає науковий або моральний початок, правило, основу, від якої не відступають [103, с. 717]. На нашу думку, більш повне тлумачення зазначеного поняття надають С. Г. Келіна та В. М. Кудрявцев, які трактують принципи в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. В об'єктивному розумінні принцип — це відображення природної або суспільної закономірності; він існує тому, що такі закони природи і суспільства, і не може бути іншим. Суб'єктивне призначення принципу полягає в тому, що він становить керівний ряд вчинків людини [147, с. 76; 341]. А. Колодій зазначає, що термін «принцип» означає основні, найзагальніші, вихідні положення, засоби, правила, котрі визначають природу та соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [166, с. 17; 321].

В теорії права під принципами розуміють основні засади, вихідні ідеї, що характеризують зміст права, його закономірності й призначення в суспільстві. Принципи права за своєю сутністю є узагальненим відображенням об'єктивних закономірностей розвитку суспільства. Універсальність, загальна значущість, вища імперативність, що притаманні принципам права, зумовлюють їх особливу роль у структурі правової системи [372, с. 211]. У сфері управління зазначається, що принципи управління — правила, норми управлінської діяльності, відповідно до яких створюється, функціонує і розвивається система менеджменту організації. Вони є узагальненням практичного позитивного управлінського досвіду і ґрунтуються на певних законах і закономірностях суспільного розвитку [72, с. 52]. Під принципами державного управління слід розуміти основоположні начала, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими управління здійснюється і організується [3].

Під принципами місцевого самоврядування, відповідно до положень

сучасної науки та законодавчої практики, розуміються обумовлені природою місцевого самоврядування основні, докорінні засади його організації та функціонування [9; 109]. Під принципами взаємодії державних органів Л. О. Фещенко пропонує розуміти основоположні засади, що відображають об'єктивні закономірності спільної узгодженої діяльності цих органів, закріплені в нормативних актах та покладені в основу організації та здійснення механізму взаємодії [397]; означені принципи — це основні положення, які «відображають найбільш суттєві, головні сторони і прояви взаємодії, відносини і зв'язки, що встановилися в ній; основні прояви суб'єктів взаємодії, засновані на використанні знань та практичного досвіду взаємовідносин органів правопорядку і органів місцевого самоврядування. Принципи формулюються в результаті пізнання природи та механізму взаємодії, вони відображають зміст і взаємозв'язки основних компонентів взаємодії як системи» [330].

Таким чином, принципи взаємодії — це науково обґрунтовані та сформульовані у вигляді загальних, засадничих, імперативних положень закономірності суспільного життя, відповідно та з урахуванням яких має організовуватися і реалізовуватися спільна діяльність суб'єктів як приватного, так і публічного характеру. В контексті питання, що досліджується, слід погодитись із думкою О. Ю. Синявської [330], котра, як і більшість науковців, поділяє принципи взаємодії на дві великі групи: загальні (такі, що властиві для більшості правових відносин) та спеціальні (властиві саме для зазначених відносин). Таку класифікацію, на нашу думку, доцільно використовувати і для взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Загальні принципи, вказує В.М. Хропанюк, — це основні начала, які визначають найбільш суттєві риси права у цілому, його зміст і особливості як регулятора усієї сукупності суспільних відносин. Вони поширюються на всі правові норми і з однаковою силою діють у всіх галузях права незалежно від характеру та специфіки регульованих ними суспільних відносин. До загальних принципів права, на думку вченого, слід віднести наступні принципи: соціальної свободи, соціальної справедливості, демократизму, гуманізму,

рівноправ'я, єдності юридичних прав та обов'язків, відповідальності за проступок, законності [412, с. 216–218]. Заслуговує на увагу позиція учених–юристів, котрі бачать у загальних принципах права принципи, покликані регулювати будь-які види правовідносин у всіх системах права і між будь-якими видами суб'єктів права. У цьому відношенні загальні принципи права — це логічні передумови існування правопорядку [446, с. 137; 223]. Отже, до загальних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, на нашу думку, слід віднести наступні:

1. Принцип верховенства права. Принцип верховенства права потрібно доктринально тлумачити як об'єднання вимог, що забезпечують: по-перше, підпорядкування діяльності всіх без винятку державних інститутів потребам реалізації й захисту прав людини; по-друге, пріоритетність цих прав перед усіма іншими цінностями демократичної, соціальної, правової держави [3, с. 75; 194, с. 321]. Отже, в контексті взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів даний принцип полягає у тому, що спільна діяльність зазначених суб'єктів повинна в будь-якому випадку бути спрямована на гарантування і забезпечення, зокрема, охорону і захист, основоположних, з точки зору права, соціальних цінностей.

2. Принцип законності. Принцип законності — це універсальний принцип, дія якого поширюється на всі сфери правового регулювання суспільних відносин, а тому і зазначена сфера правовідносин не є винятком [145]. В. В. Копейчиков визначає принцип законності як здійснення всіх правових форм діяльності держави, функціонування громадського суспільства, громадян на основі й у відповідності з нормами права, природними правами та обов'язками людини [379, с. 135]. О. Ф. Скакун визначає принципи законності як відправні начала, незаперечні основоположні вимоги, що покладені в основу формування норм права і пред'являються до поведінки учасників правовідносин. Принципи законності розкривають її сутність як режиму суспільно-політичного життя в демократичній правовій державі [336, с. 485]. На думку Г. М. Манова, під принципом законності варто розуміти обумовлену

закономірностями суспільного розвитку систему ідей і поглядів, що набувають якості вихідного начала у формуванні мотивів правомірної поведінки і внутрішнього переконання щодо необхідності дотримання законів і інших нормативних актів. Законність, продовжує автор, забезпечує переведення бажаного, зафіксованого в нормах порядку суспільних відносин у фактичний порядок, тим самим створюючи необхідні умови для нормального функціонування суспільства, забезпечення порядку, організованості й дисципліни [373, с. 230; 218].

В рамках нашого дослідження принцип законності взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів держави означає, що зазначені органи повинні здійснювати їх діяльність у чіткій відповідності до чинного законодавства України. Наприклад, основи взаємодії між зазначеними органами влади закріплено у таких Законах України: «Про місцеве самоврядування в Україні» [301], «Про Службу безпеки України» [308], «Про державну прикордонну службу України» [292], «Про національну поліцію» [303] та ін. Метою вказаних нормативно-правових актів є підвищення ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів щодо забезпечення додержання конституційних прав і свобод громадян, їх особистої безпеки, протидії найбільш небезпечним посяганням на особу та її власність, а також підвищення ефективності роботи із запобігання зникненню людей, з їх розшуку, встановлення місцезнаходження, а також особи тих, кого було знайдено мертвими, стосовно кого є ознаки вчинення злочину та ін. [193, с. 144].

3. Принцип системності. Філософи констатували, що системність різних видів відображення та перетворення дійсності людиною є в кінцевому результаті проявом загальної системності матерії та її властивостей. Ефективність теоретичного пізнання і практики тим вища, чим більш системними, цілісними вони стають, чим складною та розгалуженою стає їх структура [4, с. 8]. О. М. Бандурка зазначає, що принцип системності передбачає, що суб'єкт управління при виборі методів, форм, засобів впливу на

об'єкт мусить враховувати ті зміни, які відбуваються в середовищі, в межах якого функціонує й розвивається система [29, с. 34]. Відповідно до цього принципу взаємодія органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами повинна мати цілісний, злагоджений та послідовий характер, між її структурними елементами мають існувати узгоджені, ефективні та доцільні взаємозв'язки.

4. Принцип професіоналізму. Принцип професіоналізму є невід'ємною складовою будь-якої діяльності. Додержання принципу професіоналізму зобов'язує посадових осіб органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: бути належним чином підготовленими до виконання посадових повноважень; в необхідній мірі володіти знанням власної державно-службової діяльності; розуміти свої обов'язки і права, здійснювати функції і повноваження відповідно до вимог законодавства України; мати відповідну професійну підготовку; знати юридичні і морально-етичні вимоги, які ставляться до посадових осіб державних органів [142, с. 67].

Принцип професіоналізму у взаємодії передбачає використання відповідного набору професійно-ділових комунікативних та особистих якостей правоохоронців, що беруть участь у спільній узгодженій діяльності. Професіоналізм передбачає високий рівень практичної підготовки не тільки безпосередніх виконавців, але й осіб, які організують взаємодію на управлінському рівні [249, с. 516]. Таким чином, існування зазначеного принципу свідчить про те, що ефективність взаємодії прямим чином залежить від кадрового потенціалу її суб'єктів.

5. Принцип рівності. Принцип рівності — одна з фундаментальних конституційних вимог, що входить до концепції верховенства права, а також є важливою умовою існування правової держави [422]. Сутність принципу рівності полягає в гарантованій законом рівній можливості усіх суб'єктів користуватися наданими їм правами і свободами, у рівній можливості виконувати свої обов'язки. Принцип рівності, продовжує вчена, — один з найважливіших принципів процесуального права, оскільки на ньому базується

«розподіл» прав та обов'язків між суб'єктами правовідносин [158]. Фундаментальний зміст принципу рівності полягає в тому, що він має формальне значення. Цей принцип не знищує (і не може знищити) вихідні відмінності між різними учасниками процесу взаємодії, їх правовим статусом, а лише формалізує і впорядковує ці відмінності за єдиною підставою [52, с. 196].

Тож принцип рівності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами полягає у тому, що жоден із зазначених органів державної влади не має керуючого положення перед іншим, вони мають співпрацювати на основі узгодженості та рівноправності для досягнення поставленої перед ними мети. Так встановлюється баланс відносин.

Наступною великою групою принципів взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є спеціальні принципи, які є своєрідною системою координат, в межах якої розвивається взаємодія зазначених вище органів державної влади. До спеціальних принципів можна віднести наступні:

1. Принцип безперервності. Безперервність є філософською категорією, що відображає єдність перервної, поділеної реальності, взаємоперехід окремих її ланцюгів [320]. А. Ф. Воронов припускав, що принцип безперервності, можливо, діяв у часи Київської русі, коли спірне питання вирішувалося особою на місці й одразу. Цьому сприяла така формальна теорія оцінки доказів як судові поєдинки чи судові ордалії [77, с. 151]. Відповідно до зазначеного принципу, взаємодія між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами має носити систематичний, безперервний характер, що забезпечить її відповідність нагальним потребам і запитам суспільного розвитку, а також швидку адаптацію до зміни умов, в яких вона відбувається. Зазначений принцип тісно пов'язаний з принципом оперативності.

2. Принцип оперативності та доцільності. Він визначається необхідністю своєчасно враховувати нові умови, в яких виникають нові суспільні відносини, нові можливості, що мають бути при цьому використані. Метою даного принципу є неприпустимість значного запізнення правового регулювання. Цей

принцип вимагає постійного оновлення правового матеріалу, швидкого реагування на нові тенденції в суспільстві, на появу нових суспільних відносин і необхідність надання їм формальної визначеності [105, с. 45]. І. І. Дзюба зазначає, що принцип оперативності полягає у швидкому здійсненні (реалізації) управлінських заходів, як правило, за фактами: ускладнення (зміни) оперативної обстановки; вчинення резонансного злочину; виявлення в роботі підпорядкованих структур грубих порушень службової дисципліни, тощо. Чітке додержання цього принципу є показником високого професіоналізму керівного складу МВС та запорукою своєчасного вирішення проблемних ситуацій [112, с. 83–84]. В. Д. Сорокін розглядає цей принцип як певну юридичну гарантію реалізації громадянами їхніх прав та інтересів, що охороняються законом. Тому чинним законодавством у необхідних випадках встановлюються строки, протягом яких повинні бути виконані процесуальні дії в адміністративній справі [352, с. 37; 264].

Даний принцип вимагає від сторін взаємодії вчасно та відповідно до існуючих умов і обставин реалізовувати заходи взаємодії.

3. Принцип юридичної відповідальності. Відповідальність у загальному розумінні — це необхідність відповідати за свої дії, бути відповідальним за них [247, с. 466]. Юридична відповідальність — це міра державного примусу за скоєне правопорушення, пов'язана з настанням обтяжливих наслідків особистого (організаційного) або майнового характеру [378, с. 332]. Ю. С. Шемшученко зазначає, що юридична відповідальність — це вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає в застосуванні до правопорушників (фізичних та юридичних осіб) передбачених законодавством санкцій, що забезпечуються у примусовому порядку державою [433, с. 437].

Щодо принципів юридичної відповідальності, то М. Задніпряна зазначає: «Витоки формування принципів юридичної відповідальності наявні ще в дослідженнях представників Античності. Історичний фактор щодо формування принципів юридичної відповідальності має досить вагомий внесок. Розвиток принципів юридичної відповідальності відбувся завдяки еволюційним

науковим аспектам, які як результат відображені сьогодні в законодавстві [132, с. 21]. Принципи юридичної відповідальності — це положення та ідеї, що мають законодавче закріплення та визначають самостійний і реальний характер відповідальності як засобу гарантування і охорони об'єктивного і суб'єктивного права та суспільного порядку [380]. Даний принцип забезпечує законність реалізації досліджуваної взаємодії.

4. Принцип спільності інтересів. Цей принцип базується на одновекторній спрямованості інтересів сторін, що взаємодіють у будь-якій сфері суспільних відносин. Подібна спільність інтересів походить від соціальної природи суб'єктів, їх призначення та покладених на них завдань. Аналіз інтересів, цільових установок, прагнень, завдань та функцій сторін, що взаємодіють, дозволяє зробити висновки про ступінь їх узгодженості та прогнозувати їх спільну діяльність [126, с. 79]. В контексті зазначеної проблематики даний принцип відіграє важливу роль, оскільки ефективна взаємодія між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами неможлива без єдиної спрямованості, спільних мети й інтересів, які переслідуються зазначеними органами державної влади.

5. Принцип оптимальності. Оптимальність — це категоричне поняття (оптимальний — це найліпший шлях досягнення мети) [276, с. 80]. Суть принципу оптимальності й ефективності юридичної діяльності полягає в тому, щоб забезпечити успішне виконання зовнішнього і внутрішнього імперативів службового обов'язку, виконати професійні дії якісно і з найменшою втратою засобів та сил [344, с. 124]. Слід погодитись з точкою зору В. М. Олійника, який зазначає, що взаємодія передбачає погоджене функціонування суб'єктів і тому передбачає оптимальне використання можливостей взаємодіючих суб'єктів. Реалізація означеного принципу передбачає взаємний аналіз суб'єктами взаємодії можливостей один одного (кількісно-якісних характеристик). Належне дотримання означеного принципу дозволяє ефективно планувати проведення спільних оперативно-розшукових заходів та оптимально використовувати можливості негласних працівників [249, с. 517].

6. Принцип науковості. Сутність принципу науковості полягає у прагненні взаємодіючих сторін виробити найбільш правильні й ефективні спільні рішення на основі осмислення існуючого досвіду взаємодії у сфері їх відносин. Науковий підхід є нагальною потребою, що випливає з об'єктивних передумов розвитку суспільства, принципової мети щодо забезпечення прогресу в усіх сферах життя [71, с. 11]. В контексті досліджуваної проблематики принцип науковості означає, що необхідно привести систему та механізми взаємодії підрозділів і служб органів внутрішніх справ на регіональному рівні у відповідність до рівня розвитку суспільних відносин. Цей принцип передбачає цілеспрямований вплив на суспільну систему загалом або на її окремі ланки на основі пізнання та використання об'єктивних законів і закономірностей в інтересах побудови оптимальної взаємодії. Очевидно, що, наприклад, виконання складного та багатоаспектного державного завдання, яким є охорона громадського порядку і боротьба з правопорушеннями в Україні, неможливе без комплексного підходу щодо вдосконалення всієї системи взаємодії у цій сфері суспільного життя. Комплексний підхід означає, що вся робота з удосконалення управління охороною громадського порядку, попередження злочинності повинна базуватися не лише на внесенні окремих пропозицій, а й на планомірній та цілеспрямованій організації на науковій основі оптимального формування і функціонування в масштабі всієї країни всіх державних органів та громадських організацій [140; 75].

7. Принцип соціального захисту. Соціальний захист, як вважає В. В. Андропов, — це система управління соціальними ризиками з метою компенсації шкоди, зниження або попередження їх впливу на процес розширеного відтворення населення та являє собою відносини по перерозподілу національного доходу з метою забезпечення встановлених соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків [21, с. 11]. Отже, зазначений принцип взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів полягає у тому, що діяльність зазначених органів повинна бути спрямована на реалізацію певних державних

соціальних програм, а також на забезпечення соціальних потреб суспільства на певній території.

8. Принцип плановості. Принцип плановості полягає у визначенні: об'єкта управлінського впливу органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів; предмета їх управлінського впливу; цілей, завдань і терміну їх виконання. Досягнення цілей і завдань, визначених планом, обов'язково передбачає виділення необхідних сил, їх правильне розташування й використання, а також відповідне забезпечення їх діяльності. Зазначений принцип реалізується під час повсякденної взаємодії вказаних органів, а також під час визначення перспективних завдань (заходів, програм, концепцій) та шляхів їх реалізації [112, с. 83]. Отже, в контексті нашого дослідження слід погодитись із думкою В. М. Олійника, відповідно до якої принцип плановості — це вираз цілеспрямованості спільних зусиль та управління ними. Реалізація цього принципу дозволить встановити послідовність реалізації висунутих цілей, визначити організаційно-тактичні основи використання сил та засобів на кожному етапі взаємодії, шляхи і терміни вирішення поставлених завдань, реалізувати намічені цілі найбільш раціональним шляхом [249, с. 517; 235].

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, можемо дійти висновку про те, що під принципами взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевого самоврядування слід розуміти сукупність основоположних, науково обґрунтованих та прямо чи опосередковано закріплених у чинних нормах права засад (ідей) узгодженої діяльності вищезазначених органів. Значення даних принципів полягає у тому, що вони у загальному вигляді визначають пріоритети та межі здійснення взаємодії.

1.4. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Сьогодні українська держава перебуває на шляху численних важливих змін і перетворень, якість та результативність яких залежать від цілого ряду факторів, зокрема, важлива роль у цьому процесі належить правовому регулюванню, його стану та ефективності.

У загальному розумінні «регулювання» — це цілеспрямований вплив на будь-яку діяльність. У довідковій літературі воно дане поняття означає: «впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підпорядковуючи його відповідним правилам, певній системі», «зменшуючи або збільшуючи швидкість, величину, тощо, досягати потрібної сили, належного ступеня вияву чого-небудь» [68, с. 1207]. За визначенням А. А. Богданова, зміст регулювання «полягає в тому, що воно прагне послабити й усунути протиріччя, породжувані розвитком, внести організованість у роздроблене й анархічне буття» [45; 386].

Л. Л. Попов і Н. Ю. Хаманева, досліджуючи сутність державного регулювання, трактують цей термін в широкому і вузькому сенсі. В широкому розумінні державне регулювання являє собою встановлення нормами права певного режиму різноманітної діяльності в сфері державного управління, режиму, що відповідає інтересам суспільного розвитку і забезпечує захист прав і законних інтересів учасників регульованих відносин, а також подальше підтримання цього режиму різними адміністративно-правовими засобами [163, с. 238]; державне регулювання полягає у встановленні державою загальних правил поведінки для учасників суспільних відносин і їх можливих змін в залежності від мінливих зовнішніх умов [408]. У вузькому сенсі, продовжують вчені, державне регулювання розглядається як одна з функцій державного управління, поряд з координацією, контролем, прогнозуванням і рядом інших. Отже, «регулювання» — це упорядкування тих чи інших відносин, приведення їх у відповідність до встановлених правил, вимог, норм,

стандартів. Воно властиве для багатьох сфер суспільних відносин, в тому числі і для права.

Так, В. М. Сирих наголошує, що правове регулювання — це «діяльність держави і суспільства, яка здійснюється у процесі підготовки і прийняття норм права, їх реалізації у конкретних відносинах і застосування державного примусу до правопорушників з метою досягнення стабільного правопорядку у суспільстві» [369, с. 133; 281]. За точкою зору С. С. Алексєєва, правове регулювання — це здійснюваний за допомогою права й усієї сукупності правових засобів юридичний вплив на суспільні відносини [17, с. 5]. М. Ю. Осипов розглядає правове регулювання як таку систему, яка утворює цілісну і структуровану за принципом ієрархії сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою статичних та динамічних елементів, серед яких до перших належать об'єкт, предмет, принципи, цілі, метод, механізм; а до динамічних — регламентація процесів установалення норм права, базових правовідносин, норм договору, процесу реалізації прав і обов'язків суб'єкта права, правозастосування [259, с. 56–57].

Авторський колектив підручнику «Теорія держави і права» за загальною редакцією Є. О. Гіди зазначає, що правове регулювання характеризує спеціально-юридичний механізм дії права на поведінку та діяльність його адресатів. У результаті правової регуляції формується юридична основа, встановлюються орієнтири для організації діяльності учасників відносин, що регулюються даною нормою, і напрямів досягнень фактичних цілей права. Вчені зазначають, що ознаками правового регулювання є те, що воно [381, с. 370]:

- є різновидом соціального регулювання;
- здійснюється громадянським суспільством або державою;
- має нормативно-результативний характер — здійснюється за допомогою цілісної системи правових засобів, що забезпечують втілення в життя норм права для досягнення необхідної мети (результату);
- має організаційний характер — за допомогою правового регулювання

відносини між суб'єктами набувають певної правової форми (в нормах права закріплюється міра можливої або належної поведінки)

– має цілеспрямований характер — спрямоване на задоволення прав, свобод, законних інтересів суб'єктів права;

– має конкретний характер — завжди пов'язане з реальними (конкретними) відносинами [381, с. 370].

Заслуговує на увагу точка зору О. Ф. Скакун, яка вважає, що особливими ознаками правового регулювання є те, що воно: 1) є різновидом соціального регулювання; 2) дозволяє відносинам між суб'єктами набувати певної правової форми, яка має державно-владний характер, тобто в юридичних нормах держава вказує міру можливої та належної поведінки; 3) має конкретний характер, тому завжди пов'язане з реальними відносинами; 4) має цілеспрямований характер, тобто спрямоване на задоволення законних інтересів суб'єктів права; 5) здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність; 6) гарантує доведення норм права до їх виконання [337, с. 307–308].

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, вважаємо, що «правове регулювання» являє собою цілеспрямований вплив держави на суспільні відносини за допомогою відповідних правових засобів.

Оскільки досліджувана взаємодія передбачає управлінську діяльність, то відносини, що виникають в рамках взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, регулюються нормами адміністративного права.

Адміністративне право — це галузь права (сукупність правових норм), що регулює з метою реалізації завдань і функцій держави суспільні відносини управлінського характеру, які складаються у сфері виконавчої влади, внутрішньоорганізаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень [9, с. 19; 153]. Звідси, продовжує З. Р. Кісіль, під адміністративним правом слід розуміти управлінське право, яке відрізняється від інших галузей права специфікою предмета, методу

регулювання та структурними особливостями [153]. В. Б. Авер'янов [2] вказує, що адміністративне право — це класичний зразок фундаментальної (профілюючої) галузі так званого публічного права. Публічність адміністративного права означає, що воно регулює відносини, які забезпечують загальні, сукупні або, інакше кажучи, публічні інтереси в суспільстві [1, с. 8; 188].

Адміністративно-правове регулювання — це особливий вид правового регулювання, специфічність якого визначається об'єктом впливу, тобто відносинами, що регулюються адміністративним правом, обумовлені особливостями його норм. Особливістю адміністративного права, на відміну від інших галузей права, є те, що воно часто регулює порядок застосування норм інших галузей права, зокрема, конституційного права [16, с. 92]. М. Ю. Яковчук, надаючи визначення адміністративно-правового регулювання, називає його особливою формою управлінської діяльності, здійснюваної уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та саморегулюючими інституціями, владні повноваження яких спрямовані на реалізацію певних суспільних відносин, заснованих на обов'язковій або добровільній основі [442, с. 91].

В. І. Теремецький переконує, що адміністративно-правове регулювання:

- а) становить собою дію (вплив) держави на суспільні відносини, що виникають між їх суб'єктами;
- б) здійснюється за допомогою відповідних правових засобів, сукупність яких утворює механізм адміністративно-правового регулювання;
- в) має на меті упорядкування державно-владних відносин;
- г) встановлює юридичні права та обов'язки учасників адміністративно-правових відносин, що упорядковуються [384 с. 51; 180].

Під адміністративно-правовим регулюванням, зазначає С. Г. Стеценко, розуміється процес впливу держави на суспільні відносини за допомогою правових норм. Норми адміністративного права виконують функцію регулятора суспільних відносин, закріплюють права та обов'язки учасників цих відносин. Одна із сучасних дефініцій адміністративно-правової норми визначає її як загальнообов'язкове правило

поведінки, що встановлене державою з метою регулювання суспільних відносин, що входять до предмета адміністративного права і забезпечені засобами державного примусу [357, с. 69; 99; 384]. До сфери адміністративно-правового регулювання входять відносини:

1) які відображають індивідуальні публічні потреби фізичних і юридичних осіб; третіх осіб, права та свободи яких порушуються першими; загальний публічний інтерес держави й Українського народу в цілому;

2) які реалізують імперативно-владну компетенцію публічної адміністрації та взаємні публічні інтереси всіх невіддільних учасників адміністративно-правих відносин, кожний з яких має йти на певний утиль своїх інтересів задля задоволення інтересів іншого;

3) які потребують дотримання певних установлених державою в адміністративно-правових нормах правил [11, с. 119].

В. В. Галуцько, досліджуючи сутність поняття адміністративно-правового регулювання, зазначає, що йому притаманні такі ознаки [11]:

– воно має цілеспрямований характер, оскільки є певним регулятором суспільних відносин, впорядковуючи їх за допомогою адміністративно-правових норм;

– має певний предмет і сферу правового впливу, які усвідомлюються суб'єктами адміністративного права і суспільством та мають для них певне значення. Предмет адміністративно-правового регулювання нерозривно пов'язаний з предметом адміністративного права;

– адміністративно-правове регулювання спрямоване на досягнення основної мети адміністративного права — забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави;

– забезпечується передусім на основі реалізації адміністративно-правового методу правового регулювання, при цьому невіддільні фізичні та юридичні особи безпосередньо між собою не взаємодіють у публічному

аспекті, невід'ємним сполучним елементом між ними є суб'єкт публічної адміністрації, що пов'язує адміністративно-правове регулювання в єдину збалансовану систему;

- має організаційний та упорядкований характер, тобто здійснюється за допомогою певних правових елементів (методів, засобів, типів, елементів механізму адміністративно-правового регулювання та ефективності);

- має визначені стадії, що передбачають насамперед правову регламентацію суспільних відносин, виникнення суб'єктивних публічних прав і юридичних адміністративних обов'язків та їх реалізацію [11, с. 176].

Таким чином, адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів — це цілеспрямований вплив держави на відносини, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності, за допомогою норм адміністративного права. До нормативно-правових актів, що регулюють взаємодію між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами, слід віднести наступні:

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року [301]. Зазначений нормативно-правовий акт визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Крім того, в ньому закріплені деякі аспекти взаємодії зазначеного органу з правоохоронними органами України, зокрема, це стосується:

- визначення правового статусу органів місцевого самоврядування;
- напрямків взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів;

- обміну інформацією органів місцевого самоврядування з прокурорами та керівниками органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території [301];

- вирішення спільно з відповідними органами Національної поліції

питань щодо створення належних умов для служби та відпочинку поліцейських;

- регулювання відносин органів місцевого самоврядування із судами загальної юрисдикції;

- визначення компетенції органів місцевого самоврядування під час взаємодії з правоохоронними органами.

Наступний нормативно-правовий акт, який визначає взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, — Закон України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 р. [303]. Зазначений нормативно-правовий акт визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України. У законі вказано, що поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів [303]. Крім того, у Законі України «Про Національну поліцію України» стосовно взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування вказано, що даний нормативно-правовий акт регулює [303]:

- напрямки взаємодії між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування [303];

- виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань [303];

- здійснення спільних проектів на засадах партнерства [303];

- співпрацю між поліцією та органами місцевого самоврядування, що спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності [303];

- підтримку поліцією програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій

діяльності [303].

Ще один нормативно-правовий акт, котрий слід вказати в рамках взаємодії правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування, — це Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII. Відповідно до вказаного закону, прокурорам надається можливість брати участь в засіданнях органів законодавчої, виконавчої влади, місцевого самоврядування з правом виступу на цих засіданнях, проводити аналіз правопорушень, підтримувати внесені ними акти прокурорського реагування, надавати додаткові роз'яснення щодо сутності порушених законів, спрямовуючи у такий спосіб діяльність названих владних структур у визначеному законом напрямі. Окрім цього, прокуратура має інформувати органи місцевого самоврядування про стан законності з окремих напрямів прокурорської діяльності, а також про результати прокурорських перевірок або аналітичних досліджень у разі необхідності вжиття з їх боку конкретних заходів, спрямованих на забезпечення законності і правопорядку, додержання прав і свобод громадян [307].

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що вказані нормативно-правові акти в основному регулюють діяльність органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Однак, на нашу думку, слід також відмітити нормативні акти, які регулюють взаємодію у певних напрямках спільної діяльності зазначених органів, серед таких актів, на нашу думку, слід вказати:

– Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 року [298]. Даний нормативно-правовий акт визначає систему заходів в Україні, спрямованих проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними, а також визначає права і обов'язки юридичних осіб і громадян у зв'язку із застосуванням цього закону;

– Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року [304]. Основними

завданнями цього закону є: створення загальних правових і організаційних засад у сфері боротьби з організованою злочинністю, сприяння її попередженню та ліквідації; визначення системи державних органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю, та їх взаємовідносин; встановлення повноважень спеціальних державних органів по боротьбі з організованою злочинністю та спеціальних заходів, що здійснюються ними; встановлення обов'язків інших державних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю; правове забезпечення фінансових, матеріально-технічних та інших умов, необхідних для боротьби з організованою злочинністю; забезпечення гарантій прав громадян і юридичних осіб під час здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю [304, ст. 3];

– Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [293]. Вказаний нормативно-правовий акт визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень [293]. Даний закон визначає правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, пов'язаних з боротьбою проти корупцією на місцях;

– Закон України «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 року [305]. Зазначений нормативно-правовий акт визначає організаційні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами (вони можуть спільно організовувати взаємодію і надавати взаємодопомогу у діяльності, що спрямована на попередження, припинення і розкриття кримінальних правопорушень та забезпечення охорони громадського порядку) [305]. Крім того, закон визначає форми взаємодії вказаних органів;

– Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 року [306]. Даний закон визначає правові і організаційні основи попередження насильства в сім'ї, а також органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї. Окрім зазначеного, вказаний нормативно-правовий акт визначає повноваження

уповноважених підрозділів органів Національної поліції, а також органів місцевого самоврядування щодо попередження насильства в сім'ї;

– Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 року [309]. Зазначений нормативно-правовий акт визначає: правові засади участі органів місцевого самоврядування в охороні громадського порядку і державного кордону; засади організації та діяльності органів місцевого самоврядування у зазначеному напрямку взаємодії з правоохоронними органами, форми і методи роботи громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону; права та обов'язки органів місцевого самоврядування щодо участі в охороні громадського порядку і державного кордону; координує діяльність правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування; є правовою основою для нагляду і контролю за додержанням законодавства щодо дотримання громадського порядку і державного кордону [309];

– Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22 вересня 2005 року [299]. Закон визначає основні принципи та напрями державної політики щодо попередження куріння тютюнових виробів, зниження рівня їх вживання серед населення, обмеження доступу до них дітей, охорони здоров'я населення від шкоди, що завдається їхньому здоров'ю внаслідок розвитку захворювань, інвалідності, а також смертності, спричинених курінням тютюнових виробів чи іншим способом їх вживання.

Основними завданнями цього закону є [299]: визначення правових і організаційних засад державної політики щодо попередження куріння тютюнових виробів серед дітей і молоді та зменшення вживання тютюнових виробів громадянами з метою зниження ризику розвитку захворювань, втрати працездатності та їхньої передчасної смертності внаслідок куріння тютюнових виробів чи інших способів їх вживання; визначення повноважень Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо попередження та зменшення вживання тютюнових

виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення; посилення державного контролю за безпечністю тютюнових виробів, що виробляються в Україні або ввозяться в Україну, та зменшення токсичності тютюнових виробів шляхом зниження вмісту нікотину, смоли, інших шкідливих для здоров'я людини речовин та інгредієнтів тютюнових виробів, що входять до складу тютюнових виробів і виділяються з тютюновим димом під час їх куріння; удосконалення профілактичних, просвітницьких заходів, спрямованих на попередження та зменшення куріння тютюнових виробів чи інших способів їх вживання; сприяння лікуванню залежності від тютюну (нікотинової залежності) осіб, які бажають позбутися шкідливої звички курити тютюнові вироби чи іншим способом їх вживати, та пропаганді здорового способу життя; забезпечення захисту людини від шкідливого впливу тютюнового диму на робочих і в громадських місцях; створення економічних, інших умов, що сприятимуть обмеженню куріння тютюнових виробів чи інших способів їх вживання, охороні здоров'я населення, зниженню захворюваності та збільшенню тривалості життя людини; забезпечення інформування населення про ризики та шкідливі наслідки для здоров'я людини від куріння тютюнових виробів чи інших способів їх вживання незалежно від віку людини і стану її здоров'я; встановлення засад відповідальності за порушення законодавства про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення [299].

– Положення «Про Департамент захисту економіки Національної поліції» Наказ Нацполіції України від 07.11.2015 р. № 81 [291]. В сфері взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів зазначений нормативно-правовий акт визначає: функції органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів у сфері боротьби з економічною злочинністю; права та обов'язки вказаних органів у сфері боротьби з економічною злочинністю.

Підсумовуючи проведене у даному підрозділі дослідження, можемо говорити про те, що на сьогодні в нашій державі не сформовано комплексного

нормативно-правового базису для організації та здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів [56]. Чинними законодавчими положеннями регламентуються лише окремі аспекти спільної діяльності цих суб'єктів публічного управління.

Висновки до розділу 1

Удосконалено розуміння поняття «органи місцевого самоврядування» — це виборні та інші органи, що діють від імені та в інтересах територіальних громад, діяльність яких спрямована на вирішення публічних питань місцевого характеру, зокрема, забезпечення у межах компетенції, закріпленої за ними законодавством, розвитку соціальної, економічної, правової та культурної сфер суспільного життя на підвідомчій цим органам території.

Визначено, що правоохоронні органи — це спеціально уповноважені органи державної влади, які відповідно до норм чинного законодавства України наділені відповідним колом прав та обов'язків, необхідних для ефективної охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб, прав і законних інтересів колективних суб'єктів, держави і суспільства в цілому, підтримки режиму законності та правового порядку в країні, як в цілому, так і в її окремих регіонах.

Під взаємодією органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами запропоновано розуміти сумісну, погоджену за рядом умов (факторів) діяльність зазначених органів, здійснювану у порядку та межах, визначених чинним законодавством України, спрямовану на забезпечення публічного порядку та безпеки, протидію правопорушенням, захист прав і законних інтересів індивідуальних та колективних суб'єктів, а також вирішення інших суспільно значущих справ місцевого характеру.

Окреслено такі особливості взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) передбачає узгодженість дій (зокрема, під час

планування спільних заходів) щодо забезпечення громадського порядку на місцях; б) визначається потребами, інтересами та цілями сторін; в) має місце відповідальність керівників зазначених органів за винесене і погоджене рішення; г) є безперервною в організації діяльності щодо забезпечення громадського порядку та безпеки; г) під час взаємодії мають неухильно дотримуватися норми чинного законодавства України; д) орієнтована на підвищення рівня правової культури суспільства в цілому та правосвідомості окремих громадян; є) є спільною діяльністю, що спрямована на покращення зовнішнього та внутрішнього іміджу як правоохоронних органів, так і органів місцевого самоврядування.

Сформульовано мету взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) забезпечення громадської безпеки та правопорядку на конкретній території; б) охорона та захист прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також прав і законних інтересів колективних суб'єктів, які перебувають, провадять свою діяльність на відповідній території; в) зміцнення засад конституційного ладу України; г) вирішення окремих питань щодо протидії правопорушенням та щодо боротьби зі злочинністю; г) покращення якості надання адміністративних послуг суб'єктами взаємодії; д) підвищення довіри населення як до органів місцевого самоврядування, так і до правоохоронних органів, створення позитивного іміджу зазначених суб'єктів публічного управління серед громадськості.

Доведено, що для досягнення загальної мети взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами такі органи виконують наступні завдання: а) розроблення та здійснення заходів щодо фінансового забезпечення вказаних органів (правильно побудована і налагоджена система матеріально-технічного забезпечення взаємодії є важливою запорукою ефективного та результативного виконання сторонами спільних заходів на шляху до поставленої мети (цілей)); б) створення умов для забезпечення життєво важливих потреб і законних інтересів населення; в) забезпечення публічного порядку і безпеки на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах,

вокзалах, в аеропортах та інших публічних місцях; г) проведення відкритих зустрічей керівників правоохоронних органів з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням; г) протидія корупції на регіональному рівні; д) підготовка та виконання спільних проектів, програм і заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання покладених на зазначені органи завдань; е) погодження проекту плану проведення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки.

Під функціями взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано розуміти основні напрямки спільної діяльності зазначених органів. Функції такої взаємодії об'єднано у дві групи: основні та додаткові. До основних функцій віднесено наступні: а) захисна функція; б) профілактична функція; в) охоронна функція; г) координаційна функція; г) соціальна функція; д) контрольна (наглядова) функція; е) дозвільна функція; є) інформаційна функція; ж) аналітична функція. До додаткових (специфічних) функцій взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів віднесено наступні: а) нормотворча функція; б) ресоціалізаційна функція.

Визначено, що принципи взаємодії — це науково обґрунтовані та сформульовані у вигляді загальних, засадничих, імперативних положень закономірності суспільного життя, відповідно та з урахуванням яких має організовуватися і реалізовуватися спільна діяльність суб'єктів як приватного, так і публічного характеру.

До загальних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами віднесено наступні: а) принцип верховенства права; б) принцип законності; в) принцип системності; г) принцип

професіоналізму; г) принцип рівності. До спеціальних принципів віднесено наступні: а) принцип безперервності; б) принцип оперативності та доцільності; в) принцип юридичної відповідальності; г) принцип спільності інтересів; д) принцип оптимальності; е) принцип науковості; є) принцип соціального захисту; ж) принцип плановості.

Під принципами взаємодії правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування запропоновано розуміти сукупність основоположних, науково обґрунтованих та прямо чи опосередковано закріплених у чинних нормах права засад (ідей) узгодженої діяльності вищезазначених органів. Значення даних принципів полягає у тому, що вони у загальному вигляді визначають пріоритети та межі здійснення взаємодії.

Визначено, що адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів — це цілеспрямований вплив держави на відносини, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності, за допомогою норм адміністративного права.

Наголошено, що на сьогодні в нашій державі не сформовано комплексного нормативно-правового базису для організації та здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Чинними законодавчими положеннями регламентуються лише окремі аспекти спільної діяльності цих суб'єктів публічного управління.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

2.1. Поняття та структура адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Ефективність правового впливу на відносини, що виникають під час взаємодії, обумовлюється рядом факторів, перш за все станом механізму правового регулювання. Зауважимо, що до сих пір у юридичній літературі не існує єдиного підходу до тлумачення поняття адміністративно-правового механізму.

У процесі дослідження сутності механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування доцільно розглянути сутність таких понять як «механізм» та «механізм правового регулювання». Слово «механізм», як зазначає М. І. Фокін, запозичене з грецької мови приблизно на початку XIX століття у значенні «пристрій, що приводить щось у дію». Потім з'явилося значення системи, що визначає порядок будь-якої діяльності. Далі спектр значень розширився, а під механізмом стали розуміти сукупність станів або процесів, що визначають будь-яке явище. Відповідно, поняття механізм було поширене і на різні суспільні явища. Звідси, продовжує автор, якщо узагальнити результати етимологічного екскурсу, то механізм — це те, що реалізує здатність рухатися, розвиватися, функціонувати [431].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «механізм» дається у кількох варіантах: «1) механізм — це пристрій, що передає або перетворює рух (у порівнянні, те саме, що машина); 2) механізм — це внутрішня будова, система чого-небудь; 3) механізм — це сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище» [69, с. 398; 271]. Автори іншого словника механізмом управління вважають «сукупність

органів, засобів і способів (методів, прийомів, технологій) взаємодії між двома підсистемами соціальної організації — керуючої та керованої» [134, с. 124].

О. Я. Лапка робить висновок, що «механізм» — це спосіб функціонування, система засобів впливу, система, яка складається з певних елементів, які у своїй сукупності і взаємодії приводять його у дію [201, с. 74]. Економіст А. Е. Кульман вважає, що механізм — це необхідний взаємозв'язок, який виникає між різними економічними явищами. Механізм містить певну послідовність економічних явищ: його складовими елементами одночасно виступають вхідне і вихідне явища, а також весь процес, який відбувається в інтервалах між ними [192].

На думку Л. П. Юзькова, є два основні підходи до визначення поняття «механізм» — структурно-організаційний та структурно-функціональний. Згідно з першим підходом, механізм характеризується як сукупність певних складових елементів, що створюють організаційну основу певних явищ, процесів, а механізм держави — як «сукупність установ», через які здійснюється «державне керівництво суспільством». Згідно з іншим підходом, під час визначення механізму того чи іншого державно-правового інституту (процесу, явища) акцентується не тільки на організаційній основі його побудови, але й на його динаміці, реальному функціонуванні. Вчений надавав перевагу структурно-функціональному підходу, з огляду на це у загальному аспекті визначає механізм державного управління як організацію практичного здійснення державного управління (виконавчо-розпорядчої діяльності) [432, с. 57, 59; 154; 178].

Зауважимо, що поняття «механізм» досить активно використовується у сфері правового регулювання. Так, відповідно до точки зору В. Н. Хропанюка, механізм правового регулювання — це система правових засобів, за допомогою яких здійснюється упорядкованість суспільних відносин відповідно до цілей і завдань правового регулювання [412, с. 341]. С. С. Алексєєв [17, с. 30; 30] визначає «механізм правового регулювання» як узяту в єдності всю сукупність юридичних засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на

суспільні відносини. При цьому, автор вважає, по-перше, що поняття «механізм правового регулювання» — це категорія, яка повинна охопити всі правові засоби. По-друге, «механізм правового регулювання» не тільки «збирає» їх, але і «розставляє їх по своїх місцях», у результаті чого «перед нами виявляються не розрізнені явища (норми, тлумачення, юридична техніка і т.д.), а цілісний механізм, кожна частина якого, що взаємодіє з іншими, виконує свої специфічні функції» [19, с. 78]. По-третє, «механізм правового регулювання» припускає і характеристику стадій правового впливу, динамічної сторони правового регулювання [18, с. 30; 30].

На думку Л. М. Шестопалової, механізм правового регулювання суспільних відносин — «комплексне явище, сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до приписів, що містяться у нормах права [425, с 157–158]. Досить змістовно сутність та ознаки поняття «механізм правового регулювання» розкрила О. Ф. Скакун. Автор зазначає, що механізм правового регулювання — це узятя в єдності система правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється і забезпечується правопорядок [335]. Вчена виділяє наступні характерні ознаки механізму правового регулювання:

1. Є складовою частиною механізму соціального регулювання. Його правова діяльність супроводжується політичним, економічним, етичним та іншими видами механізму соціального регулювання, переплітається з ними.

2. Будучи категорією широкою за обсягом, збирає воедино всі явища правової дійсності: засоби (норми права, суб'єктивні права і юридичні обов'язки, рішення судів, тощо, об'єктивовані в правових актах); способи (дозволяння, зобов'язування, заборона); форми (використання, виконання, додержання, застосування).

3. Становить систему правових засобів, способів, форм, що перебувають у взаємозв'язку і взаємодії. Кожна частина механізму правового регулювання

знаходиться на своєму місці (як годинниковий механізм), виконує специфічні функції. Якість виконуваних ними функцій впливає на роботу інших частин і результат функціонування механізму в цілому.

4. Є динамічною частиною правової системи суспільства. Його рух виражається в стадіях, яким відповідають свої механізми дії. Як і правова система суспільства, механізм правового регулювання являє собою цілісність правової дійсності, визначається закономірностями еволюції суспільства, рівнем розвиненості економіки, культури. Його призначення полягає в приведенні в дію необхідних елементів правової системи, забезпеченні їх «роботи». Від механізму залежать ефективність правового регулювання, відповідність поведінки учасників суспільних відносин розпорядженням юридичних норм, їх рух до задоволення своїх інтересів.

5. Результатом його діяльності є встановлення правопорядку в суспільстві [335].

Таким чином, під механізмом правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів слід розуміти систему юридичних засобів, через які досягається впорядкуванню відносин, що виникають під час спільної діяльності зазначених органів. Відзначимо, що термін «правове регулювання» виник в межах загальної теорії права, проте, зараз він активно використовується в багатьох галузях права, в тому числі і адміністративного.

Так, Т. С. Гончарук, вважає, що механізм адміністративно-правового регулювання — це система адміністративно-правових засобів (елементів), за допомогою яких здійснюється правове регулювання (упорядкування) суспільних відносин у сфері державного управління [89, с. 23; 329]. М. В. Макареїко вказує, що механізм адміністративно-правового регулювання — це сукупність адміністративно-правових засобів, які, впливаючи на управлінські відносини, організовують їх відповідно до завдань суспільства і держави. Загальна характеристика механізму адміністративно-правового регулювання, за думкою автора, виглядає так: сам механізм є

сукупністю юридичних засобів; засоби носять адміністративно-правовий характер; об'єктом дії виступають управлінські відносини; направлений на рішення задач суспільства і держави; активізує суб'єктів управлінських відносин, підвищує рівень їх правосвідомості, правової культури; забезпечується примусовою силою держави [212, с. 27; 53].

А. П. Головін під механізмом адміністративно-правового регулювання діяльності міліції громадської безпеки розуміє «цілісну систему правових засобів, за допомогою яких здійснюється імперативно-нормативне впорядкування організації та функціонування її підрозділів і об'єктів управління, вплив на суспільні відносини у сфері охорони правопорядку з метою виконання суб'єктами встановлених обов'язків, забезпечення громадської безпеки, захисту прав і свобод громадян в умовах спеціальних адміністративно-правових режимів [87, с. 10–11]. На думку низки вітчизняних науковців — В. Галуцька, В. Олефіра, М. Пихтіна та ін., механізм адміністративно-правового регулювання — це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод та публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства і держави [13, с. 87].

І. П. Голосніченко під механізмом адміністративно-правового регулювання розуміє сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації державної виконавчої влади [88, с. 14; 37]. У підручнику «Курс адміністративного права України» за загальною редакцією В. В. Коваленка зазначено, що механізм адміністративно-правового регулювання — це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань публічної адміністрації [14]. Заслуговує на увагу поняття «механізму адміністративно-правового регулювання», яке було запропоновано Т. О. Коломєць. Автор під зазначеним терміном розуміє «сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних

відносин у сфері адміністративного права» [15, с. 23].

Таким чином, враховуючи зазначені вище наукові позиції вчених щодо тлумачення поняття «механізм адміністративно-правового регулювання», маємо можливість надати авторське бачення вказаного терміну в контексті нашого дослідження. Отже, під «адміністративно-правовим механізмом регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів» слід розуміти систему засобів адміністративного права, за допомогою яких забезпечується впорядкування та спрямування у русло законності відносин, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності. Характерними ознаками адміністративно-правового механізму регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є наступні:

- являє собою сукупність закріплених чинним законодавством юридичних засобів;
- об'єктом впливу виступають публічні управлінські відносини;
- його дію направлено на забезпечення впорядкованості та законності відносин зазначеної взаємодії;
- забезпечується силою державного впливу;

Як і будь-який інший механізм, адміністративно-правовий механізм має свою власну структуру. У загальному розумінні структура — це такий спосіб сполучення (організації) будь-яких предметів (елементів) між собою, при якому утворюється новий предмет, що має свої специфічні емерджентні (цілісні) властивості. М. П. Дивак вказує, що структура — це множина частин або форм, які знаходяться у взаємодії та специфічному порядку, необхідному для реалізації певних функцій [113, с. 76]. Структура, зазначає В. М. Лаженцев, — це комплекс внутрішніх і стійких зв'язків між підсистемами та елементами цілісної системи, які (зв'язки) як закони визначають їх розвиток [198, с. 86].

Отже, структура — це певна сукупність елементів, яка знаходиться у постійній взаємодії. Так, до елементів механізму правового регулювання С. С. Алексєєв відносить: юридичні норми, правовідносини, акти реалізації

суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, нормативні юридичні акти, правову культуру і правосвідомість. У цьому переліку наявні всі правові явища, які так чи інакше врегульовано впливають на суспільні відносини [18; 30]. На думку В. Н. Хропанюка, основними структурними елементами механізму правового регулювання є: 1) норми права, які встановлюють загальні та юридичні обов'язкові правила поведінки тих учасників суспільних відносин, які перебувають у сфері правового регулювання; 2) правовідносини, що є найважливішим і необхідним елементом реального життя права; 3) акти реалізації юридичних прав та обов'язків — це фактична поведінка суб'єктів правовідносин щодо здійснення їхніх прав та обов'язків [412, с. 341–342].

В. В. Лазарєв вважає, що механізм адміністративно-правового забезпечення складається з таких окремих елементів. По-перше, з системи адміністративно-правового регулювання, яка характеризує, з одного боку, складний суб'єкт регулювання та організацію взаємодії більш простих суб'єктів, з іншого — сполучення демократії та організації, що виражається у характері та формах участі працівників у реалізації функцій адміністративно-правового регулювання. По-друге, з соціальних і особливо правових норм, за допомогою яких забезпечується змістовність впливу і зв'язку в адміністративно-правовому регулюванні. По-третє, зі способів визначення мети на основі пізнання організаційних процесів. По-четверте, з регулюючого процесу, який побудований на основі циклічної повторюваності таким чином, що його етапи послідовно змінюють один одного. При досягненні кінцевої точки кожного циклу підводиться підсумок, результатом якого є оцінка ефективності адміністративно-правового регулювання [378, с. 432; 343].

Відповідно до точки зору Л. М. Шестопалової, елементами механізму правового регулювання є: а) норми права — основа механізму правового регулювання, оскільки з них, їх змісту починається дія права на соціальні відносини; б) правові відносини — суспільні відносини, що відбуваються у визначених нормах права межах; в) акти реалізації прав і обов'язків — дії суб'єктів щодо здійснення приписів правових норм; г) акти застосування права;

г) законність; д) правосвідомість; е) правова культура. Чинники (явища), що впливають на правове регулювання: законність; правосвідомість; правова культура [425, с. 157–158].

Т. С. Гончарук зазначає, що структуру механізму адміністративного-правового регулювання складають адміністративно-правові норми, акти тлумачення та акти реалізації адміністративно-правових норм, адміністративно-правові відносини [89, с. 23; 329]. М. В. Макарейко вказує, що елементами механізму адміністративно-правового регулювання є: принципи адміністративного права; адміністративно-правові норми; акти офіційного тлумачення адміністративно-правових норм; акти вживання адміністративно-правових норм; адміністративно-правові відносини [212, с. 27; 53; 250].

До структури механізму адміністративно-правового регулювання В. В. Коваленко відносить наступні елементи (засоби): норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; адміністративно-правові відносини; акти застосування норм адміністративного права; акти тлумачення норм адміністративного права; правосвідомість; правова культура; законність [14]. І. П. Голосніченко структурними елементами механізму адміністративно-правового регулювання визначає норми адміністративного права, адміністративно-правові відносини, акти тлумачення норм адміністративного права й акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [88, с. 14; 37]. С. В. Ківалов та Л. Р. Біла до елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносять: адміністративно-правові норми, реалізацію адміністративно-правових норм; джерела адміністративного права; адміністративно-правові відносини, тощо [151, с. 102–103; 250].

А. П. Головін до складових механізму адміністративно-правового регулювання пропонує віднести: норми адміністративного законодавства, у тому числі відомчих нормативних актів; адміністративно-правові відносини управлінського та правоохоронного характеру; практичну діяльність апаратів, служб та окремих працівників і правозастосовчі акти [87, с. 10–11].

В. В. Галуцько вважає, що до складових елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносяться: норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження — джерела права; публічна адміністрація; принципи діяльності публічної адміністрації; індивідуальні акти публічної адміністрації; адміністративно-правові відносини; форми адміністративного права; тлумачення норм адміністративного права; методи адміністративного права; процедури реалізації адміністративно-правових норм; принцип законності [13, с. 87–90 ; 250].

Т. О. Коломоєць в механізмі адміністративно-правового регулювання виокремлює дві складові:

– органічні, тобто ті, що визначають суть самого явища механізму адміністративно-правового регулювання, тобто без яких не може відбуватися сам механізм та функціональні складові. До органічних складових механізму адміністративно-правового регулювання, відповідно до точки зору автора, належать: 1) норми права — загальнообов’язкові правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин; 2) акти реалізації норм права — процес фактичного втілення в життя приписів правових норм через поведінку суб’єктів адміністративного права; 3) правові відносини — вольові суспільні відносини, що виникають на основі норм права [15, с. 23];

– функціональні (ті, що значною мірою впливають на механізм адміністративно-правового регулювання, які не є обов’язковими його елементами) [130, с. 24]. Функціональними складовими механізму адміністративно-правового регулювання, на думку Т. О. Коломоєць, є: юридичний факт; правова свідомість суб’єктів адміністративно-правового регулювання; законність; акти тлумачення норм права; акти застосування норм права [15, с. 68].

З позиції Ю. М. Старілова, механізм адміністративно-правового регулювання включає в себе такі специфічні елементи (засоби) [356, с. 669]:

1) розпорядження; в такому випадку одній стороні правовідносин, які регулюються, надається певний об’єм юридично-владних повноважень, які

адресуються другій стороні, яка повинна виконувати ці розпорядження;

2) одностороннє волевиявлення одного учасника правовідносин, так як волевиявлення є юридично-владним, саме тому воно має вирішальне значення. Юридично-владні норми віднесені до компетенції відповідних суб'єктів державної влади, а отже, і до компетенції відповідних державних службовців (посадових осіб);

3) підпорядкованість суб'єктів права розпорядженням, що надходять від державних службовців, які вони приймають відповідно до своєї компетенції;

4) використання у відповідних випадках встановлених нормативно-правовими актами дозволів. При цьому, між учасниками правовідносин виникає рівність сторін. Використання дозволів здійснюється лише в тому випадку, якщо це зазначено в адміністративно-правових нормах. Разом із тим, дозволи можуть встановлюватися й іншими нормативно-правовими актами інших галузей права, зокрема: екологічного, митного, земельного та ін. [356, с. 669; 343].

Враховуючи проаналізовані вище наукові позиції вчених, вважаємо можливим виділити наступні структурні елементи адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: адміністративно-правові норми, реалізація адміністративно-правових норм, адміністративно-правові відносини, правова культура та законність. Розкриємо більш детально кожен із зазначених елементів.

Так, адміністративно-правова норма — це обов'язкове правило поведінки, яке встановлене і охороняється державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері державного управління [169, с. 62]. В свою чергу, Є. В. Додін звертає увагу на те, що адміністративно-правова норма — це не тільки правило поведінки у сфері державного управління, прямо встановлене державою, але також і обов'язкове правило, яке встановлене іншими суб'єктами правотворчості, але санкціоноване або ратифіковане державою [115, с. 20]. Відповідно до точки зору В. В. Коваленка, адміністративно-правова норма —

це вид правової норми, за допомогою якої формуються, охороняються і захищаються публічні правовідносини, організується і забезпечується функціонування публічної адміністрації. Автор зазначає, що адміністративно-правовим нормам притаманні такі риси [194, с. 130]:

1) це вид правової норми, а отже, їй притаманні всі ознаки останньої (загальнообов'язковість, формальна визначеність, забезпечення її виконання державними примусом та ін.);

2) вони спрямовані на реалізацію не приватного, а публічного інтересу;

3) за їх допомогою забезпечується функціонування публічної адміністрації;

4) предмет їх регулювання становить широке коло суспільних відносин, що складаються в процесі публічного управління, надання адміністративних послуг, застосування заходів адміністративного примусу до фізичних та юридичних осіб, оскарження дій та рішень суб'єктів владних повноважень;

5) вони забезпечують реалізацію регулятивної та охоронної функцій адміністративного та інших галузей права в багатьох сферах суспільного життя (економіка, освіта, будівництво, охорона здоров'я, внутрішні справи та ін.);

6) вони є головним інструментом реалізації методу адміністративного права, тобто в них закріплюються приписи, заборони та дозволи, що використовуються публічною адміністрацією для регулювання суспільних відносин;

7) вони не систематизовані, а містяться в різних за юридичною силою нормативно-правових актах: законах, підзаконних нормативно-правових актах публічної адміністрації, в тому числі органів місцевого самоврядування;

8) серед джерел адміністративно-правових норм домінують акти одностороннього волевиявлення (укази, розпорядження, накази) [194, с. 130].

А. П. Коренєв зазначає, що особливостями адміністративно-правових норм є [175]: мета адміністративно-правових норм, а саме забезпечення організації й упорядкування функціонування як всієї системи виконавчої влади, так і окремих її елементів, їх раціональної взаємодії; метод впливу, що

використовується адміністративно-правовими нормами, є імперативним, вольовим, державно-владним; за допомогою цих норм забезпечується урегульованість суспільних відносин, що входять в предмет регулювання інших галузей права (митне, фінансове, земельне та ін.); адміністративно-правові норми, на відміну від норм інших галузей права, більш динамічні, можуть часто змінюватися в залежності від змін у суспільних відносинах; адміністративно-правові норми часто встановлюються не законодавчим органом, а суб'єктами системи виконавчої влади в процесі державно-управлінської діяльності; адміністративно-правові норми, на відміну від норм багатьох галузей права, мають власні юридичні засоби примусу до їх виконання. Мова йде про адміністративну та дисциплінарну відповідальність, яка настає, як правило, у позасудовому порядку [175].

Таким чином, адміністративно-правові норми, як елемент адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, покликані врегулювати відносини, що виникають між зазначеними органами під час їх взаємодії, шляхом встановлення обов'язкових правил поведінки для учасників цих відносин [55].

Вважаємо, що в контексті нашого дослідження обов'язково слід вказати такий структурний елемент як реалізація адміністративно-правових норм. Реалізація адміністративно-правових норм, зазначає С. Г. Стеценко, — це процес практичного втілення у життя приписів, що містяться в адміністративно-правових нормах [357, с. 130]. Автор виділяє чотири основні способи реалізації адміністративно-правових норм:

– дотримання — пасивна поведінка суб'єктів, що не допускає порушення адміністративно-правових норм;

– виконання — активна поведінка суб'єктів, що направлена на виконання юридичних обов'язків, зафіксованих в адміністративно-правових нормах. Суть виконання полягає у чіткій реалізації зобов'язуючих норм адміністративного права, коли суб'єкти вказаної галузі права (і відповідно, виникаючих правовідносин) своїми активними діями втілюють у життя

покладені на них обов'язки;

– використання — активна поведінка суб'єктів адміністративного права, за якої вони самі вирішують питання про здійснення відповідних дій чи утримання від них. У цьому випадку норму права буде реалізовано і тоді, коли суб'єкт вибрав активну поведінку (у формі дій), і тоді, коли він обрав пасивну форму поведінки. Використання норм адміністративного права є добровільною справою. Ніхто не може примушувати до їх використання, водночас, ніхто не повинен нести відповідальність за невикористання норм адміністративного права;

– застосування — прояв владної діяльності уповноважених державних органів із приводу конкретних справ із виданням індивідуальних юридичних актів [357, с. 130–131].

Отже, значення реалізації адміністративно-правових норм, як структурного елементу адміністративно-правового механізму регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, полягає у тому, що завдяки їй формальні права та обов'язки суб'єктів взаємодії втілюються останніми у практичне життя з урахування його конкретних умов і обставин.

Наступним елементом структури механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є адміністративно-правові відносини. На думку Ю. П. Битяка, адміністративно-правові відносини — це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права, в тому числі у сфері забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення [6, с. 50]. В. К. Колпаков вказує, що адміністративно-правові відносини — це результат впливу адміністративно-правових норм на поведінку суб'єктів сфери державного управління, внаслідок якого між ними виникають сталі правові зв'язки державно-владного характеру [169, с. 80]. О. І. Харитонова виділяє наступні характерні ознаки адміністративно-правових відносин [409, с. 192–193]:

1) адміністративно-правові відносини — це правовий зв'язок, що виникає з приводу нематеріальних і матеріальних благ, котрі являють цінність для окремої (приватної) особи і, разом з тим, є предметом публічного інтересу;

2) відносини сторін регулюються на засадах імперативності приписів норм законодавчих актів та ініціативи (або обов'язку) їхнього застосування тими учасниками адміністративних відносин, які наділені для цього відповідними владними функціями або правом ініціативи порушення процесу адміністративного провадження;

3) учасники цього виду правовідносин виступають як носії адміністративних повноважень і обов'язків;

4) захист суб'єктивних прав і спонукання до виконання адміністративних обов'язків здійснюються за допомогою специфічних адміністративних заходів впливу;

5) підстави виникнення, припинення і трансформацій адміністративно-правових відносин відрізняються від юридичних фактів в інших галузях права за видами, змістом і характером правових наслідків [409, с. 192–193].

Таким чином, адміністративно-правові відносини виступають однією із ключових правових форм здійснення сторонами досліджуваної взаємодії своїх повноважень.

Ще одним структурним елементом адміністративно-правового механізму взаємодії зазначених органів є правова культура. У загальному розумінні, як зазначає Т. А. Коляда, правова культура — це якісний стан правового життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи — станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосовчої практики, законності й правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав і свобод людини [170; 284]. М. В. Кравчук вважає, що правова культура складається з таких найбільших правових утворень як: система правових норм як особливих правил поведінки, що зовні відбиті у системі нормативно-правових актів та конкретизуючих їх актів індивідуального регулювання; сукупність

правовідносин, тобто суспільних відносин, що врегульовані за допомогою правових норм і складаються з юридичних прав і обов'язків; сукупність суб'єктів права (фізичних, зокрема, і посадових осіб, державних та інших організацій, соціальних груп, соціальних спільностей); правосвідомість — система духовного відображення правової дійсності; режим законності і правопорядку — стан фактичної впорядкованості суспільних відносин, врегульованих за допомогою правових засобів [179, с. 195; 284].

І останній структурний елемент адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, який, на нашу думку, обов'язково слід вказати, — законність. В. В. Коваленко зазначає, що законність — це правовий режим, за допомогою якого дотримуються норм права всі суб'єкти адміністративно-правових відносин [194]. Заслуговує на увагу точка зору Я. В. Лазур. Автор вказує, що як функціональна складова механізму адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян, законність затребувана суспільним середовищем, державою, окремими громадянами. Законність сприяє якісному здійсненню державного управління. Для громадян законність являє собою засіб, за допомогою якого вони захищаються від порушення своїх прав, свобод і законних інтересів [199, с. 394].

Отже, механізм адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів являє складну систему, загальна регулятивна ефективність та результативність якої залежать від дієвості його окремих складових, тобто адміністративно-правових засобів [64]. Завдяки даному механізму для зазначених суб'єктів взаємодії встановлюються правила співпраці, а також надаються відповідні інструменти забезпечення належного виконання цих правил.

2.2. Рівні та види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

У попередніх підрозділах ми наголошували на тому, що взаємодія — це складний процес. Саме тому для того, щоб більш детально розкрити сутність основного питання дисертаційного дослідження, пропонуємо розглянути рівні та види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Традиційно у юридичній літературі в залежності від того, з яким органом державної влади відбувається взаємодія, виділяють три її рівня: загальнодержавний, регіональний та місцевий (локальний). Зазначене, на нашу думку, також можливо застосувати і до взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Проте, слід зауважити, що окрім вказаних вище, слід також виділити рівні взаємодії даних органів в залежності від напрямків їх спільної діяльності. Розглянемо більш детально кожен із запропонованих нами рівнів взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Важливу роль у розв'язанні проблемних питань взаємодії правоохоронних та місцевого самоврядування на загальнодержавному рівні відіграє Президент України. Так, починаючи майже від самого проголошення Незалежності України, при президентах України діяли різні консультативно-дорадчі органи, що опікувалися питаннями оптимізації взаємодії місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [239, с. 13]. Загальнодержавний рівень взаємодії передбачає спільну діяльність органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами всіх рівнів з метою реалізації загальнодержавних програм, що спрямовані на боротьбу зі злочинністю, корупцією і т.д. Крім того, у співпраці з органами місцевого самоврядування правоохоронні органи мають право подавати на розгляд пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правових актів, що регулюють їх спільну діяльність. Підсумовуючи зазначене, справедливо буде зауважити, що

взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів на загальнодержавному рівні чітко не закріплена в жодному нормативно-правовому акті.

Щодо регіонального рівня, то слід відзначити, що Європейська Хартія про місцеве самоврядування передбачає можливість делегування повноважень від центральних до регіональних органів самоврядування їхніх прав, наскільки це можливо, щоб мати свободу пристосовувати здійснення делегованих повноважень до місцевих умов, якими є особливості, пов'язані зі: специфікою муніципального утворення, соціально-економічним розвитком, національними, історичними, культурними, релігійними традиціями, екологічним, демографічним, криміногенним станом та практичної зайнятості населення (рівня безробіття) [331]. На регіональному рівні в рамках взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів вирішуються питання, що безпосередньо пов'язані з розробкою та реалізацією регіональних програм різного характеру та спрямованості.

На місцевому рівні взаємодії органів місцевого самоврядування вирішується безліч інших завдань, що стоять перед зазначеними органами в рамках спільної діяльності цих органів. Більш детально мета та завдання взаємодії зазначених органів на місцевому рівні були розглянуті нами у передніх підрозділах дисертаційного дослідження.

Таким чином, підсумовуючи все зазначене вище, відзначимо, що взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є багаторівневим процесом. Враховуючи специфіку діяльності органів місцевого самоврядування, справедливо буде зауважити, що найбільш ефективною є взаємодія зазначених органів саме на місцевому рівні, що значною мірою пов'язано з правовим статусом органів місцевого самоврядування.

На наступному етапі нашого дослідження розглянемо види взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. У науковій літературі традиційно термін «вид» трактується як підлегле поняття, яке має усі властивості більш загального поняття («роду»), але має деякі специфічні

властивості, які відокремлюють його від інших предметів даного роду. В юридичній літературі в основу класифікації видів державного контролю можуть бути покладені різні класифікаційні ознаки.

В свою чергу, під класифікацією потрібно розуміти специфічний ряд поділу деякої множини об'єктів або явищ на класи, види чи групи, при якому кожний об'єкт за певними ознаками відноситься до відповідної групи, що може називатись «родом», «класом», «видом» та ін. [214, с. 54–55]. Семантично класифікація — це система підпорядкованих понять (класів, об'єктів) будь-якої галузі знань або діяльності людини, яка часто має вигляд різних за формою схем (таблиць) і використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів, а також для точного орієнтування в різноманітності понять або відповідних об'єктів [46, с. 269; 211]. На думку С. В. Познишева, класифікація — це перший і надзвичайно важливий крок, який повинен зробити дослідник будь-якої великої і різноманітної групи явищ. Як прийом вивчення, класифікація має двояке значення для наукового дослідження: із зовнішнього боку — це прийом, що вносить у дослідження систему і порядок; із внутрішнього боку — це прийом, що визначає повноту і правильність висновків дослідження [282, с. 5; 427].

Традиційно взаємодію поділяють на два основні види: суперництво та співробітництво. Суперництво утворюють дії, які певною мірою розхитують спільну діяльність, створюють перепони на шляху до порозуміння. Їх позначають також поняттями «конкуренція», «конфлікт», «опозиція», «дисоціація» та ін. [253]. Отже, суперництво передбачає певну боротьбу, саме тому в контексті нашого дослідження використання та розгляд даного виду взаємодії не є доцільними. Отже, більшу увагу слід приділити такому виду взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів як співробітництво.

Співробітництво треба розуміти як вільну, добровільну, дружню спільну працю учасників процесу. Буквально вона означає роботу кожного з учасників взаємодії на іншого учасника або учасників, і навпаки. О. Гош наголошує, що

йдеться про явище, протилежне експлуатації, про виключно добровільну співпрацю, про співпрацю без жодного розрахунку на якусь економічну чи іншу конкретну вигоду для будь-якого з учасників взаємодії. При співробітництві ж обов'язково має бути певний загальний ефект, спільний для всіх його учасників [91, с.292]. І. Я. Кисельова зазначає, що співробітництво — «це добровільна, основана на незалежності і рівноправності сторін, тісна взаємодія (діалог, консультації, переговори) організацій і підприємців у ході створення і застосування трудових норм, як національних, так і міжнародних, а також при вирішенні трудових спорів» [150, с. 76; 196]. Отже, співробітництво передбачає, що дії суб'єктів, що взаємодіють, спрямовані на організацію їх спільної діяльності, забезпечують її успішність, узгодженість та ефективність. Л. Б. Орбан-Лембрик зазначає, що зазначений вид взаємодії позначають також поняттями «згода», «адаптація».

Вважаємо за доцільне узагальнити види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами за такою ознакою, як напрямок взаємодії. Означений вид взаємодії включає в себе: взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами у таких сферах: боротьба зі злочинністю; охорона громадського порядку; забезпечення прав і свобод громадянина; забезпечення особистої безпеки громадян.

Злочинність — найнебезпечніший прояв поведінки, що відхиляється, яка наносить найбільший збиток суспільству. Слово «злочинність» похідне від слова «злочин», що в українській мові завжди означало «беззаконня», «зłodіяння». Злочин — це зазіхання на правопорядок, суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним кодексом [440]. На думку Н. А. Стручкова, «злочинність — це явище, виражене в суспільно небезпечній поведінці окремих членів суспільства, що порушують установлені норми кримінального права заборони, і що являє собою систему у вигляді утворюючої внутрішню єдність зі своїми властивостями сукупності злочинів та осіб, які їх вчинили, за певний час у певному регіоні» [359, с. 14; 116]. Злочинність — не тільки соціальне, але і правове явище, тому що злочинне лише те, що закріплено в карному законі.

Злочинність містить у собі дії, що зазіхають на особистість, на власність, права і свободи громадян, на суспільні відносини. Ці дії заподіюють об'єкту зазіхання реальну і дуже істотну шкоду [440]. Враховуючи соціальну небезпеку від злочинності, важливого значення набуває боротьба з нею.

Термін «боротьба зі злочинністю», як зазначає Л. М. Давиденко, у широкому значенні використовується міжнародною спільнотою — Організацією Об'єднаних Націй, коли ця спільнота проводить, наприклад, конгреси по боротьбі зі злочинністю та поводженню із правопорушниками. Боротьба зі злочинністю, продовжує автор, становить собою вид соціальної діяльності і в цій якості потребує організації. Належна організація протидії злочинності є найважливішою умовою її ефективності [101, с. 93]. І. І. Карпець відмітив, що боротьба зі злочинністю — це широке збірне поняття, яке включає в себе й заходи організаційного, профілактичного та законодавчого характеру [146, с. 161]. Відповідно до точки зору автора, боротьба зі злочинністю складається з наступних елементів: 1) попередження злочинів; 2) їх розкриття; 3) розслідування кримінальних справ; 4) судовий розгляд та покарання винних осіб; 5) перевиховання та виправлення засуджених; 6) нагляд за звільненими з місць позбавлення волі, проведення з ними спеціальної виховної роботи [146, с. 149]. Б. В. Романюк вказує, що боротьба зі злочинністю — складна системна діяльність, що представляє собою єдність трьох наступних підсистем: загальної організації боротьби; попередження злочинності та правоохоронної діяльності. Також вчений зазначає, що це одна зі сфер соціального управління, що забезпечує вплив: а) на причини і умови, які породжують злочини та злочинність, що впливають на їх розвиток; б) на саму злочинність з метою попередження і припинення її самодетермінації, недопущення рецидиву злочинів [319, с. 8].

Слушною є думку Т. М. Кіян, яка зазначає, що до числа основних напрямів боротьби зі злочинністю на сучасному етапі належить сфера діяльності, пов'язаної з попередженням та розкриттям насильницьких злочинів, які несуть найбільшу суспільну небезпеку, посягаючи на честь, гідність,

здоров'я та життя людини [155, с. 201]. Яскравим прикладом взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є Міська комплексна програма профілактики злочинності у м. Чернігові, яка діяла протягом 2012–2015 рр. Основними цілями програми були: 1) усунення передумов для вчинення правопорушень і забезпечення конституційних прав та свобод людини на основі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування у цій справі зусиль правоохоронних органів, місцевих органів виконавчої влади та громадськості; 2) удосконалення методів організації роботи і шляхів запобігання вчиненню правопорушень; 3) активізація роботи щодо профілактики рецидивної злочинності; 4) покращання роботи з протидії наркозлочинності, профілактики дитячої бездоглядності, злочинного впливу на неповнолітніх у молодіжному середовищі та в сім'ях; 5) дієва протидія злочинності серед неповнолітніх, у тому числі рецидивної; 6) підвищення координуючої ролі органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в розв'язанні проблем боротьби зі злочинністю та її негативними наслідками [424, с. 310; 302].

Таким чином, взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів на рівні боротьби зі злочинністю, беззаперечно, має важливе значення як для населення певного регіону (відчуття безпеки підвищує рівень комфорту проживання населення на конкретній території), так і для всієї країни в цілому.

Наступним видом взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є охорона громадського порядку. Громадський порядок — це система суспільних відносин, що виникають та існують здебільшого в громадських місцях, ґрунтується на дотриманні норм права й інших соціальних норм, спрямованих на забезпечення особистої безпеки громадян та громадської безпеки, створення сприятливих умов для нормального функціонування підприємств, установ, організацій і громадських об'єднань [280, с. 56]. Відповідно до точки зору І. П. Голосніченка та Я. Ю. Кондратьєва, у широкому розумінні громадський порядок включає в себе

суспільні відносини, які регулюються нормами права та іншими соціальними нормами. Сутність цих відносин визначається матеріальними умовами суспільства, ставленням громадян до різноманітних аспектів їх співіснування у суспільстві [7, с. 15].

На думку Ю. П. Битяка, «громадський порядок — це певна система відносин, належний порядок, що склався у суспільстві, який відповідає інтересам держави і всіх її громадян. Це сукупність встановлених у державі правил поведінки у громадських місцях, які регулюються правовими, моральними та іншими соціальними нормами» [9, с. 474; 443]. С. С. Яценко зазначає, що громадський порядок — це стан суспільних відносин, пов'язаний з дотриманням кожним громадянином умов, визначених правовими нормами, традиційними моральними та звичаєвими вимогами щодо поваги до влади, правослухняність, додержання правил загальної поведінки у суспільстві, за якою кожний зі свого боку поводить так, як фактично поводяться й інші [236, с. 7]. Тож громадський порядок — це урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, поважання честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Сферу громадського порядку становлять переважно відносини, що виникають і розвиваються у громадських місцях, до яких належать насамперед місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей з метою задоволення різноманітних життєвих потреб [438].

Охорона громадського порядку ведеться в декількох напрямках: контроль за дотриманням порядку в громадських місцях; попередження і припинення будь-яких правопорушень; боротьба з різноманітними посяганнями на власність; протидія пияцтву, алкоголізму, наркоманії, а також проституції; попередження правопорушень, які вчиняються неповнолітніми, зокрема, вжиття заходів проти їхньої бездоглядності; проведення спеціалізованої виховної роботи з громадянами, у трудових колективах і з населенням взагалі [419, с. 44]. В рамках охорони громадського порядку на органи

місцевого самоврядування покладено завдання не лише запобігати порушенням прав і свобод громадян, а й поновлювати порушені права жителів територіальних громад, створювати умови для підтримання на території законності, громадської безпеки, тощо. Таким чином, забезпечення громадського порядку, як рівень взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, має важливе значення з точки зору підвищення довіри населення до зазначених органів. Адже тільки тоді, коли громада буде впевнена у власній безпеці, може йти мова про соціальну та політичну стабільність на певній території.

Наступним видом взаємодії вказаних органів є взаємодія у сфері забезпечення гарантій прав і свобод людини і громадянина. М. І. Матузов та О. В. Малько вважають, що гарантії — це соціально-політичне та юридичне явище, яке характеризується: 1) пізнавальністю, бо дозволяє розкрити предметні теоретичні знання про об'єкт їх (гарантій) впливу, отримати практичні знання про соціальну і правову політику держави; 2) ідеологічністю, бо використовується політичною владою як засіб пропаганди демократичних ідей всередині країни та за її межами; 3) практичністю, бо визнається як інструментарій юриспруденції, передумова задоволення соціальних благ особи. Виходячи з цього, автори визначають гарантії як систему соціально-економічних, політичних, юридичних організаційних передумов, умов, засобів і способів, що створюють можливості для здійснення особистістю своїх прав, свобод, інтересів [374, с. 275; 313].

Відповідно до точки зору В. Г. Печерського та Ю. Ю. Трубіна, права людини — це її можливість діяти певним чином для того, щоб забезпечити своє нормальне існування, розвиток і задоволення власних потреб. Поняття про права людини включає два аспекти: природні права людини, неподільно пов'язані з її існуванням та розвитком; набуті права людини, що характеризують її соціально-політичний статус [273]. Щодо свободи людини, то вказані автори зазначають, що свобода людини є вихідним поняттям проблеми прав людини–громадянина. Вона характеризується ознаками: всі

люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах; людина має право робити все, що прямо не заборонено чинним законодавством; всі люди рівні в правових можливостях, правовому сприянні і правовій охороні; свобода людини — об'єктивна реальність, вона виходить за межі, врегульовані правом, так як на неї впливають і інші соціальні норми (моралі, етики, релігійні норми та інші) [273].

В. Ф. Погорілко вказує, що права і свободи людини і громадянина є однією з найважливіших суспільних цінностей, головним об'єктом більшості конституційно-правових відносин. Ефективність їх виконання, використання та дотримання залежить від рівня їх захищеності, гарантованості [173, с. 320]. Отже, продовжує науковець, важливим елементом конституційно-правового статусу людини і громадянина є гарантії цих прав і свобод. Під гарантіями конституційних прав і свобод людини і громадянина прийнято розуміти систему умов і засобів, юридичних механізмів забезпечення належної реалізації визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина [173, с. 320].

Таким чином, на нашу думку, слід погодитись із точкою зору А. Ф. Нікітіна, відповідно до якої гарантії прав та свобод — це обов'язки держави захищати людину, створювати правові, соціальні і культурні умови для реалізації її прав і свобод, а також діяльність міжнародних і державних організацій по захисту прав людини [345, с. 76]. Отже, зазначений рівень взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, беззаперечно, має важливе значення у спільній діяльності даних суб'єктів, адже забезпечення прав і свобод людини є першочерговим завданням держави, а також всіх її органів.

Наступний вид взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів — це взаємодія, спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян. М. В. Новікова зазначає, що безпека — це стан захищеності особи, суспільства і держави від будь-яких загроз, що виходять як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел небезпеки, який гарантує об'єкту і суб'єкту захисту

стабільний розвиток, реалізацію прав та обов'язків [244, с. 9; 94]. Б. П. Кондрашов вважає, що безпека — це стан захищеності життєво важливих інтересів об'єктів безпеки — особистості, суспільства та держави, що забезпечується суб'єктами безпеки, від суспільно небезпечних діянь та інших шкідливих явищ соціального, техногенного та природного характеру шляхом використання системи заходів, засобів та способів, які передбачені законом [171, с. 6; 100].

Особиста безпека — це стан захищеності життя та здоров'я людини, її ідеалів, цінностей, інтересів від небезпечних впливів [117]. Слушною є думка Є. А. Арустамова стосовно того, що вирішення проблеми безпеки життєдіяльності вбачається в забезпеченні нормальних умов діяльності людей, в захисті людини і оточуючого її середовища від впливу шкідливих факторів, які перевищують допустимі норми. Підтримання нормальних умов діяльності та відпочинку людини створює передумову для найвищої працездатності та продуктивності. Забезпечення безпеки праці та відпочинку сприяє збереженню життя і здоров'я людей за рахунок зниження травматизму і захворюваності [38, с. 110; 90]. Отже, під час здійснення своєї спільної діяльності органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи повинні спрямовувати свої зусилля на створення таких умов, за яких людина могла б вільно здійснювати свою діяльність, відчуваючи безпеку і захист держави від протиправних посягань на своє майно, життя та здоров'я.

Наступною класифікаційною ознакою для виділення видів взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є взаємодія за характером зв'язків між взаємодіючими суб'єктами. Така взаємодія, на думку Д. Г. Заброди, поділяється на:

- безпосередню. Передбачає встановлення безпосередніх зв'язків між взаємодіючими суб'єктами та узгодження один з одним взаємозалежних дій в процесі виконання ними спільних завдань [127, с. 75];

- опосередковану. Даний вид взаємодії не передбачає встановлення прямих контактів між взаємодіючими суб'єктами. При такій різновидності

взаємодії діяльність суб'єктів здійснюється автономно і може бути не пов'язана з виконанням загального для них управлінського рішення, хоча виконання певних дій одним із цих елементів здійснює вплив на результати вирішення тих чи інших завдань рештою [127, с. 75].

За ступенем конспірації або конфіденційності можна виділити два види взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів:

– гласна взаємодія. У загальному розумінні, гласність — це доступність для широкої громадськості, відкритість, публічність [68, с. 244]. У широкому розумінні, як зазначає В. В. Леоненко, гласність — це перш за все відкритість і публічність у діяльності державних структур як умова демократичного прийняття рішень, а також поінформованість громадян про всі соціально значущі проблеми, які торкаються їх інтересів [176]. Основний зміст і значення гласності, на думку автора, полягає у: свободі і публічності слова усного і свободі слова друкованого; у відкритому співставленні ідей, думок; відкритості і доступності діяльності всіх органів влади і управління, посадових осіб для громадян; можливості безперешкодного звернення до них громадян з пропозиціями і заявами; наданні громадянам та їх об'єднанням інформації, необхідної для участі в обговоренні і вирішенні питань державного і громадського життя, а також тієї, що торкається їх прав, обов'язків і законних інтересів; вільному виявленні, вивченні і оголошенні громадської думки; праві громадян знати, враховується громадська думка при прийнятті рішень чи ні, а якщо ні, то з яких причин; обнародуванні прийнятих рішень і доведенні їх до відома зацікавлених осіб та організацій [84, с. 6; 176]. Отже, в контексті взаємодії органів місцевого самоврядування і правоохоронних органів гласність полягає в інформуванні населення про проведення певних спільних заходів чи про результати їх сумісної діяльності;

– негласна взаємодія. Даний вид взаємодії передбачає, що під час проведення спільної діяльності відомості про факт та методи проведення певних заходів не підлягають розголошенню.

Ще одна ознака за якою можна класифікувати взаємодію органів

місцевого самоврядування та правоохоронних органів, — спосіб вирішення завдань. Такими видами взаємодії, на думку Д. Г. Замброди, є [126, с. 75]:

– спільне функціонування взаємодіючих служб. При спільному функціонуванні суб'єкти розв'язують загальні задачі одночасно й разом, що створює сприятливі умови для своєчасного корегування їх дій, взаємного контролю та обміну інформацією [126, с. 75];

– самостійне функціонування взаємодіючих служб. При самостійному функціонуванні ці суб'єкти, як правило, тільки визначають шляхи вирішення відповідних завдань, а розв'язуються вони кожним органом самостійно [126, с. 75].

В контексті нашого дослідження взаємодію органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів також слід класифікувати за часом і тривалістю спільних дій, за якими вона поділяється на: постійну, тимчасову та разову взаємодію. Постійна взаємодія органів місцевого самоврядування передбачає безперервну спільну діяльність зазначених органів у певних напрямках їх діяльності. Так, наприклад, постійна взаємодія є необхідною протягом усього періоду здійснення зазначеними органами функцій профілактики правопорушень, реалізація якої постійно вимагає об'єднання зусиль правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування та витікає з характеру цієї функції та основних цілей боротьби зі злочинністю [126, с. 76].

Тимчасова взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів передбачає співпрацю вказаних органів у визначеному напрямку на певний період часу, до тих пір, доки не будуть вирішені поставлені перед ними завдання чи не закінчиться період дії нормативно-правового акта (наприклад, Міська комплексна програма профілактики злочинності у м. Чернігові, яка діяла протягом 2012–2015 рр.). Разова взаємодія може проявлятися у формі одноразового обміну інформацією між зазначеними органами чи проведення якогось спільного заходу.

За способом вирішення завдань взаємодію органів місцевого

самоврядування та правоохоронних органів можна розглядати як:

– стратегічну. Стратегія — це, по суті, припущення, що майбутнє буде розвиватися в якомусь певному напрямку, і що певне бачення майбутніх подій, яке передбачає відбір певної стратегії дій, виявиться вірним [185, с. 9–10]. В контексті нашого дослідження стратегічну взаємодію слід трактувати як модель дій, набір правил і прийомів, за допомогою яких досягаються довгострокові цілі взаємодії зазначених органів;

– тактичну. Тактичний вид взаємодії полягає у предметній реалізації окреслених цілей і завдань конкретними тактичними методами і формами спільної погодженої діяльності. Слід зазначити, що тактичний етап при всій його важливості займає підпорядковане положення щодо організаційного впливу й обслуговує його, але при цьому вони взаємозв'язані, взаємозалежні й взаємообумовлені [167, с. 7–15]. Таким чином, тактичний вид взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів використовується для повного чи часткового вирішення конкретного завдання спільної діяльності зазначених органів;

– оперативну. У загальному розумінні оперативність — це швидкість реагування на виникнення ризиків та загроз, своєчасність прийняття попереджувальних управлінських рішень. Оперативна взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів передбачає вирішення спільних проблем та завдань миттєвого, невідкладного характеру, тобто таких, що виникають в цю хвилину і потребують негайного вирішення (наприклад, під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру і т.д.).

І остання класифікаційна ознака, за якою можна виділити види взаємодії органів місцевого самоврядування, — підстави виникнення. В цьому контексті можна виділити взаємодію:

– регламентовану. Регламентована взаємодія передбачає проведення спільних заходів на підставах та в порядку, визначених законом, тобто всі її аспекти визначаються у нормативно-правових актах, що регулюють спільну

діяльність зазначених органів;

– ініціативну. Ініціативна взаємодія відбувається у випадку, коли одна із сторін взаємодії ініціювала проведення якихось спільних заходів, що відповідно до чинного законодавства не входять до спільних обов'язків зазначених органів.

Запропонований нами перелік видів взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів не претендує на вичерпність. Однак, на нашу думку, він найбільш повно відображає сутність та напрямки взаємодії зазначених органів. Щодо рівнів взаємодії органів місцевого самоврядування, то слід відмітити, що традиційно їх виділяють три (загальнодержавний, регіональний та місцевий), проте, це не досить повно відображає зміст спільної діяльності зазначених органів. Саме тому вважаємо, що більш доцільно виділяти рівні такої взаємодії в залежності від її напрямків.

2.3. Форми та методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів може проявлятися у різних формах. Також слід зауважити, що налагодження ефективної взаємодії між зазначеними органами потребує застосування певних способів та прийомів, які у науковій літературі прийнято називати методами. Виклад основного матеріалу, представленого у даному підрозділі дисертаційного дослідження, пропонуємо розділити на дві частини. В першій розглянемо форми, а у другій — методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

У загальному розумінні «форма» — це спосіб вираження та існування змісту. Ю. П. Битяк, розглядаючи форми державного управління, визначає, що «термін «форма» означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту. Процес реалізації завдань і функцій юридично виявляється у відповідних формах» [12,

с. 132]. А. В. Сурілов вважає, що у праві категорія «форма» застосовується у двох значеннях: а) правової форми (наприклад, соціально-економічних відносин). У цьому контексті формою є зміст права, правосвідомість та правовідносини; б) форми самого права у двох її аспектах: форми внутрішньої та форми зовнішньої [366, с. 206]. Форма, відповідно до точки зору Б. М. Марченко, — це безпосередній атрибут адміністративної діяльності, що забезпечує взаємний зв'язок, найбільш доцільну залежність елементів діяльності, що вносить у їх співвідношення упорядкованість, стабільність та динамізм [219, с. 88].

В контексті нашого дослідження вважаємо, що слід погодитись із точкою зору О. О. Орлової, відповідно до якої «форма взаємодії» — це зовнішнє вираження погодженої діяльності її суб'єктів з метою виконання завдань, що поставлені перед ними [258, с. 115].

Таким чином, основні форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів необхідно розглядати у поєднанні з напрямками здійснення такої діяльності. Отже, можна виділити наступні форми взаємодії зазначених органів в залежності від напрямків їх спільної діяльності:

1. У напрямку боротьби із злочинністю виділяють наступні форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів [118, с. 287]:

– проведення засідань керівників правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування з метою створення та реалізації як державних, так і їх спільних програм щодо вирішення питань по боротьбі зі злочинністю на місцях;

– видання спільних відомчих нормативних актів. Такими актами можуть бути документи, що регламентують взаємодію зазначених органів, а також такі, що спрямовані на вжиття конкретних заходів у сфері боротьби зі злочинністю;

– створення спільних робочих груп, головним завданням яких є вирішення питань, пов'язаних із боротьбою зі злочинністю;

– спільна підготовка та подання до вищих органів державної влади узагальненої інформації про стан криміногенної ситуації, пропозицій про заходи щодо її поліпшення [118, с. 288].

2. У сфері профілактики злочинів та інших правопорушень виділяють наступні форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів:

– розробка спільних проектів з питань профілактики злочинів та інших правопорушень, у тому числі загальної та індивідуальної профілактики, запобігання найбільш поширеним видам правопорушень на певній території [118, с. 288];

– інформування органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами один одного щодо виявлених ними у процесі здійснення своїх функцій причин та умов, що сприяють злочинам та іншим правопорушенням. Крім того, вказані органи визначають чіткий перелік інформації, яку вони можуть доповідати і яка може сприяти своєчасному вжиттю заходів щодо запобігання злочинам [118, с. 289].

3. У напрямку забезпечення екологічної безпеки. Багато проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням екологічної безпеки, можуть і повинні вирішуватись на місцевому рівні, тому що чинне українське законодавство наділяє місцеві та регіональні органи державної виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування вкрай важливими функціями та повноваженнями у сфері охорони природи [44, с. 133]. Формами взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів у зазначеному напрямку є:

– проведення спільних операцій за єдиним планом та задумом із комплексним використанням сил і засобів;

– створення спільних оперативних штабів (робочих груп) для координації дій (за необхідності);

– оперативний обмін інформацією, що стосується екологічної безпеки [44, с. 133].

4. У сфері протидії корупції. В контексті цього напрямку, на нашу думку, слід погодитись із В. А. Завгороднім. Автор зазначає, що можна виділити такі форми взаємодії [128]:

- спільне планування та проведення заходів щодо попередження та виявлення фактів корупції в органах публічної влади та притягнення винних до відповідальності;

- обмін інформацією та досвідом по попередженню та припиненню корупційних проявів;

- створення спільних робочих груп, діяльність яких спрямована на боротьбу із корупцією на місцях.

5. У виявленні, припиненні, розкритті та розслідуванні злочинів виділяють наступні форми взаємодії [118, с. 290]:

- своєчасне інформування один одного про відомі їм факти готування чи вчинення злочинів, дізнання або розслідування яких законом покладено на то орган, якому про це повідомляється;

- створення, у разі необхідності, слідчо-оперативних груп з числа працівників органів, що взаємодіють, для вжиття у межах визначеної законодавством компетенції заходів щодо виявлення, розкриття та розслідування особливо небезпечних злочинів, а також злочинів, скоєних організованими злочинними угрупованнями, та тих, що мають міжрегіональний та міждержавний характер.

6. У напрямі удосконалення правової бази боротьби із злочинністю виділяються такі форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів [118, с. 291]:

- спільне вивчення практики застосування законодавства з питань боротьби із злочинністю з метою розроблення єдиних рекомендацій щодо його виконання, виявлення недоліків та прогалин і підготовки погоджених пропозицій щодо їх усунення;

- обмін інформацією про практику виконання правових актів з питань правоохоронної діяльності та проблеми, що при цьому виникають, обмін

пропозиціями та рекомендаціями щодо їх вирішення.

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, хотілося б ще раз наголосити на тому, що взаємодія органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів проявляється у різних формах, які, на нашу думку, найбільш доцільно групувати за напрямками взаємодії зазначених органів.

На наступному етапі нашого дослідження розглянемо методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. В науковій літературі не існує єдиного підходу щодо тлумачення поняття «метод», адже воно є універсальним і застосовується у всіх сферах наукового пізнання. Так, з етимологічної точки зору, слово «метод» слід розуміти як спосіб, порядок, основа; прийнятий шлях для ходу, досягнення чого-небудь, у вигляді загальних правил [272, с. 823]. З точки зору філософії, метод — це спосіб побудування й обґрунтування системи філософського знання; сукупність прийомів та операцій практичного та теоретичного освоєння діяльності [401, с. 358]. В свою чергу, у філософському словнику М. М. Розенталь зазначає, що метод — це шлях до мети, спосіб її досягнення [400, с. 241].

У тлумачному словнику української мови «метод» — це прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі [348; 246]. С. В. Ківалов відмічає, що методом є способи, прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу органів державного управління (посадових осіб) на підпорядковані їм об'єкти управління [152, с. 188; 213]. Заслуговує на увагу точка зору В. С. Зеленецького, який під методами розуміє сукупність взаємопов'язаних правил, технологічних прийомів і наукових положень, які визначають оптимальні шляхи та способи реалізації пізнання й перетворення дійсності. За його думкою, відповідні методи можуть бути реалізовані лише за допомогою конкретних дій, тобто тактичних прийомів їх реалізації [138, с. 213]. Отже, поняття «метод» розуміють у багатьох значеннях, а саме як: спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; прийом або система прийомів, що застосовуються в якій-небудь галузі діяльності; спосіб дії, боротьби і таке інше [67, с. 664]. Оскільки будь-яка взаємодія передбачає управління нею, то в

контексті нашого дослідження доцільно розглянути, що являють собою «методи управління».

Видатний український вчений О. М. Бандурка визначає методи управління як сукупність прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень, які приймаються учасниками управлінського процесу [29, с. 37]. В. Ліпкан під методом управління розуміє науково обґрунтований, дозволений законом спосіб дії на об'єкт управління для найбільш правильного оперативного розв'язання управлінських завдань та досягнення максимальної ефективності управління [382, с. 276; 220]. Г. Х. Попов зазначає, що методи управління — це, перш за все, способи, шляхи та засоби для досягнення цілей управління [286, с. 129; 43]. Існує точка зору, що методи управління — це юридичний інструментарій, що впливає на характер і прояви вольової поведінки людей у суспільній організації. Існує визначення методів управління як сукупності прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень, які приймаються учасниками управлінського процесу [393, с. 5].

Таким чином, під методами взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами слід розуміти сукупність науково обґрунтованих та закріплених на законодавчому рівні засобів і прийомів, які застосовуються суб'єктами в ході організації та здійснення заходів взаємодії.

На нашу думку, методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів можна поділити на такі групи: адміністративні, організаційні, соціально-психологічні та економічні методи.

Перша група методів, яку обов'язково слід виділити в контексті взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування — адміністративні методи. О. О. Погрібний зазначає, що адміністративний метод полягає у впливі суб'єкта управління на його об'єкт через режим владно-розпорядчих вказівок і організаційно-структурні упорядкування [157, с. 110]. Заслуговує на увагу точка зору В. К. Колпакова, котрий зазначає, що

адміністративні методи — це засоби впливу на діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян з боку органів управління шляхом прямого встановлення їх обов'язків, шляхом наказу, що спирається на владні повноваження і стан підпорядкування. Це односторонній вибір органом управління способу вирішення завдання чи конкретного варіанта поведінки об'єкта управління [168]. Зазначений метод ґрунтується на підпорядкуванні закону, правопорядку, вищій посадовій особі, має обов'язковий характер. За його допомогою діють механізми примусу, які формуються для захисту інтересів суспільства, держави, особистості, реалізуються права та обов'язки керівників, підтримується службова та трудова дисципліна, забезпечуються умови виконання працівниками своїх обов'язків [10]. Характерними особливостями адміністративних методів є такі [144, с. 201]:

1) прямий вплив на керований об'єкт шляхом встановлення його повноважень (прав і обов'язків);

2) односторонній вибір суб'єктом управління найближчої та кінцевої мети, завдань управлінського процесу, порядку, термінів його виконання об'єктом, ресурсного забезпечення, умов виконання завдань на кожному конкретному етапі;

3) юридична обов'язковість актів управління (указів, постанов, рішень, розпоряджень, наказів і резолюцій), невиконання яких розглядається як порушення обов'язків та може спричинити не тільки адміністративну чи дисциплінарну відповідальність, але навіть кримінальну [144, с. 201–202].

Традиційно в юридичній літературі виділяють наступні адміністративні методи: метод регламентації, який полягає у встановленні складу елементів системи і стійких організаційних зв'язків між ними за допомогою закріплення визначених обов'язків, розмежування і закріплення завдань, функцій, прав і відповідальності, встановлення взаємозв'язків; розпорядчі методи, вони відображають поточне використання встановлених організаційних зв'язків, їх часткове коригування в разі зміни умов роботи; нормативні методи, які доповнюють по своїй суті доповнюють два вказані вище методи [144, с. 203].

Таким чином, в контексті нашого дослідження зазначені методи дозволяють в односторонньому порядку визначити завдання, права та обов'язки, а також той або інший варіант поведінки правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування в процесі їх взаємодії. Також адміністративний метод знаходить своє відображення в прийнятті рішень, обов'язкових для об'єкта управління, недотримання яких тягне адміністративну або дисциплінарну відповідальність, тобто таким чином цим об'єктам безпосередньо приписується певна поведінка. Важливим аспектом адміністративного методу є те, що він має дисциплінарний вплив, який є важливим для підтримки стабільності організаційних зв'язків. Слід зауважити, що адміністративний метод базується здебільшого на примусі, саме тому в контексті взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами не слід забувати, що взаємодія між ними здійснюється на засадах партнерства, саме тому застосування такого методу повинно мати суворі чіткі межі.

Наступною великою групою методів, яку обов'язково слід відмітити в контексті нашого дослідження, є організаційні. Організаційні методи управління є способами безпосереднього впливу на функціонування та поведінку керованих об'єктів і осіб [139]. В контексті питання, що розглядається у даному дослідженні, слід погодитись із думкою В. С. Четверикова і В. В. Четверикова, які вважають, що організаційні методи — це способи впливу на структуру системи, її внутрішню організацію з метою забезпечення найбільш ефективного її функціонування [415, с. 45; 228]. У процесі взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами використовується комплекс організаційних методів, серед яких можна відзначити наступні:

– метод прогнозування. Прогнозування — це метод, в якому використовуються як накопичений у минулому досвід, так і поточні припущення щодо майбутнього з метою його визначення. Якщо прогнозування виконано якісно, результатом буде картина майбутнього, яку можна

застосовувати як основу для планування [114]. Д. М. Стеченко зазначає, що під методом прогнозування слід розуміти сукупність операцій і прийомів, які на основі ретроспективних даних, екзогенних (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) зв'язків об'єкта прогнозування, а також їхніх змін дають можливість передбачати майбутній його розвиток [358, с. 175]. Отже, зазначений метод є способом дослідження об'єкта, що спрямований на розробку прогнозів. В контексті нашої проблематики змістом зазначеного методу є передбачення на основі аналітичних даних напрямків, характеру та особливостей розвитку взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами;

– метод планування. Планування — це розробка загальної концепції розвитку системи управління, обґрунтування конкретних завдань, термінів, шляхів їх реалізації, тобто програми дій (заходів) на перспективний період [175, с. 158]. На думку І. В. Погодіної, даний метод означає сукупність прийомів і способів мислення, що дозволяють на підставі аналізу ретроспективних даних, зовнішніх і внутрішніх зв'язків об'єкта планування, а також змін в рамках розглянутого явища, зробити висновки про те, яким буде цей об'єкт після певних дій [277, с. 86]. В контексті нашого дослідження метод планування полягає у визначенні конкретних заходів щодо взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, термінів їх проведення, відповідальних за проведення даних заходів осіб;

– метод погодження актів і рішень. Під час взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами повинен досягатись певний консенсус чи компроміс з вирішення їх спільних питань, що в результаті призводить до вироблення спільних рішень (здебільшого організаційного характеру);

– метод контролю. Контроль — це функція управління, для якої характерна система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням, виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень, коригування [26,

с. 234]. На думку Г. Г. Зуйкова, контроль — це своєрідна форма певного зв'язку, який дозволяє встановити, наскільки точно дотримуються задані системі параметри [237, с. 155–156]. Вказаний метод полягає у тому, що сторони зазначених відносин мають право здійснювати взаємний контроль за тим, як кожна із них виконує свої обов'язки в рамках спільних рішень, що були прийняті ними;

– метод інформаційного забезпечення. Відповідно до Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року, інформаційне забезпечення — це структурний компонент розумової діяльності, породжений інформаційним суспільством, де діють закони інформатизації і комп'ютеризації [300]. У теорії управління під інформаційним забезпеченням розуміють «діяльність, що організовується в рамках управління, спрямована на проектування, функціонування та вдосконалення інформаційних систем, що забезпечують ефективне вирішення завдань управління» [78, с. 21]. Отже, вказаний метод полягає у роботі щодо збору, обробки і оцінки інформації, яка проводиться на всіх етапах процесу прийняття і виконання спільних рішень. Крім того, слід погодитись із точкою зору Н. І. Сулік, що вдало побудоване інформаційне забезпечення — це важлива умова функціонування організації, передумова її необхідної гнучкості, здатності швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі [365, с. 192]

– метод інструктування. Вказаний метод є найбільш м'яким способом організаційного впливу, який може здійснюватися органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами. Найбільш доцільно його використовувати за наявності знань чи досвіду, яких немає у іншої сторони взаємовідносин. Це дозволить найбільш ефективно та якісно налагодити взаємодію між вказаними органами, що в результаті сприяє досягненню поставлених завдань;

– метод роботи з кадрами (підготовка, перепідготовка, стажування, тощо). Дозволяє підготувати висококваліфіковані кадри, котрі будуть чітко розуміти роботу іншого органу, з яким відбувається взаємодія. Це дозволить

ефективніше використовувати ресурси обох сторін вказаних відносин для досягнення ними загальної мети.

Таким чином, організаційні методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів сприяють налагодженню ефективного та дієвого зв'язку між зазначеними органами і, як результат, якісному та результативному виконанню спільних завдань, що стоять перед ними [61].

Наступною групою методів є соціально-психологічні, до яких, як правило, відносять примус та переконання. Адміністративно-правовий примус — це система заходів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у рамках закону, забезпечення правопорядку і законності, які застосовуються як при правопорушенні, так і з інших підстав [9, с. 152; 34]. Примус є методом, що формує стан підпорядкованості суб'єктів, є владним велінням або прямим впливом. Досягнення бажаного результату при використанні методу примусу здійснюється всупереч волі об'єкта управління при його внутрішньому, а інколи і зовнішньому, опорі, протидії [10].

В свою чергу, метод переконання — усна дія на свідомість, що вчиняється за допомогою логічних доказів, дозволяє сформувати систему знань, цінностей і ідеалів [435]. Як зазначає С. Г. Стеценко, переконання — це метод державного управління, що полягає в застосуванні способів впливу на свідомість і поведінку людей і проявляється у використанні роз'яснювальних і виховних заходів із метою дотримання вимог чинного законодавства. До основних способів переконання він відносить: роз'яснення завдань і функцій державного управління, виховання, навчання, агітацію за підвищення рівня правової свідомості та правової культури, пропаганду дотримання вимог чинного законодавства та правової поведінки в цілому, обмін передовим досвідом [357, с. 173].

Отже, методи примусу і переконання являють собою два взаємопов'язані

полюси єдиного цілого, тобто механізму забезпечення належної поведінки та правопорядку, вони взаємно доповнюють один одного [444, с. 75]. Ці методи є засобом безпосереднього впливу на волю та поведінку працівників органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, забезпечення організованості їх діяльності [437, с. 493]. В контексті нашого дослідження метод примусу та переконання сприяють налагодженню єдиного механізму взаємодії між вказаними органами з урахуванням повноважень, що покладено на них чинним законодавством України, що дозволяє їм доповнювати один одного та ефективно виконувати покладені на них функції.

Остання група методів — економічні. В економічній теорії під економічними методами розуміють такі способи впливу на поведінку суб'єктів господарювання, які ґрунтуються на застосуванні сукупності важелів економічного стимулювання і викликають зацікавленість у виконанні певної роботи, у підвищенні продуктивності праці [186, с. 40]. Економічні методи являють собою сукупність засобів та інструментів, які цілеспрямовано впливають на створення умов для функціонування й розвитку будь-якої організації. В контексті нашого дослідження вказаний метод сприяє здійсненню належного матеріально-фінансового забезпечення зазначених органів. Адже загальновідомим є той факт, що достатнє матеріальне та грошове забезпечення допомагає досягти поставлених завдань та реалізувати розроблені програми [60].

Підсумовуючи все вищезазначене у даному дослідженні, слід зауважити, що під час здійснення взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами застосовуються різні методи, котрі спрямовані на організацію та забезпечення ефективної співпраці між вказаними органами. Також зазначені методи застосовуються для підтримки дисципліни та належного виконання сторонами своїх обов'язків. Слід зауважити, що зазначені методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів не мають належного законодавчого закріплення, що пов'язано з відсутністю єдиного нормативно-правового акта, який би регулював дані правовідносини.

2.4. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Ефективність та результативність діяльності значним чином залежать від її процедури, тобто від порядку її виконання (здійснення). В контексті нашого дослідження розгляд процедур взаємодії має особливо важливе значення, оскільки її учасниками є суб'єкти публічного управління, тобто носії владних повноважень. Етимологія слова «процедура» походить своїм корінням від латинського *procedo*, що означає «проходжу або просуваюсь» [439, с. 234]. У словнику С. І. Ожегова процедура — офіційний порядок дій, виконання, обговорення чого-небудь [246, с. 40]. В українській та російській мовах термін «процедура» з'явився шляхом запозичення його французькомовної трансформації — «*procedure*», що має аналогічне значення [189, с. 156]. Новий тлумачний словник української мови поняття «процедура» визначає як офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь; ряд яких-небудь дій, хід виконання чого-небудь [241, с. 63]. Автори юридичної енциклопедії зазначають, що процедура — це врегульований законом, іншими нормативно-правовими актами порядок, який складається з послідових дій і спрямовується на досягнення правового результату. Сутність правової процедури зумовлена характером матеріально правового відношення, реалізації якого вона служить [434].

Онтологічним описом терміну «процедура», на думку Ю. Ю. Басова, є: 1) сукупність засобів та методів здійснення державної влади; 2) офіційно встановлений порядок реалізації закріплених у законодавстві правил та норм; 3) діяльність органів публічного управління щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ, результатом якої є прийняття адміністративного акта або укладення адміністративного договору [33, с. 122]. О. І. Миколенко вказує, що процедура завжди перебуває в динаміці, але ця динаміка відбувається не хаотично, а за певним алгоритмом. За такого підходу «процедура» залишається послідовністю дій, об'єднаних спільною метою, тобто поняттям динамічним,

але, як і будь яка дія, набуває свого зовнішнього вираження в поняттях статичних [225, с. 150–151]. У своєму науковому дослідженні Л. В. Коваль зазначає, що процедура — це офіційно встановлений або прийнятий за звичаєм порядок у веденні, обговоренні, розгляданні, оформленні, виконанні будь-яких справ управлінського чи юридичного характеру [157, с. 143; 99].

Отже, на нашу думку, слід погодитись із точкою зору авторського колективу підручника «Управленческие процедуры». Відповідно до позиції вчених, поняття «процедура» є багатограним за своїм змістом і може вживатися в різних смислах та контекстах. Про це свідчить значна кількість наукових досліджень у сфері гуманітарних наук, зокрема, соціології, юриспруденції, політології, тощо. Таким чином, сама процедура набуває певної специфіки в залежності від галузі, в якій вона застосовується [393].

З правової точки зору, як зазначає О. С. Лагода, процедура — це регламентований юридичною нормою порядок дій або регулювання відповідних суспільних відносин у сфері правозастосування. На думку автора, даний термін характеризується такими ознаками: а) це попередньо визначена модель застосування у реальному житті, через яку досягається необхідний результат; б) юридична сила, тобто норми, що визначають процедурну діяльність, закріплені у законі, як і основні; в) межі регулятивного «впливу» процедурних норм. Процедурні норми не торкаються змістової (внутрішньої) сторони реалізації основних норм, лише передбачають зовнішній процес їх впровадження; г) синхронність, тобто з виникненням основної норми відразу приймається процедурна. Це забезпечує нерозривність правотворчості та правореалізації, теорії та практики; д) законність — відповідність процедури нормативній моделі, закріпленій у нормативно-правовому акті; е) ознака демократизму правової процедури стосується тільки тих, які є шляхом до реалізації владних відносин [197, с. 13; 81].

М. І. Байтін і О. В. Яковенко зазначають, що правова процедура — це особливий нормативно встановлений порядок здійснення юридичної діяльності, що забезпечує реалізацію норм матеріального права та заснованих

на них матеріальних правовідносин, які охороняються від порушень правовими санкціями [27, с. 97]. Г. Дж. Берман вказує, що правова процедура — це та сама інсценована реакція на священне, характерна і для релігійної віри [40, с. 22; 73]. Відповідно до точки зору Р. С. Тихого, юридична процедура — це нормативна регламентація здійснення правової діяльності, пов'язаної з реалізацією прав і обов'язків учасниками суспільних відносин, а також вирішенням юридичних справ [389, с. 23].

О. Ф. Скакун у підручнику поняття «процедура» пов'язує з такими юридичними явищами: по-перше, правотворчим процесом, під яким слід розуміти систему взаємозалежних процедур (стадій) під час ухвалення, зміни як законів, так і підзаконних актів; по-друге, законодавчим процесом (це процедура ухвалення закону, яка складається з певних стадій — самостійних, логічно завершених етапів і організаційно-технічних дій); по-третє, правозастосуванням — це здійснювана в процедурно-процесуальному порядку владна, організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права [336, с. 317, 389]. В. М. Протасов слушно відзначає, що процедура потрібна для: регламентації процесу правового примусу, що здійснюється в межах охоронних правовідносин; процедурного опосередкування тих регулятивних норм, які взагалі не можуть бути реалізовані без допомоги належної процедури; оптимізації процесу реалізації регулятивних норм [312, с. 90].

Зауважимо, що у юридичній літературі поняття «процедури» досить часто ототожнюють з поняттям «процес». Так, з погляду А. Ф. Черданцева, процес — це форма, покликана звернути права та обов'язки суб'єктів матеріальних правовідносин у реальність. Він вважав виокремлення матеріальних і процесуальних норм у праві їх «функціональною спеціалізацією» [413, с. 14]. На думку Н. М. Оніщенко, юридичний процес — це комплексна система правових порядків (форм) діяльності уповноважених органів державної влади, посадових осіб, а також зацікавлених у вирішенні різноманітних юридичних

справ інших суб'єктів права [251]. О. І. Миколенко відзначає, що «юридичний процес», як наукове поняття, набув свого специфічного змісту в юридичній науці. При цьому, суб'єктивний підхід кожного вченого, який займається проблемами юридичного процесу, не дає остаточно визначитись із його змістом [225, с. 113].

Заслуговує на увагу позиція О. Ф. Скакун, яка зазначає, що юридичний процес (від лат. *processus* — рух уперед) — урегульований процесуальними нормами порядок діяльності компетентних державних органів, що виражається в системі їхніх процесуальних дій з підготовки, прийняття і документування юридичних рішень загального й індивідуального характеру [339]. Ознаками юридичного процесу, на думку вченої, є такі:

1) це різновид соціального процесу, що притаманний будь-якій юридично значущій діяльності;

2) має юридичну природу, його призначення — провадження юридичних справ (правопорушення, спори про право, скарги й ін.);

3) регламентується процесуальними нормами національних і міжнародних актів, на основі яких здійснюється;

4) є владною діяльністю уповноважених суб'єктів — компетентних органів і посадових осіб;

5) складається з процесуальних стадій — сукупності процесуальних дій, пов'язаних найближчою метою;

6) має на меті прийняття юридичних рішень загального (нормативні акти) або індивідуального (правозастосовчі акти) характеру;

7) фіксується, як правило, у документально оформлених правових актах різними технічними засобами [339].

Таким чином, підсумовуючи наведені вище позиції науковців, слід відзначити, що поняття «процедура» і «процес» не можна ототожнювати, адже процес, на відміну від процедури, наділений певною динамічністю. З цього приводу слушно вказує Ю. Басова, що «процедура є ніби зупиненим в часі відбитком процесу, його копією» [32].

Зауважимо, що оскільки взаємодія є управлінською діяльністю та в основному регулюється нормами адміністративного права, вважаємо доцільним розглянути сутність поняття «адміністративна процедура». Так, Р. С. Алімов, досліджуючи процедури в адміністративному праві, зазначав, що поняття «юридична процедура» має визначатись через категорію «правовідносини». Однак, учений застерігає, що, по-перше, зміст суспільних відносин може становити в деяких випадках і пасивна поведінка, бездіяльність суб'єктів, однак, процедура є сукупністю таких суспільних відносин, які послідовно виникають і мають своїм змістом саме дії суб'єктів [20, с. 131]. По-друге, певні правовідносини становлять юридичну процедуру тільки в тому випадку, якщо всі вони будуть спрямовані на досягнення певного правового результату, що виражається в яких-небудь правових наслідках [20, с. 132].

Н. В. Галіцина зазначає, що адміністративну процедуру можна визначити як встановлений нормами адміністративно-процесуального права порядок діяльності владних суб'єктів правовідносин публічної адміністрації щодо реалізації нормативно-правового регулювання у сфері публічного управління та розгляду й вирішення конкретних адміністративних справ [80]. Ю. М. Козлов і Л. Л. Попов висловлюють думку, що адміністративна процедура — це різноманітні управлінські дії виконавчої влади та їх місцевих представників, які визначають порядок і правила підготовки контрольних-наглядових діянь, що включає діловодство і різноманітні інші подібні управлінські дії. Зазначені управлінські дії, на їх думку, охоплюються поняттям адміністративно-процедурного процесу або адміністративно-процедурного провадження [5, с. 392–393; 107]. Г. Філатова визначає адміністративну процедуру як нормативно-правове закріплення (правову модель) певних видів діяльності, що реалізуються в межах адміністративних правовідносин і відбиваються в певній встановленій законом правовій формі [398, с. 92].

В. П. Тимощук під адміністративною процедурою розуміє встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ. Адміністративна процедура

спрямована на забезпечення прав і законних інтересів приватних осіб у відносинах із державою та її органами. Йдеться про те, що на перше місце ставиться людина і право, а не держава [8; 441]. В. В. Галуцько вважає, що адміністративні процедури — це встановлений законодавством порядок розгляду й розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ із метою забезпечення прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [19, с. 276].

А. В. Щерба визначає адміністративну процедуру в органах місцевого самоврядування як урегульовану нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених чинним законодавством, спрямовану на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права у процесі вирішення конкретних справ щодо забезпечення прав, свобод, законних інтересів фізичних і юридичних осіб [428, с. 5]. О. І. Миколенко пропонує розглядати адміністративну процедуру як врегульовану адміністративно-процедурними нормами послідовність дій суб'єктів нормотворчої і правозастосовчої діяльності, структурованих відповідними процедурними відносинами, щодо прийняття нормативно-правових актів управління та вирішення адміністративних справ [224, с. 29].

Слушною, на нашу думку, є позиція Ю. М. Фролова. Автор зазначає, що до основних визначальних ознак, які характеризують поняття «адміністративна процедура», слід віднести такі [407, с. 696]:

1) публічний характер та особливий суб'єктний склад — адміністративна процедура здійснюється в публічній сфері, безпосередньо пов'язана із діяльністю органів публічної адміністрації і супроводжується використанням ними відповідних владних повноважень з урахуванням публічних інтересів;

2) нормативний характер — адміністративна процедура врегульована адміністративно-правовими нормами, які чітко регламентують діяльність уповноважених органів та посадових осіб;

3) індивідуальний характер — прийняте у справі рішення стосується конкретних фізичних або юридичних осіб, що перебувають у стосунках з органами публічної адміністрації;

4) безспірний характер — предметом адміністративної процедури є індивідуальні адміністративні справи, в яких не вирішуються суперечки і не розглядаються скарги осіб на дії та рішення публічної адміністрації;

5) стадійний характер — передбачає послідовну реалізацію декількох стадій за умови, що кожен наступний етап має своєю «відправною точкою» правовий результат попереднього етапу;

б) особлива спрямованість — адміністративна процедура не має своїм результатом застосування примусових заходів, її мета полягає у забезпеченні реалізації прав або обов'язків певного суб'єкта правовідносин у сфері державного управління; адміністративна процедура завершується прийняттям відповідного нормативного акта, обов'язкового для виконання [407, с. 696].

Таким чином, під процедурою взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів слід розуміти встановлений чинним законодавством України порядок дій органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів під час здійснення їх сумісної діяльності задля досягнення спільної мети. На нашу думку, процедури взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів слід розглядати в контексті напрямків їх спільної діяльності.

Так, процедура взаємодії зазначених органів стосовно боротьби із злочинністю визначається Інструкцією «Про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю» від 10 червня 2011 року [294]. Основою для взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є законодавство України, яке визначає правові засади боротьби зі злочинністю та права й обов'язки зазначених органів у вказаній сфері. Отже, ініціатором такої взаємодії є, власне, держава. Далі органи місцевого самоврядування сумісно з правоохоронними органами підготовлюють спільні заходи, що спрямовані на протидію злочинності та які

передбачають:

- здійснення оперативно-розшукових та інших заходів, спрямованих на перевірку наявної інформації стосовно організованих злочинних груп та злочинних організацій, документування їх протиправної діяльності, відпрацювання економічного підґрунтя та зв'язків;

- створення спільних оперативних груп для здійснення необхідних оперативно-розшукових заходів;

- вивчення можливої тактики дій учасників злочинних угруповань та розроблення відповідних заходів протидії, зокрема, організація безпеки особового складу, задіяного для участі у проведенні спеціальних операцій;

- проведення спільних нарад, розроблення й уточнення планів спеціальних операцій;

- проведення спільних рекогносцировок місцевості і об'єктів у районах ймовірних дій, розстановка особового складу та забезпечення функціонування органів управління [294].

Після розробки конкретних заходів зазначені органи здійснюють їх безпосередню реалізацію, під час якої особливого значення набуває визначення порядку обміну інформацією між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами. Для цього створюється централізований банк даних для збирання, накопичення, оброблення та подальшого використання інформації про прояви організованої злочинності. Обмін оперативною інформацією під час проведення спільних заходів здійснюється за наявності оперативно-розшукової справи за письмовим розпорядженням керівників відповідних державних органів. Систематичному обміну підлягає узагальнена аналітична інформація щодо протиправної діяльності організованих груп, їх впливу на соціальні, економічні і політичні процеси в державі. Для забезпечення належного обміну інформацією у зазначених органах визначаються відповідальні особи.

У разі виникнення надзвичайних ситуацій правоохоронні органи зобов'язані повідомляти органи місцевого самоврядування про аварії, пожежі,

катастрофи, стихійні лиха та інші надзвичайні події, разом з цими органами вживати негайні заходи для ліквідації їх наслідків, рятування людей, надання їм допомоги, охорони майна, що залишилося без нагляду. Також у випадку виникнення надзвичайних ситуацій правоохоронні органи разом з органами місцевого самоврядування у відповідності зі своєю компетенцією тимчасово обмежують доступ громадян на окремі ділянки місцевості або об'єкти з метою забезпечення суспільної безпеки, охорони життя і здоров'я людей і попередження настання іншого роду негативних наслідків [444, с. 621].

Наступним важливим напрямком взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є попередження насильства в сім'ї [306]. Насильство в сім'ї — це навмисна дія одного члена сім'ї щодо іншого, яка порушує конституційні права і свободи члена сім'ї як громадянина і завдає шкоди чи містить погрозу його фізичному, статевому, психологічному і емоційному стану, а також нормальному розвитку дитини [86, с. 14] Порядок взаємодії зазначених органів визначено в Інструкції «Щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» [295]. Так, для початку такої взаємодії повинні з'явитися певні підстави, зокрема: заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї; висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто; отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення стосовно дитини, яка є членом цієї сім'ї, чи недієздатного члена сім'ї [306].

Після отримання відповідної заяви органи місцевого самоврядування повинні повідомити про це правоохоронні органи, після чого відповідальні

особи органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів організують та забезпечують проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї, реабілітаційних заходів (корекційних програм), які проводяться спеціалістами, які пройшли відповідне навчання щодо роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї, зокрема: організують навчання фахівців, які проводять корекційні програми з особами, які вчиняють насильство в сім'ї; забезпечують фахівців, які проводять корекційні програми з особами, які вчиняють насильство в сім'ї, методичними рекомендаціями щодо впровадження та реалізації цих програм [295]. Далі, після проведення комплексу спільних заходів щодо члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, виноситься офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, за умови відсутності в його діях ознак злочину, уповноваженими підрозділами органів Національної поліції, про що йому повідомляється під розписку. Після цього зазначені органи здійснюють спільний контроль, який спрямовано на попередження повторного вчинення насильства у конкретній сім'ї.

У сфері охорони громадського порядку та безпеки ініціатором взаємодії найчастіше є органи місцевого самоврядування. Так, під час проведення масових заходів комерційного характеру на кошти організацій, що їх проводять на території певних адміністративно-територіальних одиниць, органи місцевого самоврядування дають згоду на проведення зазначених заходів, затверджують порядок їх проведення і залучають правоохоронні органи до забезпечення громадського порядку [444, с. 621]. В свою чергу, працівники правоохоронних органів мають право в будь-який час безперешкодно входити на територію й у приміщення органів публічної влади з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, при стихійних лихах та за інших надзвичайних обставин. Щодо органів публічної влади, то вони повинні забезпечувати доступ правоохоронців на свою територію й у приміщення з метою гарантування безпеки громадян, громадської безпеки, запобігання злочинам і затримки злочинців [444, с. 621].

Ще одним важливим напрямом взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів є удосконалення правової бази, що регулює взаємодію зазначених органів. Ініціатором такої взаємодії можуть бути як правоохоронні органи, так і органи місцевого самоврядування. Зокрема, кожен керівник має право подати іншому на розгляд нормативно-правовий документ, що спрямовано на покращення взаємодії між зазначеними органами у різних напрямках. Після того, як зазначений документ було узгоджено керівниками органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, його подають на розгляд до вищих державних органів [62].

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, справедливо зауважити, що процедури взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів недостатньо чітко закріплені на законодавчому рівні. Узагальнюючи положення нормативно-правових актів, в яких визначено окремі аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування, зауважимо, що у більшості правових актів процедура взаємодії зазначених органів описана лише поверхнево. Саме тому, на нашу думку, важливого значення набуває розробка конкретних процедур взаємодії зазначених органів та закріплення їх у чинному законодавстві, адже в цьому випадку взаємодія зазначених органів буде більш послідовною та ефективною, а досягнення мети їх спільної діяльності стане більш реальним та швидким.

2.5. Організаційні засоби забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Процес досліджуваної нами взаємодії, його якість, ефективність та результативність обумовлюються цілим рядом факторів різного характеру, зокрема, не в останню чергу на зазначені показники впливають стан та рівень організаційного забезпечення даного процесу. Саме тому у даному підрозділі ми обрали за мету здійснити вивчення організаційних засобів забезпечення

взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Перш за все слід з'ясувати сутність поняття «організація». У тлумачних словниках української та російської мови із даним терміном пов'язано наступний зміст:

- об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети програми дій і т. ін.;
- компанія, установа, їх підрозділи, які виконують самостійні функції та мають власну адміністрацію;
- характер устрою, структури, внутрішньої будови чого-небудь або кого-небудь (зокрема, фізична та (або) чи психічна будова (структура) людини);
- комплекс заходів, метою яких є координація діяльності окремих елементів системи [67, с. 853; 42, с. 404; 48, с. 723–724].

Термін «організовувати» означає:

- щось створювати, засновувати що-небудь, залучаючи до цього інших;
- здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення;
- щось чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь (наприклад, роботу);
- об'єднувати кого-небудь з певною метою [141, с. 302];

Похідним від попереднього «організовувати» є термін «організований», який у тлумачній словниковій літературі визначено як:

- належно впорядкований, планомірно спрямований на що-небудь;
- який має свою організацію, діє через організацію [347, с. 739–740].

Навіть виходячи із лексичного значення наведених термінів — «організація», «організовувати», «організований», можемо говорити про те, що сенсом організації є цілісність, єдність та впорядкованість чогось, злагодженість та послідовність у чомусь. Відповідно, організаційна діяльність пов'язана із забезпеченням цих якостей.

Для більш ґрунтовного розуміння сутності поняття «організація»

корисним буде розглянути бачення його змісту з позиції дослідників із таких наукових галузей як теорія організації та соціального управління (менеджменту). Так, наприклад, Т. Ю. Іванова, В. І. Приходько, розглядаючи методологічні основи теорії організації, зазначають, що термін «організація» походить від латинського *organizo* — «надаю стрункий вигляд», «влаштовую». Досягнення структурованості, внутрішньої упорядкованості, узгодженості взаємодії відносно самостійних частин в системному об'єкті — саме так інтерпретується організація в теорії [376, с. 18]. Автори підкреслюють, що до сих пір єдиного розуміння організації не вироблено. Однак, ця диференціація поглядів не вносить невизначеність в процес пізнання організації як явища, швидше навпаки, дозволяє більш повно її вивчати. Так, організацію характеризують як впорядкованість частин, які утворюють єдність (ціле); зворотний вплив, такий, що ціле робить внесок у зміцнення частин. Організація являє собою свідомо координоване соціальне утворення з визначеними кордонами, яке функціонує на відносно постійній основі для досягнення спільної мети або цілей [376, с. 18]. Семантично поняття «організація», продовжують дослідники, означає, з одного боку, організованість, гарний, планомірний, продуманий устрій, внутрішню дисципліну, з іншого — громадське об'єднання або державну установу. Організація визначається і як внутрішня упорядкованість, узгодженість, взаємодія більш або менш диференційованих і автономних частин цілого, обумовлена її внутрішньою будовою; це також сукупність процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язку між частинами цілого, або об'єднання людей, які спільно реалізують деяку програму або мету і діють на основі певних процедур і правил. Як можна помітити, зазначають автори, що наведені визначення дають підстави розглядати організацію і як процес упорядкування елементів, і як суб'єкт громадської діяльності [376, с. 19].

Схожу із попередніми авторами точку зору висловлюють Л. Е. Жуковська, Є. Г. Борисевич, Є. М. Стрельчук, які зазначають, що слово «організація» походить від латинського «*organize*» — робити спільно, стрункий

вид, влаштовую. У грецькій дане слово означає «інструмент» або «знаряддя», у французькій його основне значення — «устрій». Означені автори вважають, що організація являє собою свідомо координоване соціальне утворення з певними межами, що функціонує на відносно постійній основі для досягнення загальної мети. Отже, організація — це утворення групи або окремих осіб, взаємодіючих між собою, керуючих організацією й працюючих на постійній основі для досягнення загальних цілей. Л. Е. Жуковська, Є. Г. Борисевич, Є. М. Стрельчук також звертають увагу на те, що дотепер єдиного розуміння організації не вироблено. Організація розглядається як явище (об'єкт) і як процес [125, с. 42].

Л. І. Скібіцька та О. М. Скібіцький у своїх працях ведуть мову про організацію як процес створення структури управління об'єктом, зокрема, підприємством, і забезпечення його ефективної діяльності [340].

В. О. Новак, Т. Л. Мостенська, Т. Л. Ільєнков зазначають, що організація відіграє величезну роль у житті суспільства, у відношенні таких понять як ефективність, продуктивність, економічність [254]. Термін «організація», продовжують автори, використовується для характеристики двох понять. Перше значення — це певна соціальна одиниця або колектив. Те, що визначає організацію в даному конкретному значенні, це соціальні одиниці, які можуть бути відособлені від інших, виходячи з того, що за люди є їх членами. Друге значення терміну стосується організаційних особливостей в рамках соціальної одиниці або колективу. Одиниці і колективи в цьому значенні «організовані» особливим чином. Вони володіють певною формою керівництва, посадовими взаєминами, кількістю керівників на одного працівника, сформульованими правилами і обов'язками, методами ухвалення рішень, іншими аспектами, які використовують для їх характеристики. Організації, як колективи, також володіють технікою, технологіями, фізичним капіталом (будівлями, машинами, тощо) і стратегіями для досягнення цілей [254]. Дослідники відмічають, що часто слово «організація» використовується для визначення структурної одиниці та структурних підрозділів, групи виконавців окремої роботи, системи управління, тощо. Як правило, люди об'єднуються в організації в тому випадку,

коли вони не в змозі самотійно вирішити якісь проблеми [254].

Г. Л. Монастирський зауважує, що поняття «організація» належить до провідних категорій організаційної науки, при цьому організація (від лат. *organize* — повідомляю, стрункий вигляд, влаштовую) може бути визначена як різновид соціальних систем, об'єднання людей, що спільно реалізують певну загальну мету та діють на основі певних принципів і правил. Організація — елемент суспільної системи, найпоширеніша форма людської спільності, первинний осередок соціуму. Організація — об'єкт та суб'єкт суспільства [230]. Науковець акцентує увагу на тому, що термін «організація» використовується в декількох значеннях: по-перше, діяльність, результат діяльності, сфера діяльності; по-друге, деяке соціально-економічне утворення, орієнтоване на досягнення певної господарської, комерційної або некомерційної цілі [230]. У своїх роздумах з приводу сутності організації Г. Л. Монастирський доходить висновку, що в ширшому сенсі можна дане поняття визначити: по-перше, як «внутрішню впорядкованість, узгодженість, взаємодію більш-менш диференційованих та автономних частин цілого, обумовлену її будовою»; по-друге, як «сукупність процесів або дій, що приводять до утворення і вдосконалення взаємозв'язку між частинами цілого»; по-третє, як «об'єднання людей, що спільно реалізують деяку програму або мету та діють на основі певних процедур і правил» [230]. При цьому, зазначає автор, якщо перші два визначення взаємодоповнюють один одного і характеризують організацію як універсальне явище, відображаючи деякий стан та процес, то останнє має вузький, соціальний додаток стосовно людських організацій. Таким чином, у найзагальнішому випадку під організацією слід розуміти впорядкований стан елементів цілого та процес їх упорядкування в доцільну єдність [230]. Науковець цілком справедливо звертає увагу на те, що організація може розглядатися в статиці та динаміці. У статиці — це деяке цілісне утворення (соціальне, технічне, фізичне, біологічне), що має цілком певну місію. У динаміці вона виступає у вигляді різноманітних процесів з упорядкування елементів, формування та підтримки цілісності природних

об'єктів, що створюються або вже функціонують. Ці процеси можуть складатися з цілеспрямованих дій людей або з природних фізичних процесів, тобто мати самоорганізуючий початок [230]. Звідси, підсумовує Г. Л. Монастирський, є два підходи до визначення організації:

1) організація як система — це внутрішня впорядкованість, узгодженість та взаємодія частин цілого, що обумовлена його побудовою та цілями;

2) організація як процес — це сукупність цілеспрямованих дій, що зумовлюють утворення необхідних зв'язків. Встановлення кількісних і якісних просторово-часових зв'язків є сутністю організації як процесу [230].

З точки зору, яку висловлюють Л. І. Федулова, І. В. Сокирник, В. В. Стадник, М. А. Йохна, О. С. Новикова, Є. Г. Рясних, Б. Карлоф, організація — це інструмент координації трудових внесків різних людей для досягнення загальної мети. Суспільство складається з великої множини різноманітних організацій, з якими пов'язані всі прояви людського життя. Організації можуть бути різними за характером і метою діяльності, за формою власності, мати комерційну й некомерційну спрямованість, але всі вони діють на основі певних правил і процедур. Організація — це соціальне утворення (група людей) з певними межами, що функціонує на відносно постійних засадах і свідомо координує свою діяльність для досягнення спільної мети [222].

Варто відмітити з приводу означеної проблеми позицію Г. В. Осовської та О. А. Осовського, які наголошують, що організація процесу управління, як і всяка організація взагалі, припускає розподіл і закріплення робіт по етапах, регламентування і нормування їхньої послідовності і термінів, установа м іри дисциплінарних стягнень, введення обов'язкових вимог здійснення процесу управління. Організація процесу управління — це всебічне його упорядкування, що визначає чіткість, послідовність і припустимі межі його здійснення. Інакше кажучи, це доцільна побудова процесу управління в часі й у просторі відповідно до потреб узгодження спільної праці в соціально-економічній системі із завданнями підвищення ефективності управління

виробництвом [262].

На сторінках юридичної літератури найбільш повну характеристику потятою «організація» надали Ю. С. Шемшученко, Є. Б. Кубко та В. П. Нагребельний, які виокремлюють наступні визначення вказаного поняття:

а) властивість будь-якого матеріального об'єкта, що виявляється у впорядкованості структури, внутрішньої будови [435, с. 294];

б) соціальна функція суспільства, завдяки якій створюються ті чи інші системи, встановлюється динамічна рівновага між їх елементами, забезпечуються сталість і, водночас, розвиток різних суспільних структур [435, с. 294–295];

г) вид соціального утворення, сукупність людей, їх груп, формально чи неформально об'єднаних для сумісної діяльності, реалізації у межах певної структури відповідної програми або цілей, розв'язання певних завдань на основі спільності інтересів та законодавчо або іншим чином встановлених правил і процедур;

г) установа, що покликана виконувати задані функції, розв'язувати певне коло завдань у рамках відповідної структури;

д) постійне або тимчасове об'єднання, союз держав (країн) для реалізації спільних цілей, завдань, інтересів [435, с. 294–295].

Отже, враховуючи викладене щодо сутності поняття «організація», можемо зробити висновок про те, що під організаційними засобами забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами слід розуміти сукупність способів, прийомів, через використання яких сторони даної взаємодії досягають необхідного рівня цілеспрямованості, злагодженості, ефективності та результативності останньої. Правильно обрані й грамотно реалізовані організаційні заходи забезпечують доцільний і раціональний підхід до розподілу функціональних ролей та ресурсів між учасниками взаємодії, а також виступають запорукою скоординованості та послідовності їх спільних дій.

Більшість дій, пов'язаних із підготовкою проведення тих чи інших

заходів, виконанням певної роботи, мають організаційних характер за своїм змістом. Однак, за формою такі дії можуть бути як суто організаційними, так і правовими, в останньому випадку ведуть мову, як правило, про організаційно-правові засади. Правового оформлення набувають ті організаційні аспекти діяльності, які мають найбільш суттєве значення, наслідки яких є особливо важливими з точки зору права. У той же час не слід забувати, що організаційні заходи, які не мають безпосередньої правової регламентації, все одно відбуваються на фоні загального регулятивного впливу права, а отже, вони також повинні реалізовуватися у межах вимог і приписів останнього. З цього приводу доречно буде, на нашу думку, навести вислів Г. А. Туманова та Ю. Ф. Кравченка, які, розмірковуючи про управлінську діяльність органів внутрішніх справ, що за своїм змістом є організаційною діяльністю (адже кожне соціальне управління, в тому числі державне, спрямоване на те, щоб впорядкувати суспільне життя, узгодити та спрямувати у потрібне русло суспільно значущу поведінку суб'єктів), відмічав, що далеко не в усіх випадках управлінські відносини з політичною спрямованістю, які здійснюються органами внутрішніх справ, набувають форми правовідносин. Багато в управлінні вирішується хоча і на фоні регулюючого впливу нормативних установлень, але без вступу учасників процесу управління в певні правовідносини [383]. В зв'язку з цим, зазначають дослідники, у літературі відмічається, що право ніколи не може і не повинно визначати весь зміст роботи органів управління. Призначення останніх полягає в тому, щоб забезпечити виконання закону, правових приписів з урахуванням конкретних умов та потреб. Право може встановлювати лише найбільш загальні її основи, як це робить Конституція [383].

До організаційних аспектів діяльності, зокрема, управлінської, різні дослідники відносять наступне: визначення мети та завдань; розробку системи заходів для реалізації мети та розподіл завдань на окремі види робіт; проведення нарад, обговорень; розробку проектів планів, прогнозів, програм, методичних рекомендацій; прийняття рішень, доведення управлінського

рішення до відома виконавців та роз'яснення його змісту; розстановку і навчання кадрів; фінансування, виділення необхідних матеріалів та устаткування; контроль; заохочення і стягнення [82, с. 185; 182, с. 278; 36, с. 53].

За відсутності в Україні єдиного спеціального нормативно-правового акта з питань взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування немає офіційно закріпленого переліку основних організаційних питань, які мають вирішувати сторони з метою забезпечення належної якості та ефективності взаємодії. Тим не менш, на підставі аналізу ряду нормативно-правових актів законодавчого та підзаконного характеру, якими у своїй діяльності керуються суб'єкти досліджуваної взаємодії, а також враховуючи наукові точки зору з цього приводу, можемо виокремити наступні організаційні засоби, використання яких правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування має, на нашу думку, забезпечити належний рівень цілеспрямованості, злагодженості та дієвості означеної взаємодії:

1) визначення об'єкта взаємодії. Об'єкт у словниковій та енциклопедичній літературі тлумачиться як: те, що протистоїть суб'єкту, на що спрямована пізнавальна чи інша діяльність суб'єкта [399, с. 439]. О. В. Руденко з цього приводу пише, що об'єктом виступають об'єктивні властивості, зв'язки та відношення, що включені в процес пізнання. При цьому, дослідник підкреслює, що на відміну від об'єкта пізнання, зміст якого не залежить від суб'єкта, що його пізнає, предмет пізнання формується саме суб'єктом, який пізнає. Саме він формує зміст та структуру предмету пізнання. Поняття об'єкта пізнання та предмета пізнання виконують неоднакові функції в процесі наукового пізнання. Поняття об'єкта пізнання виражає об'єктивне існування явищ, що вивчаються, їх властивостей та законів розвитку [323]. У той час як поняття предмета виражає та фіксує ті властивості, зв'язки та закономірності розвитку об'єкта, що вивчається, які вже включені у наукове пізнання та мають певні логічні форми, тобто саме предмет пізнання визначає межі, в рамках яких вивчається той чи інший об'єкт [323].

В. В. Різун щодо сутності об'єкта та його співвідношення із предметом зазначає, що об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. А предмет дослідження, відповідно, міститься в межах об'єкта. Тобто в об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження [316]. Автор наголошує, що словом «об'єкт» ми позначаємо непізнаний предмет, який певним чином людина виділила з об'єктивної реальності, але ще не пізнала, бо не знайшла таких методів доступу до об'єктивної дійсності, які дозволили б їй здобути знання про той об'єкт. Кожен об'єкт має шанс стати предметом, тобто стати тією частиною пізнаної дійсності, про яку сформовано знання і яку можна вивчати [316].

Отже, під об'єктом взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування слід розуміти коло тих питань, які мають вирішуватися в ході співпраці даних суб'єктів. Визначення об'єкта необхідне перш за все для того, щоб окреслити сфери суспільного життя, на забезпечення нормального функціонування яких будуть спрямуватися зусилля взаємодіючих сторін. Крім того, від характеру та особливостей об'єкта залежить специфіка форм та методів взаємодії;

2) постановлення цілей взаємодії та окреслення її завдань. У одному із попередніх підрозділів ми вже розглядали детально сутність та зміст цілей і завдань співпраці правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування. Тому наразі лише зазначимо, що дані організаційні заходи мають орієнтувальний характер для заходів взаємодії, а також виступають критерієм оцінювання ефективності та результативності останньої;

3) визначення основних напрямків та форм взаємодії, що є важливим моментом для забезпечення належного вектору реалізації взаємодії та, відповідно, попередження розпорошення зусиль;

4) визначення організаційної структури механізму взаємодії, тобто встановлення підрозділів і посадових осіб, через яких відбуватиметься досліджувана взаємодія, які її координуватимуть та контролюватимуть;

5) визначення джерел фінансового та матеріально-технічного забезпечення досліджуваної взаємодії, а також розподіл відповідних ресурсів між її учасниками;

б) здійснення інформаційно-методичного забезпечення взаємодії. Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення міститься у статті 71.1 Податкового кодексу України, де записано, що інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державної податкової служби — комплекс заходів із збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання органами державної податкової служби покладених на них функцій та завдань [279]. Крім того, визначення даного терміну на офіційному рівні надається у декількох відомчих актах, де він характеризується як: сукупність дій та заходів на основі концепцій, методів і засобів, нормативно-методичних матеріалів для збору, накопичення, обробки та аналізу даних на основі інформаційних технологій; інформаційно-аналітична система — суспільна структура, що включає інформаційні технології, інформаційні системи й інформаційні ресурси для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності [296]; автоматизована організаційно-технічна система, у якій реалізується технологія накопичення, зберігання, обробки інформації з використанням технічних засобів її обробки (засоби обчислювальної техніки і зв'язку), програмного забезпечення, а також відповідних методів і процедур [297].

Ряд підходів до визначення сутності інформаційно-аналітичного забезпечення пропонується на сторінках наукової літератури. Так, скажімо, С. О. Телешун характеризує інформаційно-аналітичну діяльність як особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності [371, с. 38; 314]. Дослідник слушно наголошує, що для управлінської сфери важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій [371, с. 38; 314].

В. М. Петрик, А. М. Кузьменко, В. В. Остроухов зазначають, що призначення інформаційно-аналітичного забезпечення полягає не лише у вирішенні інформаційно-аналітичними засобами проблем захисту від загроз, що виникають, а насамперед у завчасному викритті і попередженні суб'єкта управління про причини та умови, що можуть сприяти виникненню ранніх ознак цих загроз, а саме: ризиків, небезпек і викликів [354]. Мета даного забезпечення, продовжують автори, полягає в тому, щоб особа, яка приймає рішення, мала у своєму розпорядженні необхідний і достатній обсяг інформації у вигляді інформаційних одиниць (повідомлень, довідок, розрахунків, схем, діаграм, тощо) та максимально можливих варіантів вирішення проблеми (пропозицій, порад чи рекомендацій) з оцінкою реально прогнозованих як позитивних, так і негативних наслідків [354].

А. О. Пугач у своїх працях веде мову про систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління, яку розуміє як взаємозалежну та відповідним чином сформовану сукупність організаційних, організаційно-правових, інформаційних, методичних, програмно-технологічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій [314].

Деякі автори тлумачать інформаційно-аналітичне забезпечення як процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів державної влади на основі формування та використання інформаційних ресурсів [416, с. 164; 314].

Д. В. Ростовцева пропонує визначати інформаційно-аналітичну діяльність як проведені роботи з інформацією, що є найбільш актуальною для влади, тобто дозволяє на її основі вирішувати управлінські завдання, пов'язані з наступними проблемами [322].

Отже, роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності, як організаційного засобу забезпечення взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування, полягає у тому, що саме в ході її

здійснення сторони отримують інформацію, необхідну для прийняття ефективних рішень та вжиття відповідних практичних заходів. Інформаційно-аналітична робота забезпечує суб'єктів взаємодії даними про:

- стан об'єкта взаємодії, наявні у ньому проблемні моменти;
- ефективність та результативність взаємодії, як в цілому, так і окремих її заходів;
- думку громадськості з приводу якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування; тощо;

7) планування. Н. В. Дикань зазначає, що планування — найперша функція управління, вона передує іншим управлінським функціям і визначає їх сутність. Планування залежить від ефективного аналізу зовнішнього середовища, об'єктивного оцінювання власних позицій, потребує спільних зусиль та участі всіх складових організацій. Планування дає змогу будь-якій організації передбачати майбутнє. Воно виявляється в програмі дій, що охоплюють усі операції підприємства (технічні, фінансові, комерційні). Планування, відмічає автор, являє собою один з інструментів, за допомогою якого менеджери формують єдиний напрям зусиль колективу на досягнення цілей організації. Кінцева мета планування полягає в моделюванні майбутнього стану підприємства, а також визначенні шляхів та засобів досягнення цього стану [114].

А. П. Коренєв пише, що планування — це розробка загальної концепції розвитку системи управління, обґрунтування конкретних завдань, термінів, шляхів їх реалізації, тобто програми дій (заходів) на перспективний період [175, с. 158].

Ю. П. Шапров та Т. В. Кравцова вважають, що планування — це загальна функція управління, сутність якої полягає у визначенні цілей діяльності та шляхів їх досягнення. Підфункціями планування є прогнозування, моделювання та програмування [120, с. 526].

Ю. Д. Кунєв, І. М. Коросташова, А. В. Мазур, С. П. Шапошник відмічають, що планування, будучи однією з основних функцій управління,

визначає шляхи і способи досягнення цілей системи, тобто планування можна розглядати як функцію, котра визначає необхідний стан об'єкта управління відповідно до поставлених цілей та формує програму дій з їх досягнення. У цьому аспекті функція планування базується на визначених цілях. Планування — це процес розробки та конкретизації заходів, визначення етапів, термінів, методів і способів їх здійснення для досягнення мети. План — це результат планування уповноважених управлінських ланок або осіб, оформлений у вигляді соціального акта, змістом якого є система взаємопов'язаних, поєднаних загальною метою конкретно визначених завдань та заходів, котрі потрібно здійснити певним виконавцям у встановлені строки [394]. Дослідники цілком справедливо наголошують на тому, що планування як функція управління є найбільш активним організаційним засобом впливу на систему, що вирішує завдання програмування процесу руху системи, тобто регламентування поведінки всіх елементів системи при переведенні її в новий стан (алгоритмізація цього переведення) [394].

Отже, планування виступає важливим організуючим фактором досліджуваної взаємодії. Адже остання являє собою доволі складний процес, який супроводжується прийняттям цілого комплексу рішень та реалізацією низки відповідних заходів. І саме планування допомагає сторонам пов'язати означені рішення та заходи у єдину злагоджену систему, причому відбувається це на підготовчому етапі взаємодії, тобто до моменту безпосереднього здійснення практичних заходів. Завдяки плануванню правоохоронні органи та органи місцевого самоврядування можуть скласти попередню схему їх взаємодії;

8) проведення кадрової роботи, яке передбачає визначення безпосередніх виконавців здійснення тих чи інших заходів у межах досліджуваної взаємодії, роз'яснення їм їх завдань та функцій, а також кола та меж їх повноважень; забезпечення виконавців необхідними ресурсами;

9) контроль, який виступає важливим інструментом перевірки дотримання сторонами режиму законності в ході їх взаємодії;

10) оцінювання, завдяки якому з'ясовується рівень ефективності та результативності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування. Більш детально питання оцінювання досліджуваної взаємодії нами буде окремо розглянуто у одному із наступних підрозділів даного дослідження.

Резюмуючи викладене, можемо з упевненістю стверджувати, що організаційні заходи нарівні із засобами права виступають важливим інструментом упорядкування взаємодії, забезпечення її цілеспрямованості та ефективності. Більш того, організаційні засоби є гнучкішими порівняно із правовими, що дозволяє сторонам більш детально врегульовувати свої взаємини в межах досліджуваної взаємодії і оперативніше реагувати на відповідні зміни у ній.

Висновки до розділу 2

Під механізмом правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано розуміти систему юридичних засобів, через які досягається впорядкування відносин, що виникають під час спільної діяльності зазначених органів.

Адміністративно-правовий механізм регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів визначено як систему засобів адміністративного права, за допомогою яких забезпечується впорядкування та спрямування у русло законності відносин, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності. Наведено характерні ознаки адміністративно-правового механізму регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, зокрема, такі: а) являє собою сукупність закріплених чинним законодавством юридичних засобів; б) об'єктом впливу виступають публічні управлінські відносини; в) його дію направлено на забезпечення впорядкованості та законності відносин зазначеної

взаємодії; г) забезпечується силою державного впливу.

Виокремлено наступні структурні елементи адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: адміністративно-правові норми, реалізація адміністративно-правових норм, адміністративно-правові відносини, правова культура та законність.

Наголошено, що адміністративно-правові норми як елемент адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів покликані врегулювати відносини, що виникають між зазначеними органами під час їх взаємодії, шляхом встановлення обов'язкових правил поведінки для учасників цих відносин.

Розкрито значення реалізації адміністративно-правових норм як структурного елементу адміністративно-правового механізму регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, що полягає у тому, що завдяки їй формальні права та обов'язки суб'єктів взаємодії втілюються останніми у практичне життя з урахування його конкретних умов і обставин.

Акцентовано увагу, що механізм адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів являє собою складну систему, загальна регулятивна ефективність та результативність якої залежать від дієвості його окремих складових, тобто адміністративно-правових засобів.

Виокремлено три рівні взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: загальнодержавний, регіональний та місцевий (локальний), при цьому акцентовано увагу, що враховуючи специфіку діяльності органів місцевого самоврядування, найбільш ефективною є взаємодія зазначених органів саме на місцевому рівні, що значною мірою пов'язано з правовим статусом органів місцевого самоврядування.

Запропоновано класифікувати види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами за такими класифікаційними ознаками як: а) напрямок взаємодії: взаємодія у сфері боротьби зі злочинністю;

взаємодія у сфері охорони громадського порядку; взаємодія у сфері забезпечення прав і свобод громадянина; взаємодія у сфері забезпечення особистої безпеки громадян; взаємодія у сфері забезпечення гарантій прав і свобод людини і громадянина; взаємодія у сфері забезпечення особистої безпеки громадян; б) залежно від ступеню та характеру зв'язку між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: безпосередня та гласна взаємодія; в) за ступенем конспірації або конфіденційності взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: гласна взаємодія; негласна взаємодія; г) за способом вирішення завдань взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: спільне функціонування взаємодіючих служб; самостійне функціонування взаємодіючих служб; г) за часом і тривалістю спільних дій під час взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: постійна, тимчасова та разова; д) за способом вирішення завдань взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: стратегічна; тактична; оперативна; е) за підставами виникнення необхідності взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: регламентована та ініціативна.

Основні форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано розглядати у поєднанні з напрямками здійснення такої діяльності, що надало можливість узагальнити форми взаємодії залежно від таких напрямків взаємодії: 1) взаємодія у сфері протидії та боротьби зі злочинністю; 2) взаємодія у сфері профілактики злочинів та інших правопорушень; 3) взаємодія у напрямку забезпечення екологічної безпеки; 4) взаємодія у сфері протидії корупції; 5) взаємодія у виявленні, припиненні, розкритті та розслідуванні злочинів; 6) взаємодія у напрямку удосконалення правової бази боротьби із злочинністю.

Виокремлено та охарактеризовано такі форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) проведення спільних засідань керівників органів місцевого самоврядування та керівників правоохоронних

органів; б) створення спільних робочих груп з метою оперативного вирішення проблем забезпечення публічного порядку та безпеки у регіоні; в) спільне узагальнення статистичної інформації щодо стану злочинності у регіоні; г) розробка спільних програм, спрямованих на забезпечення правопорядку у регіоні; д) взаємне звітування перед територіальною громадою щодо стану злочинності у регіоні; е) створення оперативних штабів; є) спільне планування першочергових заходів, спрямованих на забезпечення правопорядку у регіоні; ж) обмін оперативною інформацією; з) спільна розробка нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Під методами взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами запропоновано розуміти сукупність науково обґрунтованих та закріплених на законодавчому рівні засобів і прийомів, які застосовуються суб'єктами в ході організації та здійснення заходів взаємодії.

Методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано об'єднати у такі групи: адміністративні, організаційні, соціально-психологічні, економічні методи.

Доведено, що методи взаємодії, які в дисертації віднесено до адміністративних, дозволяють в односторонньому порядку визначити завдання, права та обов'язки, а також той або інший варіант поведінки правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування в процесі їх взаємодії, вони знаходять своє відображення в прийнятті рішень, обов'язкових для об'єкта управління, недотримання яких тягне адміністративну або дисциплінарну відповідальність, Адміністративний метод базується здебільшого на примусі, саме тому в контексті взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами не слід забувати, що взаємодія між ними здійснюється на засадах партнерства, саме тому застосування такого методу повинно мати чіткі межі.

Наголошено, що організаційні методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів сприяють налагодженню

ефективного та дієвого зв'язку між зазначеними органами і, як результат, якісному та результативному виконанню спільних завдань, що стоять перед ними.

Акцентовано увагу, що методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів не мають належного законодавчого закріплення, що пов'язано з відсутністю єдиного нормативно-правового акта, який би регулював дані правовідносини, тож запропоновано розробити Типову інструкцію про взаємодію органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, в якій би чітко було окреслено форми та методи досліджуваної взаємодії.

Під процедурою взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів пропонується розуміти встановлений чинним законодавством України порядок дій органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів під час здійснення їх сумісної діяльності задля досягнення спільної мети.

На підставі аналізу положень нормативно-правових актів, в яких визначено окремі процедури взаємодії органів місцевого самоврядування, зроблено висновок, що у більшості правових актів процедура взаємодії зазначених органів описана лише поверхнево. Саме тому важливого значення набувають розробка конкретних процедур взаємодії зазначених органів та закріплення їх у чинному законодавстві, адже в цьому випадку взаємодія зазначених органів буде більш послідовною та ефективною, а досягнення мети їх спільної діяльності стане більш реальним та швидким.

Під організаційними засобами забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами запропоновано розуміти сукупність способів, прийомів, через використання яких сторони даної взаємодії досягають необхідного рівня цілеспрямованості, злагодженості, ефективності та результативності останньої. Правильно обрані й грамотно реалізовані організаційні заходи забезпечують доцільний і раціональний підхід до розподілу функціональних ролей та ресурсів між учасниками взаємодії, а

також виступають запорукою скоординованості та послідовності їх спільних дій.

Відзначено, що організаційні заходи забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, які не мають безпосередньої правової регламентації, все одно відбуваються на фоні загального регулятивного впливу права, а отже, вони також повинні реалізовуватися у межах вимог і приписів останнього.

Виокремлено наступні організаційні засоби, використання яких правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування має забезпечити належний рівень цілеспрямованості, злагодженості та дієвості означеної взаємодії: 1) визначення об'єкта взаємодії; 2) постановлення цілей взаємодії та окреслення її завдань; 3) визначення основних напрямків та форм взаємодії, що є важливим для забезпечення належного вектору реалізації взаємодії; 4) визначення організаційної структури механізму взаємодії, тобто встановлення підрозділів і посадових осіб, через яких відбуватиметься досліджувана взаємодія, які її координуватимуть та контролюватимуть; 5) визначення джерел фінансового та матеріально-технічного забезпечення досліджуваної взаємодії, а також розподіл відповідних ресурсів між її учасниками; 6) здійснення інформаційно-методичного забезпечення взаємодії; 7) планування; 8) проведення кадрової роботи, що передбачає визначення безпосередніх виконавців здійснення тих чи інших заходів у межах досліджуваної взаємодії, роз'яснення їм їх завдань та функцій, а також кола та меж їх повноважень; забезпечення виконавців необхідними ресурсами; 9) контроль, який виступає важливим інструментом перевірки дотримання сторонам режиму законності в ході їх взаємодії; 10) оцінювання, завдяки якому з'ясується рівень ефективності та результативності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування.

Під об'єктом взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування запропоновано розуміти коло тих питань, які мають вирішуватися в ході співпраці даних суб'єктів. Акцентовано увагу, що

визначення об'єкта необхідне перш за все для того, щоб окреслити сфери суспільного життя, на забезпечення нормального функціонування яких будуть спрямуватися зусилля взаємодіючих сторін, від характеру та особливостей об'єкта залежить специфіка форм та методів взаємодії.

Розкрито роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності як організаційного засобу забезпечення взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування, яка полягає у тому, що саме в ході її здійснення сторони отримують інформацію про стан об'єкта взаємодії, наявні у ньому проблемні моменти, про ефективність та результативність взаємодії, як в цілому, так і окремих її заходів, про думку громадськості з приводу якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування, тощо, що є необхідним для прийняття ефективних рішень та вжиття відповідних практичних заходів.

Доведено, що планування є важливим організуючим фактором досліджуваної взаємодії, адже остання являє собою доволі складний процес, який супроводжується прийняттям цілого комплексу рішень та реалізацією низки відповідних заходів, саме планування допомагає сторонам пов'язати означені рішення та заходи у єдину злагоджену систему, причому відбувається це на підготовчому етапі взаємодії, тобто до моменту безпосереднього здійснення практичних заходів. Завдяки плануванню правоохоронні органи та органи місцевого самоврядування можуть скласти попередню схему їх взаємодії.

Констатовано, що організаційні заходи нарівні із засобами права виступають важливим інструментом упорядкування взаємодії, забезпечення її цілеспрямованості та ефективності, при цьому організаційні засоби є гнучкішими порівняно із правовими, що дозволяє сторонам більш детально врегулювати свої взаємини в межах досліджуваної взаємодії і оперативніше реагувати на відповідні зміни у ній.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

3.1. Зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами та можливості його використання в Україні

Після розпаду СРСР Україна обрала новий шлях свого подальшого політико-правового та соціально-економічного розвитку. Складність розбудови української державності після проголошення незалежності нашої країни обумовлена цілим рядом факторів і далеко не в останню чергу пояснюється відсутністю відповідного досвіду. Адже та політична й економічна модель, що існувала у радянські часи, кардинально відрізняється від нинішніх пріоритетів і векторів розвитку українських суспільства та держави. Враховуючи, що останні роки України тримає курс на повноцінну інтеграцію до високорозвиненої європейської спільноти, очевидним є той факт, що необхідно активно вивчати і використовувати на практиці досвід провідних країнах світу (зокрема, тих, що представляють його західну частину) з питань організації та здійснення управління, як в державі в цілому, так і в межах її окремих регіонів, на місцях.

Зазначене повною мірою стосується й взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, вивчення досвіду здійснення якої у іноземних державах має позитивним чином посприяти підвищенню якості, ефективності та результативності організації й реалізації вказаної взаємодії в Україні. Слід відмітити, що на необхідності врахування міжнародного досвіду у цілях покращення виконання органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами свого соціального призначення вже неодноразово наголошувалося цілою низкою дослідників. Так, наприклад, О.І. Тулай, у контексті аналізу шляхів вдосконалення функціонування місцевих бюджетів в Україні пише, що підписання нашою державою Європейської хартії про місцеве самоврядування вимагає втілення закладених у

цьому документі принципів, одним із яких є достатність фінансування для ефективного виконання завдань, покладених на місцеві органи влади. Сьогодні механізм формування місцевих бюджетів в Україні не став дієвим стимулом ефективного господарювання. Близько 1/3 дохідної частини цих бюджетів формується за рахунок трансфертів з державного бюджету, що ставить соціально-економічний розвиток регіону в жорстку залежність від цього показника. У таких умовах у органів місцевої влади відсутня мотивація щодо нарощування власної дохідної бази. Це не випадково, адже зрозуміло, що жодні права та автономія місцевих органів влади не можуть бути реалізовані ефективно і повною мірою, якщо не будуть підкріплені реальними, чітко визначеними і, по можливості, стабільними джерелами фінансових ресурсів [390]. О. І. Тулай справедливо відмічає, що у зв'язку з цим значний інтерес для України представляє узагальнення досвіду бюджетного процесу в країнах з розвиненим інститутом місцевого самоврядування [390]. При цьому, дослідник наголошує, що при вирішенні означених проблемних ситуацій функціонування місцевих бюджетів практично не приділяється уваги висвітленню аналогічного зарубіжного досвіду. Водночас, наголошує автор, питання, пов'язані з наповненням місцевих бюджетів в Україні і реалізацією бюджетних прав органів місцевого самоврядування, як і в інших країнах з перехідною економікою, набули особливої гостроти. Це обумовлено, з одного боку, становленням нової незалежної демократичної держави, а з іншого — переходом від адміністративно-командної до ринкової економіки [390].

М. В. Лошицький, у розрізі вивчення адміністративно-правових відносин у сфері охорони громадського порядку акцентує увагу на тому, що наразі вкрай необхідним є вивчення досвіду роботи поліції зарубіжних країн. Це обумовлено тим, як зазначає автор, що існуючі форми та методи роботи правоохоронних органів України в ряді випадків застарілі, їх працівники діють на основі малоефективних нормативних актів, в окремих випадках діють невміло, нерішуче або грубо, порушуючи елементарні моральні установки, що викликає законне обурення громадян. Саме з цих причини нами вбачається необхідність

вивчення діяльності поліції зарубіжних країн по охороні громадського порядку, а конкретніше кажучи, дослідження дотримання прав людини і громадянина у діяльності поліції розвинених демократичних держав по охороні громадського порядку [208, с. 105]. При цьому, зауважує М. В. Лошицький, у порівнянні з Україною робота поліції зарубіжних країн побудована на детальній регламентації взаємостосунків поліції і громадян. Все це відбито в існуючому законодавстві. В Україні, як свідчить практика, на даний час існує цілий ряд не врегульованих законодавством аспектів діяльності міліції, особливо в адміністративній сфері [208, с. 105].

В. О. Січкара у своїх дослідженнях доходить цілком справедливого висновку про те, що подальший розвиток демократії в Україні, забезпечення прав і свобод її громадян нерозривно пов'язані з підвищенням якості і ефективності діяльності правоохоронних органів. Прагнення української держави стати повноправним членом світового співтовариства спрямоване на зміщення векторів діяльності правоохоронних органів з метою першочергового забезпечення ними національних конституційних норм та світових стандартів дотримання прав і свобод людини [334, с. 4]. При цьому, автор відмічає, що ефективне забезпечення прав і свобод людини у правоохоронній діяльності вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють докорінні зміни організаційно-правових засад функціонування міліції. Необхідність суттєвого підвищення ефективності діяльності міліції у цій сфері потребує ґрунтовного й послідовного наукового аналізу її організаційно-правових засад [334, с. 4]. А для цього, наголошує В. О. Січкара, необхідно вивчати сутність, організацію, форми та методи діяльності правоохоронних органів, зокрема, поліції, зарубіжних країн. Це дозволить подолати протиріччя між потребою застосування світових та європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини та відсутністю належного теоретико-методологічного й науково-прикладного підґрунтя реалізації нових підходів до вдосконалення правоохоронної діяльності міліції [334, с. 5].

А. П. Делеченко, розглядаючи проблематику організації місцевого

самоврядування в Україні, відмічає, що процеси організації функціонування органів місцевого самоврядування зарубіжних країн сприяють розвитку системи суспільно-правових цінностей, здатних забезпечувати ефективно вирішення питань місцевого значення й утвердження на цій основі місцевого самоврядування в Україні. Сучасну демократичну, соціальну, правову державу неможливо уявити без повноцінного функціонування системи місцевого самоврядування. Світовий досвід спонукає до пошуку такої моделі територіальної організації влади, яка б відповідала сучасним демократичним вимогам і забезпечувала права і свободи громадян, задоволення їх потреб та надання якісних та ефективних послуг [204].

В. Бесчасний, звертаючись свого часу до аналізу організаційно-правових аспектів діяльності міліції України (сьогодні — Національна поліція України), акцентував увагу на тому, що нині в умовах модернізації всієї системи державної служби в Україні реформування органів внутрішніх справ, їх інтеграції у систему правоохоронних органів зарубіжних країн закономірно зростає потреба в удосконаленні діяльності міліції України, оптимізації професійної підготовки персоналу, особливо керівного складу, здійсненні системних перетворень у правовому регулюванні службової діяльності та соціальному забезпеченні працівників ОВС [41]. Для виконання цих завдань, пише дослідник, корисно звернутися до зарубіжного досвіду, насамперед високорозвинених країн, які традиційно втілюють принципи правової держави, мають розвинені структури громадянського суспільства, сформовані правові системи та налагоджені механізми реалізації правових приписів. Цей аспект визначається й інтеграцією України у світові та європейські політичні, правові, економічні й соціальні інститути, внаслідок чого відбувається інтернаціоналізація правового простору, що потребує координації міждержавної правоохоронної діяльності [41].

К. Л. Бугайчук, В. А. Гузь, І. О. Святокум, В. В. Чумак пишуть, що реформування органів внутрішніх справ в Україні, що здійснюється паралельно процесам децентралізації управління, обумовлює підвищення актуальності

питання налагодження ефективної взаємодії між правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування. У державах Європи та Північної Америки взаємодія органів поліції з органами місцевого самоврядування протягом останніх років є одним з найбільш важливих напрямів забезпечення громадського порядку, громадської безпеки та попередження правопорушень. Необхідність подібної взаємодії обумовлюється низкою факторів. Органи місцевого самоврядування — найбільш наближені до громадянина органи публічної адміністрації [136, с. 4].

З точки зору, яку висловлює В. О. Заросило, глибокі і невідворотні демократичні перетворення, що відбуваються в Україні, вимагають перебудови і значного підвищення на цій основі рівня ефективності та якості діяльності правоохоронних органів. Однак, успішне виконання цих завдань неможливе без урахування кращих зразків як попереднього вітчизняного, так і сьогоденного закордонного досвіду, який потребує обов'язкового наукового опрацювання при перебудові роботи поліції України в сфері її адміністративної діяльності, оскільки в зарубіжних країнах ця діяльність поліції детально регламентована і закріплена в чинному законодавстві. В Україні ж сьогодні існує цілий ряд не врегульованих законодавством аспектів діяльності міліції, особливо в сфері адміністративного (виконавчо-розпорядчого) напрямку. Як свідчить дослідження, працівники міліції України в окремих випадках мають ширше поле компетенції, ніж поліцейські порівнюваних країн, але ефективність їх роботи значно нижча [135, с. 3–4].

І. В. Бондаренко, розмірковуючи про правовий статус правоохоронних органів зарубіжних країн, звертає увагу на те, що в умовах численних реформ, що відбуваються в основних сферах суспільного життя України, одним із головних завдань є удосконалення системи правоохоронних органів. При цьому, пріоритетом реформування системи правоохоронних органів України є приведення її у відповідність із основними тенденціями, які узагальнюють досвід організації та функціонування систем правоохоронних органів зарубіжних країн, а також у відповідність із міжнародно-правовими

стандартами здійснення правоохоронної діяльності [50, с. 3]. А отже, продовжує правознавець, значним чином актуалізується необхідність вивчення та запозичення позитивного досвіду у сфері організаційної побудови і функціонування систем правоохоронних органів зарубіжних країн, а також визначення шляхів використання такого досвіду для реформування та розвитку системи правоохоронних органів України з урахуванням національних особливостей нашої держави, причому особлива значущість цього обумовлюється зовнішньополітичними орієнтирами України, передусім прагненням приєднатися до Європейського Союзу [50, с. 3].

З викладеного видно, що науковці приділяють досить багато уваги проблематиці вивчення та запозичення міжнародного досвіду з питань організації та функціонування як правоохоронних органів, так і органів місцевого самоврядування. Однак, зарубіжна практика в частині співпраці цих суб'єктів публічної влади залишається переважно без належної уваги дослідників, лише окремі правники вдаються до аналізу даного питання, що робить актуальним його подальше дослідження.

Розпочати вивчення означеної проблематики вважаємо за доцільне із Франції, яка є однією із провідних країн Західної Європи, крім того, вона являє собою класичну унітарну державу із сильною централізацією механізму публічного управління.

Головна особливість побудови державної влади та місцевого самоврядування у Франції полягає у тому, що одна і та ж територія (регіон, департамент чи комуна) одночасно мають різний владний рівень. З одного боку, державне управління (ці території є державними адміністративними округами, які очолюють префекти), а з іншого — місцеве самоврядування: регіони (департамент чи комуна) — територіальні самоврядні колективи, які мають власну компетенцію, власні органи влади і управління, а також власні кошти. Регіон одночасно є адміністративним округом, який очолює префект — вища посадова особа регіону, підпорядкована уряду та президентові Франції, що представляє на території регіону державну владу [227, с. 79; 342, с. 160;

406].

Середньою адміністративно-територіальною одиницею є департамент. Департамент — основне адміністративно-територіальне утворення Франції. Місцеве самоврядування в департаменті представлене генеральною радою та інститутом державної виконавчої влади в особі префекта. На департамент, як і на регіон, також покладено виконання функцій державного управління. Його очолює префект департаменту, повноваження, роль і функції якого аналогічні префекту регіону [410, с. 52; 97, с. 110; 406]. Зокрема, на префекта покладена відповідальність за національні інтереси, виконання законів, цивільний порядок і відомчий контроль [342, с. 160; 97, с. 110; 406].

Найнижчий, базовий рівень адміністративно-територіального устрою Франції складають комуни, які суттєво відрізняються між собою за площею та кількістю населення. Водночас, у 90% комун кількість населення становить менше ніж 2 тис. громадян. Публічна влада на цьому рівні представлена виключно інститутом місцевого самоврядування — муніципальною радою та мером комуни. Муніципальна рада є представницьким органом комуни, склад якої формують муніципальні радники (депутати). Мер комуни та його заступники обираються рішенням муніципальної ради та складають виконавчий орган ради — муніципалітет. Кількість заступників також визначається радою, враховуючи, що їх кількість не може перевищити 1/3 чисельності муніципальних радників [417].

Правоохоронні органи Франції складаються із Національної поліції та Національної жандармерії, при цьому перша перебуває у віданні Міністерства внутрішніх справ, а друга — Міністерства оборони Франції. Національна поліція — громадянське формування, яке знаходиться в підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ і здійснює свою діяльність в містах. Представлена вона перш за все в великих містах і населених пунктах, число жителів яких перевищує 16 тис. осіб. Очолює Національну поліцію Генеральний директорат [290].

Роль Національної поліції полягає в забезпеченні дотримання законності

в широкому сенсі цього слова і запобіганні злочинності. У зв'язку з цим, Національна поліція:

- здійснює роботу по забезпеченню безпеки (патрулювання, контроль на дорогах, посвідчення особи і т.п.);
- під наглядом судових органів веде слідчу і розшукову роботу, здійснює обшуки за ордерами, виконує специфічні слідчі завдання як «судова поліція» [290].

Французьке законодавство передбачає доволі активну роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні правопорядку на відповідній території. Так, префект, який є і представником держави в департаменті, й органом місцевого самоврядування в департаменті, виступаючи від імені держави, контролює дотримання національних інтересів, забезпечує здійснення в департаменті повноважень центральних державних органів, тримає уряд у курсі політичної ситуації в департаменті, несе відповідальність за управління майном, що належить державі. Префект утілює в життя урядову політику, здійснює нагляд за виконанням у департаменті нормативних актів центральної влади, для забезпечення порядку він має право приймати рішення щодо використання поліцейських сил. Якщо на території департаменту здійснюється суттєве правопорушення, що підриває національну безпеку, префект надає допомогу правоохоронним органам у пошуку винних і в цій ролі має право підписувати постанову про арешт, обшук, тощо. У межах адміністративного контролю за діяльністю департаменту префект може передавати на розгляд адміністративного суду рішення органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб [332, с. 11; 97, с. 110].

Крім того, важлива роль у правоохоронній діяльності належить меру, який відповідно до Генерального кодексу місцевого самоврядування здійснює заходи із забезпечення громадської безпеки. З метою виконання цих завдань мерам надано право створення спеціалізованих органів місцевого самоврядування, діяльність яких спрямована на забезпечення громадського порядку та безпеки [136, с. 22].

Основним інструментом, через який відбувається взаємодія органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами, є муніципальна поліція, завдання якої — повсякденна поліцейська діяльність в містах. До компетенції муніципальної поліції входять всі питання, які стосуються боротьби з злочинністю і підтримки громадського порядку. Приблизно половина з числа особового складу муніципальної поліції — службовці під присягою, що носять зброю. Решта працівників — муніципальні службовці. В рядах муніципальної поліції налічується приблизно 20 000 чоловік [290].

Відповідно до Кодексу внутрішньої безпеки, у випадку, якщо штат муніципальної поліції перевищує 5 осіб, обов'язковим є укладення угоди про координацію дій між муніципальною поліцією та органами безпеки держави. В рамках цієї угоди передбачаються обмін інформацією у сфері протидії правопорушенням та забезпечення громадської безпеки, особливості участі представників національної поліції та муніципальної поліції в охороні публічних заходів, забезпеченні безпеки дорожнього руху, тощо. Сторонами угоди є мер комуни та представник держави у департаменті. Для укладення угоди необхідна попередня консультація з прокурором [445; 136, с. 23]. Крім того, місцеві контракти у сфері безпеки укладаються представниками органів місцевого самоврядування, представниками органів державної влади на місцях (передусім префектом, що є місцевим представником Міністерства внутрішніх справ, якому підпорядковуються у тому числі місцеві підрозділи Національної поліції та Національної жандармерії) та іншими сторонами, зацікавленими у забезпеченні безпеки та запобіганні правопорушенням у громаді (місцеві компанії, громадські організації, тощо) [136, с. 22].

Слід відмітити, що означені угоди між органами місцевого самоврядування Франції та правоохоронними органами даної країни є не звичайними деклараціями про наміри, а змістовними програмними документами, в яких визначаються напрямки та форми взаємодії, суб'єкти, відповідальні за її координацію та контроль за нею. Так, наприклад, у місті Ліль була укладена у 2009 році така місцева угода, у якої 9 сторін: мер Ліля, мери

двох громад, асоційованих з містом, префект регіону, місцевий прокурор, ректор Північної академії, що об'єднує заклади вищої освіти регіону, президент ради регіону, представники орендодавців житлової нерухомості, представники транспортних компаній. Пріоритетними сферами діяльності в рамках угоди визначені наступні: безпека публічних місць; попередження злочинності неповнолітніх; допомога вразливим категоріям населення; адекватне реагування правоохоронних органів на потреби громади. За кожним з напрямів визначено ряд заходів (усього 88), що мають бути здійснені з метою досягнення поставлених цілей. Координація виконання угоди покладена на мера міста. З метою оцінки результатів її виконання не рідше ніж двічі на місяць збирається пленарна асамблея, що складається з представників сторін угоди; для оперативного керівництва реалізацією угоди утворено комітет управління та робочі групи за кожним з 4 пріоритетних напрямів [448; 136, с. 23–24].

Також відповідно до даної угоди на локальному рівні функціонують місцеві ради з питань безпеки та попередження правопорушень, які складаються з представників зацікавлених органів місцевого самоврядування та органів державної влади, а саме: представників префекта (представник Міністерства внутрішніх справ у департаменті), прокуратури, голови ради департаменту, представників органів державної влади, визначених префектом, представників організацій та установ, що задіяні у сфері попередження правопорушень, безпеки, допомоги жертвам злочинів, громадського транспорту, визначені головою даної ради за домовленістю з такими організаціями та установами. Головою ради є мер. Засідання ради проводяться не рідше ніж раз на рік. При цьому, не рідше ніж раз на рік префект або його представник інформує членів ради про стан у сфері безпеки та попередження правопорушень у відповідній громаді [136, с. 24].

Далі звернемо увагу на взаємовідносини органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами у Федеративній Республіці Німеччина (далі — ФРН), яка є першою економікою Європи. Як і Франція, ФРН є представником континентальної правової системи, однак, на відміну від

першої, друга являє собою федерацію, що обумовлює специфіку організації управління, а також будову системи права у даній країні.

Модель місцевого самоврядування Німеччини, як і модель її політичного устрою в цілому, вважається однією з найефективніших у світі. Місцеве самоврядування Німеччини, як вважають експерти, є одним із базових елементів суспільства і держави і успішно справляється з покладеними на нього завданнями. Місцеве самоврядування в Німеччині — це питання компетенції суб'єкта федерації. Кожна федеральна земля має право вирішувати це питання по-своєму, а федеральний центр не має права втручатися в питання організації місцевого самоврядування. Таким чином, правова база для функціонування місцевого самоврядування — це закони федеральних земель. Єдиний законодавчий акт федерального рівня — це 28 стаття Основного Закону, яка говорить, що громада має право на самоврядування, а держава зобов'язана це право надати. Незважаючи на широкі законодавчі можливості для різноманітності організації місцевого самоврядування, майже у всіх федеральних землях місцеве самоврядування організовано однаково. Воно здійснюється на рівні окремих громад, поселень, на рівні муніципальних районів. Існує також ряд великих міст, в яких управління самостійне. У німецькій термінології така модель називається дворівневою [226].

Державні поліцейські органи ФРН мають два рівні: федеральний та земельний. Федеральна поліція підпорядковується Міністерству внутрішніх справ і виконує комплексні завдання відповідно до Федерального закону про поліцію і низки інших законодавчих актів. Федеральна поліція тісно взаємодіє з організованою мережею різного роду служб безпеки федерального і земельного підпорядкування і на основі партнерства з колегами—поліцейськими федеральних земель і прикордонними службами зарубіжних країн. Основними функціями та повноваженнями Федеральної поліції ФРН є: забезпечення безпеки кордону, включаючи охорону морського узбережжя; охорона федеральних будівель і дипломатичних місій, розташованих в Берліні і колишній столиці Бонні, а також двох вищих судів Німеччини — Федерального

конституційного суду і Вищого федерального суду в м. Карлсруе (Karlsruhe); організація мобільних сил реагування Федерального уряду з метою захисту офіційних осіб під час проведення заходів в межах країни; забезпечення безпеки в міжнародних аеропортах і на залізниці; організація сил по боротьбі з тероризмом (підрозділ GSG9); захист повітряного простору. Слід відмітити, що співробітники Федеральної поліції можуть також виступати в якості додаткових сил для посилення загонів земельної поліції за запитом уряду тієї чи іншої федеральної землі [395].

Що стосується поліцейських органів земель, то незважаючи на унікальність поліцейських структур в різних федеральних землях, загальна організація поліцейських служб залишається більш-менш однаковою і представлена наступним чином: Земельне відомство кримінальної поліції (Landeskriminalamt); Земельна поліцейська служба; Екстрена поліція / чергова поліція; Водна поліція; Повітряна поліція («Повітряні крила»); Спеціалізовані воєнізовані тактичні загони (Sondereinsatzkommandos) і Мобільні розвідувальні загони (Mobile Einsatzkommandos) [395].

За обсягом повноважень поліція федеральних земель, поліція поділяється на державну (земельну) окружну, повітову і міську (муніципальну). Поліція земель також підпорядкована Міністерству внутрішніх справ, за винятком міської (муніципальної) поліції, що перебуває у віданні органів міського самоврядування і утримується за рахунок міського бюджету [172, с. 17]. Отже, досвід організації поліції Франції та Німеччини свідчить про чіткий розподіл повноважень та функцій підрозділів поліції [160].

Взаємодія між органами місцевого самоврядування та державними правоохоронними органами, як і у Франції, відбувається на підставі відповідних договорів, які укладаються між керівниками федеративних виконавчих органів та (або) виконавчих органів земель, яким підпорядковується той чи інший правоохоронний орган, а також муніципальною владою, як правило, в особі мера, який здійснює координаційні та контрольні функції по відношенню до реалізації такої взаємодії. Основним

інструментом, через який відбувається взаємодія державних правоохоронних органів та однойменних органів земель із органами місцевого самоврядування, є муніципальна поліція.

Корисно, на нашу думку, буде розглянути й досвід організації досліджуваної взаємодії у сусідній з Україною Польщі. Нормативно-правову основу співробітництва органів місцевого самоврядування Польщі із правоохоронними органами складають Закон Республіки Польща про поліцію від 6 квітня 1990 року, в якому закріплено, що основними завданнями поліції є:

- 1) охорона життя та здоров'я людей, а також майна від протиправних посягань, що загрожують цим благам;
- 2) охорона безпеки та публічного порядку, у тому числі забезпечення спокою у публічних місцях, а також у засобах публічного транспорту та публічного сполучення, у дорожньому русі та на водоймах, призначених для загального користування;
- 3) ініціювання та організація заходів, що мають на меті запобігання вчиненню злочинів та проступків, а також криміногенним явищам, та співпраця у цій галузі з органами державної влади та місцевого самоврядування, а також громадськими організаціями;
- 4) викривання злочинів та проступків, а також переслідування осіб, які їх вчинили;
- 5) нагляд над спеціалізованими озброєними охоронними формуваннями у межах, визначених в окремих приписах;
- 6) контроль за дотриманням адміністративних приписів та приписів щодо публічного порядку, пов'язаних з публічною діяльністю або таких, що діють у публічних місцях;
- 7) співпраця з поліціями інших держав, їхніми міжнародними організаціями, а також з органами та інститутами Європейського Союзу на основі міжнародних договорів та угод, а також окремих приписів;
- 8) збирання, обробка та передання кримінальної інформації;
- 10) ведення бази даних, що містить інформацію про результати аналізу дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК) [133].

Також у статті 3 даного закону прямо передбачено, що воєвода, а також вїйт (бурмістр, президент міста) або староста, який виконує владні повноваження загальної адміністрації, а також органи зміни, повіту та самоврядування воєводства виконують завдання в галузі охорони безпеки або публічного порядку на

засадах, визначених законами [133].

Варто відмітити й те, що органи місцевого самоврядування, зокрема, погоджують керівника поліції, що функціонує на підвладній їм території.

Важливим правовим механізмом, що забезпечує взаємодію між поліцією та органами місцевого самоврядування, є щорічне звітування територіальних органів поліції перед відповідними органами місцевого самоврядування з питань своєї діяльності, стану громадської безпеки та порядку (ст. 10 Закону «Про поліцію»). Окрім цього, керівники територіальних органів поліції зобов'язані надавати відповідним органам місцевого самоврядування інформацію на їх запит у разі наявності загрози громадській безпеці або порушення громадського порядку. Окремо слід звернути увагу на участь органів місцевого самоврядування у фінансуванні поліції. За загальним правилом, фінансування діяльності поліції у Польщі здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Разом з цим, п. 3 ст. 13 Закону «Про поліцію» встановлює право органів місцевого самоврядування, нарівні з рядом інших осіб (фондації, банки, громадські організації, тощо), брати участь у покритті:

- інвестиційних видатків, видатків на модернізацію або ремонт устаткування;
- коштів на утримання та функціонування організаційних одиниць поліції;
- видатків на закупівлю необхідних для їх потреб товарів та послуг [133; 136, с. 27–28].

Ще однією формою взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів у Польщі є створення муніципальної поліції, організаційно-правові аспекти діяльності якої визначаються законом Закон «Про гмінні стражі» від 1997 № 123, пункт. 779. Однак, незважаючи на фінансування та підпорядкування гмінної стражі органам місцевого самоврядування, вона не діє автономно від поліції. Зокрема, рішення про створення гмінної (міської) стражі повинно бути погоджене з комендантом поліції воєводства. Погодження коменданта поліції воєводства необхідне і при

призначенні коменданта стражі. Також комендант поліції воєводства надає допомогу воєводі у здійсненні нагляду за окремими аспектами діяльності гмінної стражі (наприклад, у сфері застосування працівниками стражі вогнепальної зброї та заходів фізичного примусу) [447]. При цьому, основними напрямками взаємодії є: 1) постійний обмін інформацією про загрози безпеці осіб, власності та громадському порядку, що виникають на відповідній території; 2) організація системи зв'язку між поліцією та стражею, що бере до уваги місцеві потреби та можливості і забезпечує підтримання постійного зв'язку між підрозділами поліції та стражі; 3) координація розміщення поліцейських служб та стражі із урахуванням загроз, що виникають на даній території; 4) спільне здійснення заходів із забезпечення порядку та безпеки у місцях значного скупчення людей, проведення масових культурних, розважальних та спортивних заходів, а також в інших публічних місцях; 5) організація спільних навчань поліцейських та гмінних стражників; 6) обмін інформацією у галузі нагляду та реєстрації технічних засобів реєстрації подій у публічних місцях [447; 136, с. 26].

Крім того, важливою формою співпраці місцевого самоврядування із правоохоронними органами, про яку не можна не згадати, є комісії безпеки і порядку, які створюються та функціонують на повітовому рівні, координують та контролюють роботу гмінної стражі. До завдань комісій безпеки і порядку входять, зокрема: оцінка загроз громадському порядку та безпеці громадян на території повіту; оцінка роботи поліції та інших повітових служб, інспекцій, підрозділів стражі, а також організацій, що виконують на території повіту завдання у сфері забезпечення громадського порядку та безпеки громадян; підготовка проекту повітової програми запобігання злочинності, забезпечення громадського порядку та безпеки громадян; оцінка проектів інших програм співпраці поліції та інших повітових служб, інспекцій, підрозділів стражі; оцінка проекту бюджету повіту у частині забезпечення громадського порядку та безпеки громадян; оцінка місцевих нормативно-правових актів та інших документів, пов'язаних із забезпеченням громадського порядку та безпеки

громадян; оцінка інших рішень старости у сфері громадського порядку та безпеки громадян [136, с. 26–27].

Декілька слів слід приділити і механізму досліджуваної взаємодії у країнах англосаксонської правової системи, найяскравішим представником якої у Європі є Великобританія.

Системи місцевого самоврядування та правоохоронних органів Великобританії характеризуються доволі високим рівнем децентралізації, що надає їм доволі широкі повноваження в частині самостійного вирішення основних аспектів організації та здійснення взаємодії один з одним.

Основною формою взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів у Великобританії є комісії з питань поліції та злочинності, що утворюються органами місцевого самоврядування, розташованими на території, на якій діє відповідна поліцейська служба [136, с. 15]. Дана інституція здійснює спостереження за якістю та ефективністю роботи територіальної поліції та її керівника — комісара — зокрема. До повноважень комісії, зокрема, відносяться розгляд проекту плану поліцейської діяльності та протидії злочинності і внесення пропозицій до нього (при цьому, погодження даного плану комісаром з комісією є, відповідно до законодавства, обов'язковим). Комісії також збираються для розгляду та оцінки щорічного звіту комісара, який він зобов'язаний їм надсилати. Під час даних зборів комісар особисто представляє звіт та відповідає на питання членів комісії [136, с. 15–16].

Отже, резюмуючи проведене у даному підрозділі дослідження, доходимо висновку про те, що досвід ряду європейських країн свідчить про те, що органи місцевого самоврядування не тільки можуть, але й мають виступати повноцінним партнером правоохоронних органів у питанні забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності і адміністративним правопорушенням у межах певного регіону.

Аналіз зарубіжної практики організації та здійснення означеної взаємодії дозволяє виокремити наступні її важливі аспекти, які мають бути враховані під

час розвитку даної взаємодії в Україні:

1) органи самоврядування мають брати участь у призначенні керівництва правоохоронних органів, що діють на підвідомчій першим території. Така участь може реалізовуватися у вигляді погодження кандидатів на керівні посади правоохоронних служб регіону;

2) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у стратегічному плануванні роботи правоохоронних органів;

3) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні діяльності правоохоронних органів;

4) органи місцевого самоврядування мають виступати одним із ключових суб'єктів координації досліджуваної взаємодії, а також здійснення контролю за якістю й ефективністю її реалізації на відповідній території;

5) правоохоронні органи зобов'язані періодично звітувати перед органами місцевого самоврядування щодо стану законності і правопорядку в регіоні;

б) основними формами взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами є:

- по-перше, створення муніципальної поліції;
- по-друге, створення рад, комісій або інших міжвідомчих колективних суб'єктів, що складаються із представників місцевого самоврядування та правоохоронних органів регіону, які виконують координаційно-наглядові функції у сфері підтримки режиму законності та стану правопорядку на відповідній території;

7) нормативно-правовою основою взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами може бути як закон, так і відповідна угода про співпрацю між цими сторонами. Причому такі угоди, як правило, є досить змістовними та детальними в частині програми дій, прав та обов'язків її сторін, а не лише декларують певні наміри останньої.

3.2. Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Протягом нашого дослідження ми неодноразово акцентували увагу на тому, що чинне адміністративне законодавство з питань взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами потребує вдосконалення, оскільки воно не забезпечує якісного юридичного підґрунтя для досягнення належного рівня ефективності та результативності даної взаємодії. При цьому, перешкоджають досягненню високих показників якості та дієвості досліджуваної взаємодії не лише відсутність відповідних нормативно-правових актів, які б стосувалися безпосередньо питань останньої, а й недоліки у законодавчому врегулюванні правового статусу кожного із суб'єктів цієї взаємодії окремо.

З цього приводу слушно зазначає Ю. С. Назар, який, розмірковуючи про взаємодію органів внутрішніх справ України з органами місцевого самоврядування, пише, що потрібна їх глибока, якісна модернізація, перетворення їх на ефективні, динамічні, високомотивовані й високотехнологічні структури. МВС поетапно має стати правоохоронним відомством європейського зразка. Метою реформування є остаточний перехід системи органів МВС від каральних до соціально-сервісних функцій та досягнення основних організаційних і правових параметрів моделі, здатної найефективніше забезпечити права, свободи і законні інтереси особи, протидію злочинності та корупції, громадську безпеку, виконання інших завдань, покладених на МВС [231, с. 4]. Досягнення такої мети, зауважує правник, неможливе без ефективної взаємодії органів публічної влади у всіх галузях функціонування, у тому числі у сфері профілактики адміністративних правопорушень. Особливо це стосується взаємодії органів внутрішніх справ з іншими суб'єктами публічної влади у цій сфері, зокрема, органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями [231, с. 4]. Ю. С. Назар підкреслює, що недосконалість правового статусу органів

місцевого самоврядування також створює проблеми у налагодженні взаємодії з органами внутрішніх справ у сфері профілактики адміністративних проступків [231, с. 4].

Саме тому у даному підрозділі ми обрали за мету дослідити деякі можливі напрями покращення стану законодавчого забезпечення зазначеної взаємодії. Розпочати вивчення даного питання вважаємо за доцільне із з'ясування сутності поняття «законодавство». Термін «законодавство» склався в добу Нової історії, коли буржуазні демократичні держави (перший вид держави громадянського типу) почали масово закріплювати в письмовій формі нормативи, що склалися в результаті багаторазового повторення певного виду відносин. Внаслідок цього термін «законодавство» набув винятково юридичного значення. Ним стала позначатись сукупність нормативно-правових актів, що мають юридичну силу в результаті їх видання і захисту державою [129, с. 268].

Ю. С. Шемшученко з приводу розуміння категорії «законодавство» зазначає, що це система нормативних актів, якими регулюються суспільні відносини. Є головним засобом реалізації функцій законодавчої влади. Правознавець підкреслює, що в Україні даний термін вживається у кількох значеннях:

1) система законів України. Формується Верховною Радою України як єдиним органом законодавчої влади;

2) у широкому значенні — система законів та інших нормативних актів, що приймаються ВР України та вищими органами виконавчої влади: постанови ВР, укази Президента України, постанови і декрети Кабінету Міністрів України. Ці акти розвивають, конкретизують відповідні закони і за діючою в Україні доктриною не повинні їм суперечити [434].

Деякі дослідники вважають, що законодавство являє собою один з основних методів здійснення державою своїх функцій шляхом видання органами державної влади законів [289, с. 58; 49, с. 180].

О. Ф. Скакун пише, що законодавство держави — це система всіх

упорядкованих певним чином законів даної країни, а також міжнародних договорів, ратифікованих парламентом [335, с. 249].

З позиції В. Г. Гончаренка, В. Д. Єрмакова та ін. законодавство слід тлумачити як сукупність чинних правових норм, що регулюють суспільні відносини (законів, підзаконних нормативних актів, назви яких у різних державах можуть різнитися, — укази, декрети, постанови, ордонанси, накази, інструкції, тощо) [289, с. 58; 49, с. 180].

В. М. Кириченко характеризує законодавство як зовнішню форму виразу та закріплення нормативного матеріалу, сукупність правових джерел [149].

В. К. Гіжевський, В. В. Гловченко, В. С. Ковальський вважають, що законодавство — сукупність чинних нормативно-правових актів [287, с. 142].

Досить ґрунтовну позицію з приводу тлумачення терміну «законодавство» висловлює В. Сущенко, який відмічає, що більшість енциклопедичних видань, як і зазначене, підкреслюють багатозначність даного терміну. Так, в Україні під поняттям «законодавство» слід розуміти: 1) систему законів України, що формується Верховною Радою України як єдиним органом законодавчої влади. До цієї категорії також належать міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України шляхом прийняття закону про ратифікацію відповідного договору (ст. 9 Конституції України); 2) в широкому значенні — систему законів та інших нормативних актів, що приймаються Верховною Радою України та вищими органами виконавчої влади: постанови Верховної Ради, укази Президента України, постанови і декрети Кабінету Міністрів України. Ці акти розвивають, конкретизують відповідні закони і не мають їм суперечити. Юридична сила таких нормативних актів визначається компетенцією державного органу, який приймає відповідні акти; 3) у найширшому значенні — система законів і постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов, декретів і розпоряджень Кабінету Міністрів України, а також нормативних актів міністерств і відомств, місцевих рад та місцевих державних адміністрацій. Науково-енциклопедичні видання також дають пояснення широкого

тлумачення терміну законодавство [368]. Звідси дослідник доходить висновку, що законодавство — це структурно впорядкована сукупність (система) нормативних правових актів, які знаходяться між собою в певному усталеному співвідношенні. Віднесення ж до законодавства й підзаконних відомчих нормативних актів має історичні корені, оскільки, наприклад, у радянській період нестача власне законів змушувала штучно розширювати поняття [368].

Отже, на підставі вищенаведеного можемо зробити наступні висновки:

1) по-перше, поняття законодавства тісно пов'язане із поняттям права, а точніше сказати, система законодавства — із системою права. Однак, це хоча й тісно пов'язані між собою, втім, не тотожні одна одній категорії. Законодавство — це форма об'єктивації права. Разом із тим, законодавство може і не бути правовим за своїм змістом. М. В. Цвік з цього приводу пише, що однією з форм взаємодії права і законодавства є їх взаємовплив у процесі формування та розвитку. Законодавство може істотно впливати на розвиток формування права. В одних випадках цей вплив зводиться до оформлення права. Відбувається це тоді, коли суспільні відносини набули очевидної юридичної значущості (визначається це передусім їх повторюваністю). В інших випадках — законодавство може викликати до життя право, окремі його підрозділи. Наприклад, закони про підприємництво, про власність в Україні сприяли формуванню галузей підприємницького права, істотно вплинули на розвиток цивільного права. Важливим напрямком впливу законодавства на розвиток права є формування правових режимів кожної галузі права. Тут без участі держави право, по суті, не змогло б набути тих якостей, що перетворили його на одну із загальнолюдських цінностей. Зворотна сторона їх взаємодії — це вплив права на формування та розвиток законодавства, завдяки чому воно набуває певних якостей як з точки зору його змісту, так і з точки зору форми [129, с. 268–269]. Отже, підсумовує юрист, система законодавства і система права є поняттями одного ряду, але вони не тотожні. Це дає підставу розглядати і характеризувати ці системи як відносно самостійні категорії і явища з притаманними їм ознаками. Ці ознаки і є важливими показниками

відмінностей між ними [129, с. 269];

2) по-друге, серед теоретиків права немає єдності з приводу змісту поняття «законодавство», тим не менш, можемо говорити про існування щонайменше трьох підходів до його тлумачення:

– вузький — законодавство складають тільки Конституція та закони України, тобто нормативно-правові акти вищої юридичної сили, що регулюють найбільш важливі сфери і питання суспільного життя та які приймаються парламентом у встановленому порядку;

– розширений, при якому до законодавства, окрім законів, також включаються інші нормативно-правові акти вищих органів влади в країні, зокрема, це постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети та постанови Кабінету Міністрів України (уряду);

– найширший, коли під законодавством розуміють весь обсяг офіційних документів нормативно-правового характеру (як законів, так і підзаконних актів), що приймаються та діють в країні.

Вважаємо, що кожен із зазначених підходів до розуміння змісту терміну «законодавство» є справедливим залежно від ситуації та контексту, в яких він використовується.

У межах нашого дослідження вбачається доцільним вести мову про законодавство, зокрема, адміністративне законодавство, з позиції його широкого тлумачення, адже хоча основу, серцевину адміністративного законодавства й формують Закони України, втім, більшу його частину складають нормативно-правові акти підзаконного характеру, що приймаються у розвиток та на виконання положень перших, тобто законів. Це пояснюється тим, що управлінська сфера дуже динамічна, і для того, щоб вчасно та адекватно реагувати на зміни, що у ній відбуваються, компетентні суб'єкти мають діяти оперативно, крім того, у ряді випадків врегулювання вимагає доволі вузьке коло питань. Очевидно, що використання законодавчої процедури у таких випадках є незручним та недоцільним. Натомість, підзаконна нормотворчість дає змогу носіям публічно-владних повноважень

вчасно та конкретизовано реагувати на відповідні зміни і потреби, що виникають у сфері управлінських відносин.

Повертаючись безпосередньо до вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, вважаємо, що першим кроком на цьому шляху має стати перегляд статусних законів на предмет визначення у них засад зазначеної взаємодії. Під такого роду законами ми маємо на увазі ті, що визначають основи правового становища органів місцевого самоврядування та відповідних правоохоронних органів, зокрема, це Закони: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України». Адже у даних нормативно-правових актах або досить опосередковано йдеться про досліджувану взаємодію, або містяться лише лаконічні вказівки на те, що відповідний правоохоронний орган, здійснюючи свої повноваження, взаємодіє з іншими органами влади та органами місцевого самоврядування.

На наше переконання, у статусних законах, що визначають організаційно-правові засади функціонування органів місцевого самоврядування та окремих правоохоронних органів в Україні, необхідно закріпити, що взаємодія між першими та другими є їх обов'язком при вирішенні відповідних завдань правоохоронного характеру у межах відповідного регіону. Така взаємодія має бути не можливістю, а керівним принципом роботи органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Для прикладу, у Законі «Про Державну прикордонну службу України» від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ, поряд із такими принципами діяльності Державної прикордонної служби України як: законність; повага і дотримання прав та свобод людини та громадянина; позапартійність; безперервність; поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності; єдиноначальність; колегіальність при розробці важливих рішень; відкритість для демократичного цивільного контролю [292], вказано в якості основоположної засади взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими

організаціями при здійсненні покладених на Державну прикордонну службу України завдань [292].

Крім того, на нашу думку, державі, в особі її компетентних органів і посадових осіб, необхідно більш ретельну увагу приділити питанню законодавчого оформлення організаційно-правових засад діяльності України муніципальної поліції. Так як дана структура, як свідчить зарубіжний досвід, не лише сприяє підвищенню якості забезпечення публічного порядку та безпеки, прав і законних інтересів індивідуальних та колективних суб'єктів в межах окремих регіонів держави, але й виступає дієвим інструментом співпраці місцевої влади з органами державної влади, в тому числі тими, що здійснюють правоохоронну діяльність.

Слід відмітити, що законопроект про муніципальну поліцію до парламенту надходив у 2014 році, втім, був відкликаний. У пояснювальній записці до даного документу зазначалося, що необхідно шукати шляхи вдосконалення засобів по підтриманню громадського порядку на належному рівні, і цим засобом, безсумнівно, може стати муніципальна поліція. Актуальність створення муніципальної поліції не викликає сумніву, про що явно свідчить активне обговорення цієї теми як серед посадовців, так і серед громадськості. На цьому тлі об'єктивно постала потреба у створенні недержавних суб'єктів правоохоронної (поліцейської) діяльності, функції яких могли б якнайповніше кореспондуватися з очікуваннями населення конкретних територій (громад). Тим більше, що практика діяльності муніципальних поліцій надзвичайно позитивно зарекомендувала себе у багатьох країнах світу, в тому числі і країнах колишнього радянського табору. Імплементация в сучасну державно-правову дійсність України позитивної практики діяльності муніципальної поліції може стати рушійною силою посилення законності та правопорядку на території сіл, селищ, міст [310].

Далі, вважаємо, що необхідно на законодавчому рівні хоча б у загальному вигляді визначити мету означеної взаємодії, а також стратегічний і тактичний напрямки її реалізації. Це необхідно для того, щоб встановити основоположні

орієнтири та пріоритети здійснення взаємодії, окреслити русло її конструктивного розвитку.

У цілях поліпшення стану законодавчого базису взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами, окрім законів, вдосконалення також потребують й нормативно-правові акти підзаконного характеру. Адже, по-перше, наразі немає прийнятого у централізованому порядку акта, яким би затверджувалися положення чи інструкція про взаємодію органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами. А по-друге, у чинних на сьогодні відповідних міжвідомчих підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують переважно взаємодію правоохоронних органів між собою з питань протидії злочинності (як взагалі, так і в окремих сферах), практично не приділяється увага питанням співробітництва при цьому із органами місцевого самоврядування. Або ж містять про це досить поверхневі положення. Так, наприклад, у спільному наказі Генерального прокурора України та керівників правоохоронних органів «Про затвердження Положення про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» від 16.04.2012 р. № 43/375/166/353/284/241/290/256 зазначається, що основною формою координації є проведення координаційної наради керівників правоохоронних органів. Втім, також може використовуватися ряд інших форм координації, зокрема, проведення міжвідомчих нарад за участю керівників правоохоронних органів, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [355]. Тобто, виходячи із змісту даного нормативно-правового акта, можемо дійти висновку про те, що взаємодія органів прокуратури із муніципальною владою є не обов'язковим, а лише можливим аспектом координаційної роботи перших. У той час як у ряді зарубіжних країн, як ми зазначали у попередньому підрозділі, саме органи місцевого самоврядування на локальному рівні є одним із головних координаторів реалізації взаємодії суб'єктів правоохоронної діяльності.

Прийняття підзаконного нормативно-правового акта з питань взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами необхідне для

того, щоб визначити загальні завдання та принципи даної взаємодії, основні напрямки та форми її здійснення, встановити загальні права та обов'язки учасників цієї взаємодії, а також процедурні аспекти її реалізації. Такого роду підзаконний нормативно-правовий акт (положення чи інструкція), прийнятий у централізованому порядку, має стати свого роду загальною схемою, за якою повинна організовуватися та здійснюватися означена взаємодія.

Конкретизація та деталізація аспектів взаємодії, з нашої точки зору, повинні здійснюватися на локальному рівні у межах відповідних адміністративно-правових угод між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами. Саме тому вважаємо, що було б доцільними зобов'язати органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи укласти на регіональному рівні відповідні угоди про співпрацю.

Отже, у чинному на сьогодні в Україні законодавстві практично не приділяється уваги матеріально-правовим та процедурним засадам організації й реалізації взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами, що є суттєвим недоліком національного правоохоронного механізму, який негативним чином позначається на якості та ефективності функціонування останнього і виконання ним свого соціального призначення. Втім, дана проблема цілком може бути вирішена шляхом прийняття декількох нових спеціальних нормативно-правових актів та внесення відповідних змін до вже чинних.

3.3. Оптимізація критеріїв оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами

Протягом даного дослідження ми неодноразово звертали увагу на те, що на нинішньому етапі історичного розвитку українських суспільства і держави взаємодія органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами не має належного рівня якості та ефективності, що його слід підвищувати, щоб

здійснити у регіонах реальне всебічне забезпечення законності та правопорядку, прав і законних інтересів осіб. У зв'язку із цим, суттєвої актуальності набуває питання доречності та дієвості критеріїв оцінювання такої взаємодії. Саме тому у даному підрозділі ми маємо на меті розглянути сутність оцінювання, зокрема, у сфері державного управління, основні критерії, на підставі яких воно здійснюється, в тому числі у розрізі вищезгаданої взаємодії, а також можливі кроки щодо оптимізації цих критеріїв.

Перш за все слід з'ясувати зміст поняття «оцінювання». У тлумачних словниках української мови зазначається, що оцінити означає:

- призначати ціну чому-небудь, визначати вартість чогось;
- визначати якості, цінність, рівень і т.ін. кого-, чого-небудь;
- складати уявлення, робити висновки про кого-, що-небудь, визначати суть, характер, значення роль, переваги і т.ін. чогось;
- розуміти, визнавати позитивні якості, цінність і т.ін. кого-, чого-небудь [67, с. 792; 141, с. 286; 187, с. 770].

Оцінювання, як засіб з'ясування рівня якості, ефективності, дієвості (результативності) певного матеріального об'єкта чи якоїсь діяльності використовується у багатьох сферах суспільного життя, що є цілком зрозумілим, оскільки воно (оцінювання) виступає одним із ключових засобів з'ясування стану виконання (вирішення) завдань та досягнення поставлених цілей об'єктом, щодо якого здійснюється оцінювання.

Особливо важливого значення оцінювання набуває у сфері соціального управління, де завдяки першому визначається як рівень ефективності, доцільності, оперативності та результативності окремих управлінських рішень і заходів, так і показники якості, ефективності та дієвості функціонування управлінського механізму в цілому.

Справедливо буде відмітити, що на сторінках юридичної та управлінської літератури приділяється досить багато уваги питанням оцінювання діяльності окремих органів влади, посадових осіб та апарату держави взагалі. При цьому, суттєве наукове опрацювання отримали сутність та значення оцінювання

управлінської діяльності. Так, наприклад, Л. Л. Приходченко пише, що оцінювання являє собою систематичний процес порівняння діяльності та/чи результатів виконання програми або політики із цілями, завданнями, комплексом явних або неявно виражених стандартів з метою внесення необхідних адміністративних чи політичних змін. В системі органів публічної влади оцінювання є аналітичною діяльністю, спрямованою на збір, аналіз, тлумачення та передавання інформації про економічність, ефективність, результативність політики, програм, проектів, які здійснюються з метою поліпшення соціальних умов [120, с. 504].

Л. Лисакова відмічає, що державне управління завжди повинно передбачати одним зі своїх етапів оцінювання, яке належить до багатоаспектних, суперечливих і, водночас, дуже відповідальних стадій. Оцінювання надає можливість удосконалити внутрішній розвиток, сприяє демократизації державного управління, воно є дієвим інструментом державного управління та підтримки управлінських рішень. Наразі необхідність і значення оцінювання державно-управлінської діяльності є доведеними. При цьому, автор підкреслює, що актуальним і не до кінця вирішеним залишається питання класифікації видів оцінювання державно-управлінської діяльності [206]. Безпосередньо поняття «оцінювання державно-управлінської діяльності» дослідниця розуміє як управлінську функцію й аналітичний процес, що полягають у збиранні й опрацюванні за визначеними критеріями інформації та отриманні на цій основі даних щодо дотримання за реальних або прогнозованих обставин встановлених параметрів державно-управлінської діяльності її суб'єктами, досягнення визначених результатів і спрямовані на формування впливів стосовно оптимізації цієї діяльності за певних умов [205].

Д. В. Сухінін справедливо, на нашу думку, відмічає, що оцінювання дозволяє визначити ефективність роботи влади: якісне та кількісне порівняння очікуваних результатів з отриманими, та дозволяє таким чином визначити як успіхи, так і недоліки роботи органів місцевої влади з надання послуг, що є основним видом їх діяльності [367]. Оцінювання якості послуг, що надаються

органами місцевої влади, пише автор, являє собою дослідження, яке визначає стан виконання та наслідки надання послуги за якісними та кількісними показниками, відповідність встановлених цілей результатам, а також результативність, продуктивність та ефективність надання послуг та діяльності влади [367].

Л. Пал у контексті аналізу природи політичної діяльності характеризує оцінювання як вирішальний чинник у визначенні того, чи досягла певна програма своїх цілей. Головне питання, на яке має відповісти оцінювання, з точки зору дослідника, — про те, чи політика або програма змінює становище на краще, чи має вплив» [267, с. 85].

Ю. С. Шемшученко у своїй юридичній енциклопедії надає визначення «оцінки відповідності», яку він тлумачить як діяльність, пов'язану із визначенням того, що продукція, системи якості, управління якістю та довкіллям, а також персонал відповідають вимогам, встановленим законодавством [435, с. 397–398].

О. М. Рудік, розмірковуючи про оцінювання програм державної політики, виходить із того, що воно являє собою незалежне та об'єктивне дослідження функціонування існуючих програм з метою визначення адекватності їх коротко- і довгострокових результатів сьогочасним обставинам, а під оцінюванням політики розуміє аналітичну діяльність з питань визначення результатів і наслідків політики, яка була затверджена і впроваджується [324, с. 81].

Н. В. Шевченко у розрізі вивчення оцінки державного фінансового контролю відмічає, що, незважаючи на те, що контроль є одним із ключових факторів підвищення ефективності управління державними фінансами, сам контроль, його ефективність та дієвість також потребують оцінки, яка забезпечує неупередженою інформацією про цей контроль усіх зацікавлених осіб [420].

На думку Я. В. Бережного, оцінювання надає знання стосовно розходжень між очікуваною й реальною дієвістю політики, що допомагає

виробникам політики на етапі оцінювання політики процесу вироблення політики. Оцінювання — одна зі складових адміністративного контролю, яка забезпечує систематичне висвітлення державного управління [39]. Воно (оцінювання), на думку дослідника, має ознаки опосередкованого державного втручання, що за своєю природою є інституційним і безпосередньо пов'язаним з процесами адміністрування, а тому залишається основним компонентом стратегічного планування як механізму здійснення адміністративної та управлінської діяльності. Використання оцінювання робить процес стратегічного планування упорядкованішим і дає змогу більшій кількості людей брати в ньому участь. Систематичне оцінювання дає змогу належно інтегрувати різні частини процесу і, як наслідок, підводить організацію до стратегічного менеджменту, а не лише до стратегічного планування [39].

В. А. Ребкало зауважує, що процес оцінювання державної політики виконує деякі функції щодо політичного аналізу. Оцінка забезпечує достовірну та обґрунтовану інформацію про проведення політики, тобто окреслює деякі рамки, в межах яких потреби, цінності та можливості реалізуються через політичну дію [108, с. 169].

О. Сергєєва пише, що система оцінювання місцевого самоврядування виступає важливим фактором становлення громадянського суспільства в Україні. Оцінювання має досліджувати вимір репрезентативності самоврядування — ступеня відображення реальних потреб громади, реагування на запити громадян [326].

З позиції, яку висловлює Е. Ведунг, оцінювання — ретроспективне визначення переваг, вартості та цінності адміністрування, результатів та наслідків дій урядових установ, що має значення для майбутніх практичних ситуацій [66, с. 20–21].

В. В. Тертичка та В. О. Купрій розуміють оцінювання програм реалізації державної політики як сферу діяльності, спрямовану на збір, аналіз, тлумачення та передачу інформації про ефективність державних програм, які здійснюються з метою поліпшення соціальних умов [385].

О. І. Гриценко вважає, що оцінювання спрямоване на одержання знань щодо державної діяльності, у тому числі стосовно її результатів, з подвійною метою — дати змогу громадянам оцінити значущість державної діяльності та сприяти особам, які приймають рішення, з метою підвищення результативності, ефективності, цілісності діяльності та визначення її впливу [95, с. 52].

На підставі викладеного можемо дійти висновку про те, що оцінювання у контексті досліджуваної проблеми є надзвичайно важливим та має бути одним із головних інструментів визначення відповідності результатів взаємодії (як в цілому, так і її окремих заходів) органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами:

- по-перше, реально існуючим умовам і обставинам суспільного життя, в яких означена взаємодія здійснюється, — її доцільність та доречність;
- по-друге, поставленим цілям та наміченим завданням — цілеспрямованість та дієвість взаємодії;
- по-третє, кількості витрачених на організацію і реалізацію взаємодії ресурсів — ефективність взаємодії.

Втім, віддаючи належне надзвичайному значенню оцінювання у сфері державного управління, слід відзначити, що практична цінність самого оцінювання, його об'єктивність та якість обумовлюються системою, колом критеріїв, на підставі яких воно здійснюється. Термін «критерій» має латинські та грецькі коріння: у латинській мові існувало слово «*criterium*», яке означало розрізнення, у той час як із грецької «*kriterion*» — це засіб судження. Критерій визначається як підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось [346, с. 305].

У сучасних тлумачних словниках української мови до терміну «критерій» наводяться такі визначення:

- підстава для оцінки, визначення чи класифікації чогось;
- мірило для визначення, оцінки предмета, явища;
- ознака, взята за основу класифікації [67, с. 588; 346, с. 305; 42, с. 325].

Низка точок зору щодо розуміння сутності і значення критеріїв

висловлюється на сторінках правової та управлінської літератури. Так, для прикладу, В. Д. Бакуменко критерії управління охарактеризував як мірила оцінки, найбільш істотні, часто комплексні показники, що дають змогу визначити, класифікувати, оцінити ті чи інші значущі аспекти управлінської діяльності. Критерії управління, як пише автор, характеризують ту чи іншу якість управління, можуть бути вибрані з позицій окремо взятого індивіда, групових інтересів, інтересів усього суспільства [120, с. 357]. Критерії управління, пише автор, — мірила оцінки, найбільш істотні, часто комплексні показники, що дають змогу визначити, класифікувати, оцінити ті чи інші значущі аспекти управлінської діяльності [120, с. 357]. Також В. Д. Бакуменко визначає поняття безпосередньо критеріїв успішності управління — це поширені у світі показники, які в комплексі отримали назву трьох «Е» (за першими літерами англійських слів): результативність (effectiveness) — характеризує дієвість, досягнення, ступінь завершення системою необхідної роботи й реалізації запланованих цілей; ефективність (efficiency) — співвідношення між продуктом у вигляді товарів (послуг) та ресурсами, використаними для їх виробництва; економічність (economy) — характеристика вартості ресурсів, витрачених на діяльність, з огляду на відповідну якість [120, с. 357].

Г. В. Атаманчук розуміє критерії як ознаки, межі, сторони, прояви управління, за допомогою аналізу яких можна визначати рівень і якість управління, його відповідність потребам та інтересам суспільства. У цьому їхня (тобто критеріїв) відмінність від показників, які розкривають міру, кількісні параметри відповідних ознак, граней і т.д. [24, с. 352]. Особливу увагу науковець приділяє критеріям загальної соціальної ефективності державного управління. Такі критерії, як пише Г. В. Атаманчук, з одного боку, об'єктивно пов'язані з потребами, інтересами і цілями суспільного розвитку (як загальнонаціонального, так і регіонального), а з іншого — дають можливість бачити (і вимірювати) міру задоволення назрілих потреб, інтересів і цілей, що досягається за допомогою державного управління (здійснення, реалізації). На їх

основі можна визначити найголовніше: зв'язаність державного управління та суспільства і підготовленість першого до забезпечення динаміки і гармонійності останнього. Критерії загальної соціальної ефективності покликані виводити державне управління на потреби і проблеми суспільства і характеризувати управлінський рівень їх вирішення. Вони логічно включають в себе не тільки результати громадського (сукупного) виробництва, а й соціальні наслідки споживання відповідних продуктів (матеріальних і духовних), не тільки економічні явища, а й соціальні, духовно-ідеологічні, психологічні, політичні, історичні, екологічні, демографічні явища, коротше кажучи, весь спектр явищ, відносин і процесів, необхідних для нормальної життєдіяльності людей [24, с. 352–354].

Схожу із попереднім автором точку зору висловлюють А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський та деякі інші дослідники. Вони зазначають, що критерії ефективності становлять собою ознаки, сторони, прояви управління, аналізуючи які, можна визначити рівень і якість управління, його відповідність потребам та інтересам суспільства [111, с. 153]. Науковці також акцентують увагу на критеріях загальної соціальної ефективності державного управління, які, на їх думку, дають змогу бачити і, бажано, вимірювати досягнутий через державне управління рівень задоволення назрілих потреб, інтересів і цілей суспільства, окремої соціальної групи, конкретної особи [111, с. 153].

На думку В. М. Єрохіна, критерії — це ознаки, на підставі яких формується оцінка якості економічного об'єкта, процесу, мірило такої оцінки. Критерії ефективності характеризують рівень ефективності системи. Дослідник акцентує увагу на тому, що потрібно розрізняти критерії та показники, оскільки показники являють собою дані, за якими можна судити про розвиток, протікання, стан чого-небудь. Критерії позначають об'єктивну спрямованість ефективності, а показники оцінюють її рівень. Критерії мають нормативний характер, а показники фіксують досягнутий рівень і вказують кількісні характеристики — максимальні, середні, низькі [122, с. 116].

З позиції, яку висловлює Л. Л. Приходченко критерії ефективності

державного управління — це підстави для оцінки якісної, сутнісної характеристики управлінської діяльності окремого посадовця чи органу влади в цілому. Критерії ефективності застосовуються до засобів і форм досягнення поставленої мети. В державному управлінні критерії ефективності державного управління є мірою досягнення об'єктом управління бажаного стану, слугують для оцінки рівня і якості надання послуг, їх відповідності потребам суспільства. Критерії ефективності державного управління віддзеркалюють співвідношення між отриманими соціальними продуктами (задоволенням потреб) та витратами на їх досягнення [120, с. 358].

В. Я. Малиновський у розрізі аналізу прийняття управлінських рішень відмічає, що принципово важливим є висунення і запровадження за можливості несуперечливих критеріїв внутрішньої (з точки зору даної організації) та кінцевої (суспільної) доцільності тих чи інших дій управлінської системи. Міркування про досягнення певних завдань повинні узгоджуватися з відповідними критеріями рішення. Ними можуть бути політичні, соціальні, економічні критерії ефективності. Даний етап стосується оцінюючого аспекту проблеми. Це найбільш важливий крок для запровадження цінностей і філософії в управлінський аналіз, тому що «критерії» — стандарти оцінок для суджень про «сприятливість» проєктованих наслідків кожної з альтернатив. Критерії застосовуються для оцінки наслідків, а не альтернатив. Можна вирізнити такі основні критерії: законність, політична прийнятність, економічна доцільність, придатність до втілення в життя, можливість удосконалення [216, с. 254].

На думку В. П. Тронь, під критерієм слід розуміти мірило, вимірювання показників якості, діяльності, функціонування, структури, ефективності, ієрархії, тощо; цінності або стандарти, якими керуються, коли ухвалюють рішення або аргументують думки, вчинки у сфері державного управління [120, с. 357]. Автор акцентує увагу на тому, що критерій повинен: бути чутливим до зміни альтернатив, які він оцінює; здатним визначати ступінь досягнення загальної мети, охоплювати всі важливі аспекти проблеми, мати

інтегральний характер; бути або кількістю (мати розмірність), або якістю (порівняння в чомусь), бажано, щоб ці чинники визначалися без суттєвих затрат часу, фінансів і зусиль; бути дієвим [120, с. 357].

Отже, критерії оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами являють собою підстави, за якими, або ж засоби, за допомогою яких здійснюється оцінювання даної взаємодії. В якості критеріїв обираються певні ознаки, характерні властивості даної взаємодії, що дозволяють з'ясувати міру відповідності наявних результатів даної взаємодії її цілям і завданням.

Однією із ключових проблем оцінювання досліджуваної взаємодії є те, що на сьогодні не існує чітко сформованого офіційного підходу до кола критеріїв, за якими здійснюється таке оцінювання. Тому, говорячи про необхідність оптимізації критеріїв оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, слід вести мову перш за все про визначення кола основних аспектів, властивостей означеної взаємодії, на підставі яких буде здійснюватися вимірювання її якості, ефективності, доцільності та результативності. Що стосується наукових точок зору, то у них переважно йдеться про ефективність публічного управління або в цілому в країні, або на рівні окремих суб'єктів такого управління. Тим не менш, аналіз чинних нормативно-правових та наукових джерел свідчить про те, що сьогодні, коли йдеться про сферу публічно-управлінської діяльності, то одним із першочергових критеріїв є громадська думка з приводу ефективності та результативності такої діяльності. Так, для прикладу, у Концепції «100 днів якості Національної поліції України» зазначається, що Національна поліція України відмовляється від статистичних методів оцінки роботи підрозділів і працівників. Кінцева оцінка якості роботи територіальних та структурних підрозділів Національної поліції, а також їхніх керівників і рядових працівників формуватиметься з урахуванням таких показників:

- А) результати зовнішнього соціологічного опитування населення;
- В) результати оцінки ефективності роботи поліції бізнес-середовищем;

С) результати внутрішнього опитування працівників Національної поліції;

Д) оцінка результатів виконання пріоритетних завдань [174].

Ми в цілому також підтримуємо підхід, за якого ключовим критерієм оцінки діяльності суб'єктів публічного управління має виступати саме позиція громадськості з цього приводу, оскільки даний критерій дає змогу оцінити суспільну ефективність та результативність роботи зазначених суб'єктів, з'ясувати їх авторитет у громадському середовищі та визначити рівень громадської довіри до них. У той же час не слід забувати, що стан громадської думки у значній мірі залежить від того інформаційного середовища, в якому існує суспільство. Тож перша, тобто громадська думка, може бути критерієм об'єктивного оцінювання тільки тоді, коли в країні у повній мірі забезпечені принципи плюралізму думки, перш за все політичної, гласності, прозорості та відкритості діяльності суб'єктів публічної влади, коли забезпечено інформаційну свободу, свободу ЗМІ. Крім того, слід враховувати таке явище як суспільний досвід, зокрема, негативний, який також може не найкращим чином вплинути на об'єктивність громадської думки як підстави для оцінювання. Така ситуація, до речі, притаманна сучасній Україні — позитивні зміни у сфері організації та діяльності правоохоронних органів поки що не призводять до відчутних змін у громадському ставленні до них. Це пояснюється, зокрема, тим, що у суспільстві протягом попередніх років склався усталений образ правоохоронців як представників адміністративно-карального апарату.

Повертаючись безпосередньо до критеріїв оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, вважаємо, що громадська думка тут також має стати одним із основних критеріїв зазначеного оцінювання. Однак, для того, щоб дана підстава з'ясування рівня ефективності, доцільності та дієвості досліджуваної взаємодії забезпечувала отримання показників, які відповідають об'єктивно існуючому, дійсному стану справ у цій сфері, громадськість повинна належним чином інформуватися про ключові аспекти такої взаємодії, про її цілі, завдання, етапи

та отримані результати. Тільки за таких умов можна сподіватися на більш-менш високий рівень об'єктивності та правдивості такого показника як стан громадської думки при визначенні ефективності вищезгаданої взаємодії.

Наступним критерієм оцінювання ефективності досліджуваної взаємодії має бути думка з цього приводу співпрацюючих сторін, зокрема, керівників органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, а також посадових осіб, які є безпосередніми виконавцями (реалізаторами) даної взаємодії.

Крім того, вважаємо, що важливими підставами оцінювання взаємодії є її функціональна та економічна ефективність. Перша визначається через повноту виконання сторонами завдань, які планувалося вирішити в ході взаємодії. При цьому, в першу чергу має оцінюватися рівень забезпечення режиму законності та стану правопорядку на відповідній території. А друга, тобто економічна ефективність, з'ясовується шляхом встановлення кількості витрачених ресурсів при реалізації цілей взаємодії. Співвідношення функціональної та економічної ефективності дає змогу більш чітко судити про доцільність та виправданість тих чи інших заходів та (або) напрямків взаємодії. При цьому, звісно ж, доцільність, розумність, виправданість не можуть протиставлятися законності.

Резюмуючи викладене, можемо з упевненістю стверджувати, що оцінювання виступає важливим інструментом контролю за ефективністю взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Однак, для того, щоб саме оцінювання було якісним, в його основу має бути покладене коло чітких, науково обґрунтованих критеріїв, аналіз взаємодії за якими дозволить отримати достовірну інформацію про стан та рівень її ефективності.

Висновки до розділу 3

Обґрунтовано висновок, що досвід ряду європейських країн свідчить про те, що органи місцевого самоврядування не тільки можуть, але й мають виступати повноцінним партнером правоохоронних органів у питанні

забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності і адміністративним правопорушенням у межах певного регіону.

Аналіз зарубіжної практики організації та здійснення означеної взаємодії дозволяє виокремити наступні її важливі аспекти, які мають бути враховані в Україні: 1) органи самоврядування мають брати участь у призначенні керівництва правоохоронних органів, що діють на підвідомчій першим території. Така участь може реалізовуватися у вигляді погодження кандидатів на керівні посади правоохоронних служб регіону; 2) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у стратегічному плануванні роботи правоохоронних органів; 3) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні діяльності правоохоронних органів; 4) органи місцевого самоврядування мають виступати одним із ключових суб'єктів координації досліджуваної взаємодії, а також здійснення контролю за якістю й ефективністю її реалізації на відповідній території; 5) правоохоронні органи зобов'язані періодично звітувати перед органами місцевого самоврядування щодо стану законності і правопорядку в регіоні; 6) основними формами взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами є: по-перше, створення муніципальної поліції; по-друге, створення рад, комісій або інших міжвідомчих колективних суб'єктів, що складаються із представників місцевого самоврядування та правоохоронних органів регіону, які виконують координаційно-наглядові функції у сфері підтримки режиму законності та стану правопорядку на відповідній території; 7) нормативно-правовою основою взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами може бути як закон, так і відповідна угода про співпрацю між цими сторонами. Причому такі угоди, як правило, є досить змістовними та детальними в частині програми дії, прав та обов'язків її сторін, а не лише декларують певні наміри останньої.

Наголошено, що чинне адміністративне законодавство з питань взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами потребує вдосконалення, оскільки воно не забезпечує якісного юридичного підґрунтя для

досягнення належного рівня ефективності та результативності даної взаємодії. При цьому, перешкоджають досягненню високих показників якості та дієвості досліджуваної взаємодії не лише відсутність відповідних нормативно-правових актів, які б стосувалися безпосередньо питань останньої, а й недоліки у законодавчому врегулюванні правового статусу кожного із суб'єктів цієї взаємодії окремо.

Доведена необхідність на законодавчому рівні закріпити, що взаємодія між органами місцевого самоврядування та окремими правоохоронними органами в Україні є їх прямим обов'язком при вирішенні відповідних завдань правоохоронного характеру у межах відповідного регіону. Така взаємодія має бути не можливістю, а керівним принципом роботи органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Наголошено, що, окрім законів, вдосконалення також потребують й нормативно-правові акти підзаконного характеру. Адже, по-перше, наразі немає прийнятого у централізованому порядку акта, яким би затверджувалися положення чи інструкція про взаємодію органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами. А по-друге, у міжвідомчих підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують переважно взаємодію правоохоронних органів між собою з питань протидії злочинності (як взагалі, так і в окремих сферах), практично не приділяється увага питанням співробітництва при цьому із органами місцевого самоврядування. Або ж вони містять про це досить поверхневі положення.

З метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, запропоновано:

а) переглянути закони, що визначають основи правового становища органів місцевого самоврядування та відповідних правоохоронних органів, зокрема, закони: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України», адже у даних нормативно-правових актах або

досить опосередковано йдеться про взаємодію, або містяться лише лаконічні вказівки на те, що відповідний правоохоронний орган, здійснюючи свої повноваження, взаємодіє з іншими органами влади та органами місцевого самоврядування;

б) більш ретельну увагу приділити питанню законодавчого визначення організаційно-правових засад діяльності в Україні муніципальної поліції;

в) розробити та прийняти підзаконний нормативно-правовий акт з питань взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами, щоб визначити загальні завдання та принципи даної взаємодії, основні напрямки та форми її здійснення, встановити загальні права та обов'язки учасників цієї взаємодії, а також процедурні аспекти її реалізації;

г) зобов'язати органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи укладати на регіональному рівні відповідні угоди про співпрацю.

Акцентовано увагу, що оцінювання результатів взаємодії (як в цілому, так і її окремих заходів) органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами є надзвичайно важливим та має бути одним із головних інструментів визначення відповідності результатів такої взаємодії: по-перше, реально існуючим умовам і обставинам суспільного життя, в яких означена взаємодія здійснюється, — її доцільність та доречність; по-друге, поставленим цілям та наміченим завданням — цілеспрямованість та дієвість взаємодії; по-третє, кількості витрачених на організацію і реалізацію взаємодії ресурсів — ефективність взаємодії.

Визначено, що критерії оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами являють собою підстави, за якими, або ж засоби, за допомогою яких здійснюється оцінювання даної взаємодії. В якості критеріїв обираються певні ознаки, характерні властивості даної взаємодії, що дозволяють з'ясувати міру відповідності наявних результатів даної взаємодії її цілям і завданням.

Обґрунтовано, що однією із ключових проблем оцінювання досліджуваної взаємодії є те, що на сьогодні не існує чітко сформованого

офіційного підходу до кола критеріїв, за якими здійснюється таке оцінювання

Серед критеріїв оцінювання результатів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами названо: а) громадську думку про результати такої взаємодії; б) думку про результати взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів керівників таких органів, а також посадових осіб, які є безпосередніми виконавцями (реалізаторами) даної взаємодії; в) функціональну та економічну ефективність взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання — визначення сутності та особливостей адміністративно-правових засад взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні з них такі:

1. Під взаємодією органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами запропоновано розуміти сумісну, погоджену за рядом умов (факторів) діяльність зазначених органів, здійснювану у порядку та межах, визначених чинним законодавством України, спрямовану на забезпечення публічного порядку та безпеки, протидію правопорушенням, захист прав і законних інтересів індивідуальних та колективних суб'єктів, а також вирішення інших суспільно значущих справ місцевого характеру.

Окреслено такі особливості взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) передбачає узгодженість дій (зокрема, під час планування спільних заходів) щодо забезпечення громадського порядку на місцях; б) визначається потребами, інтересами та цілями сторін; в) має місце відповідальність керівників зазначених органів за винесене і погоджене рішення; г) є безперервною в організації діяльності щодо забезпечення громадського порядку та безпеки; г) під час взаємодії мають неухильно дотримуватись норми чинного законодавства України; д) орієнтована на підвищення рівня правової культури суспільства в цілому та правосвідомості окремих громадян; е) є спільною діяльністю, що спрямована на покращення зовнішнього та внутрішнього іміджу як правоохоронних органів, так і органів місцевого самоврядування.

2. Сформульовано мету взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) забезпечення громадської безпеки та правопорядку

на конкретній території; б) охорона та захист прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також прав і законних інтересів колективних суб'єктів, які перебувають, провадять свою діяльність на відповідній території; в) зміцнення засад конституційного ладу України; г) вирішення окремих питань щодо протидії правопорушенням та щодо боротьби зі злочинністю; д) покращення якості надання адміністративних послуг суб'єктами взаємодії; е) підвищення довіри населення як до органів місцевого самоврядування, так і до правоохоронних органів, створення позитивного іміджу зазначених суб'єктів публічного управління серед громадськості.

Доведено, що для досягнення загальної мети взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами вони виконують наступні специфічні завдання у цій сфері: а) розроблення та здійснення заходів щодо фінансового забезпечення вказаних органів (правильно побудована і налагоджена система матеріально-технічного забезпечення взаємодії є важливою запорукою ефективного та результативного виконання сторонами спільних заходів на шляху до поставленої мети (цілей)); б) розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесені законом до їх відання, а також утворення адміністративних комісій та комісій з питань боротьби зі злочинністю, спрямування їх діяльності; в) створення умов для забезпечення життєво важливих потреб і законних інтересів населення; г) забезпечення публічного порядку і безпеки на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах та інших публічних місцях; д) протидія корупції на регіональному рівні.

Функції взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами об'єднано у дві групи: основні та додаткові. До основних функцій віднесені: а) захисна; б) профілактична; в) охоронна; г) координаційна; д) соціальна; е) контрольна (наглядова); ж) дозвільна; з) інформаційна; и) аналітична. До додаткових (специфічних) функцій взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано віднести наступні: а) нормотворча функція; б) ресоціалізаційна функція.

3. До загальних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами віднесено наступні: а) принцип верховенства права; б) принцип законності; в) принцип системності; г) принцип професіоналізму; г) принцип рівності. До спеціальних принципів віднесено наступні: а) принцип безперервності; б) принцип оперативності та доцільності; в) принцип юридичної відповідальності; г) принцип спільності інтересів; г) принцип оптимальності; д) принцип науковості; е) принцип соціального захисту; є) принцип плановості.

4. На підставі аналізу адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами обґрунтовано, що на сьогодні в нашій державі не сформовано комплексного нормативно-правового базису для організації та здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Чинними законодавчими положеннями регламентуються лише окремі аспекти спільної діяльності цих суб'єктів публічного управління.

5. Під «адміністративно-правовим механізмом регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів» запропоновано розуміти систему засобів адміністративного права, за допомогою яких забезпечуються впорядкування та спрямування у русло законності відносин, що виникають між зазначеними органами під час їх спільної діяльності. Виокремлено наступні структурні елементи адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: адміністративно-правові норми, реалізація адміністративно-правових норм, адміністративно-правові відносини, правова культура та законність.

6. Виокремлено три рівні взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: загальнодержавний, регіональний та місцевий (локальний) рівні, при цьому акцентовано увагу, що враховуючи специфіку діяльності органів місцевого самоврядування, найбільш ефективною є взаємодія зазначених органів саме на місцевому рівні, що значною мірою пов'язано з правовим статусом органів місцевого самоврядування.

Запропоновано класифікувати види взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами за такими класифікаційними ознаками: а) напрямом взаємодії: взаємодія у сфері боротьби зі злочинністю; взаємодія у сфері охорони громадського порядку; взаємодія у сфері забезпечення прав і свобод громадянина; взаємодія у сфері забезпечення особистої безпеки громадян; взаємодія у сфері забезпечення гарантій прав і свобод людини і громадянина; взаємодія у сфері забезпечення особистої безпеки громадян; б) залежно від ступеню та характеру зв'язку між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: безпосередня та опосередкована взаємодія; в) за ступенем конспірації або конфіденційності взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: гласна взаємодія; негласна взаємодія; г) за способом вирішення завдань взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: спільне функціонування взаємодіючих служб; самостійне функціонування взаємодіючих служб; г) за часом і тривалістю спільних дій під час взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: постійна, тимчасова та разова взаємодія; д) за способом вирішення завдань взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: стратегічна; тактична; оперативна; е) за підставами виникнення необхідності взаємодії між органами місцевого самоврядування з правоохоронними органами: регламентована та ініціативна.

7. Виокремлено та охарактеризовано такі форми взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів: а) проведення спільних засідань керівників органів місцевого самоврядування та керівників правоохоронних органів; б) створення спільних робочих груп з метою оперативного вирішення проблем забезпечення публічного порядку та безпеки у регіоні; в) спільне узагальнення статистичної інформації щодо стану злочинності у регіоні; г) розробка спільних програм, спрямованих на забезпечення правопорядку у регіоні; д) взаємне звітування перед територіальною громадою щодо стану злочинності у регіоні; е) створення

оперативних штабів; є) спільне планування першочергових заходів, спрямованих на забезпечення правопорядку у регіоні; ж) обмін оперативною інформацією; з) спільна розробка нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано об'єднати у такі групи: адміністративні, організаційні, соціально-психологічні, економічні методи.

8. Під процедурою взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів запропоновано розуміти встановлений чинним законодавством України порядок дій органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів під час здійснення їх сумісної діяльності задля досягнення спільної мети.

9. Виокремлено наступні організаційні засоби, використання яких правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування має забезпечити належний рівень цілеспрямованості, злагодженості та дієвості означеної взаємодії: 1) визначення об'єкта взаємодії; 2) постановлення цілей взаємодії та окреслення її завдань; 3) визначення основних напрямків та форм взаємодії, що є важливим моментом для забезпечення належного вектору реалізації взаємодії та, відповідно, попередження розпорошення зусиль; 4) визначення організаційної структури механізму взаємодії, тобто встановлення підрозділів і посадових осіб, через яких відбуватиметься досліджувана взаємодія, які її координуватимуть та контролюватимуть; 5) визначення джерел фінансового та матеріально-технічного забезпечення досліджуваної взаємодії, а також розподіл відповідних ресурсів між її учасниками; 6) здійснення інформаційно-методичного забезпечення взаємодії; 7) планування; 8) проведення кадрової роботи, яке передбачає визначення безпосередніх виконавців здійснення тих чи інших заходів у межах досліджуваної взаємодії, роз'яснення їм їх завдань та функцій, а також кола та меж їх повноважень; забезпечення виконавців необхідними ресурсами; 9) контроль, який виступає

важливим інструментом перевірки дотримання сторонами режиму законності в ході їх взаємодії; 10) оцінювання, завдяки якому з'ясовується рівень ефективності та результативності взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування.

10. На підставі аналізу зарубіжної практики організації та здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами виокремлено наступні її важливі аспекти, які мають бути враховані в Україні: 1) органи самоврядування мають брати участь у призначенні керівництва правоохоронних органів, що діють на підвідомчій першим території; 2) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у стратегічному плануванні роботи правоохоронних органів; 3) органи місцевого самоврядування повинні брати участь у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні діяльності правоохоронних органів; 4) органи місцевого самоврядування мають виступати одним із ключових суб'єктів координації досліджуваної взаємодії, а також здійснення контролю за якістю й ефективністю її реалізації на відповідній території; 5) правоохоронні органи зобов'язані періодично звітувати перед органами місцевого самоврядування щодо стану законності і правопорядку в регіоні.

11. З метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, запропоновано: а) переглянути закони, що визначають основи правового становища органів місцевого самоврядування та відповідних правоохоронних органів, зокрема, Закони «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України», адже у даних нормативно-правових актах або досить опосередковано йдеться про досліджувану взаємодію, або містяться лише лаконічні вказівки та те, що відповідний правоохоронний орган, здійснюючи свої повноваження, взаємодіє з іншими органами влади та органами місцевого самоврядування; б) більш ретельну увагу приділити питанню законодавчого оформлення створення та

організаційно-правових засад діяльності в Україні муніципальної поліції; в) розробити та прийняти підзаконний нормативно-правовий акт з питань взаємодії органів місцевого самоврядування із правоохоронними органами, щоб визначити загальні завдання та принципи даної взаємодії, основні напрямки та форми її здійснення, встановити загальні права та обов'язки учасників цієї взаємодії, а також процедурні аспекти її реалізації; г) зобов'язати органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи укладати на регіональному рівні відповідні угоди про співпрацю.

12. Серед критеріїв оцінювання результатів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами названо: а) громадську думку про результати такої взаємодії (для того, щоб дана підстава з'ясування рівня ефективності, доцільності та дієвості досліджуваної взаємодії забезпечувала отримання показників, які відповідають об'єктивно існуючому, дійсному стану справ у цій сфері, громадськість повинна належним чином інформуватися про ключові аспекти такої взаємодії, про її цілі, завдання, етапи та отримані результати, лише за таких умов можна сподіватися на більш-менш високий рівень об'єктивності та правдивості такого показника як стан громадської думки при визначенні ефективності вищезгаданої взаємодії); б) думку про результати взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів керівників таких органів, а також посадових осіб, які є безпосередніми виконавцями (реалізаторами) даної взаємодії; в) функціональну та економічну ефективність взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування / В. Б. Авер'янов // Право України. — 1998. — № 8. — С. 8–13.
2. Авер'янов В. Б. Доктринальні засади сучасного розвитку і реформування українського адміністративного права / В. Б. Авер'янов // Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. — С. 60–72.
3. Авер'янов В. Б. Принцип верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практика реалізації / В. Б. Авер'янов // Право України. — 2010. — № 3. — С. 72–79.
4. Аверьянов А. Н. Системное познание мира: методологические проблемы / А. Н. Аверьянов. — М. : Политиздат, 1985. — 263 с.
5. Административное право : учеб. / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. — М. : Юристъ, 1999. — 728 с.
6. Административное право и процесс: полный курс / Ю. А. Тихомиров. — М. : Юринформцентр, 2001. — 652 с.
7. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина / [І. П. Голосніченко, О. П. Рябченко, В. А. Комзюк та ін.] ; за ред. І. П. Голосніченка. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1995. — 177 с.
8. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В. П. Тимошук. — К. : Факт, 2003. — 496 с.
9. Адміністративне право України : підручник для юрид. вузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Паращук та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. — Х. : Право, 2000. — 520 с.

10. Адміністративне право : [навч. посіб.] / [З. Р. Кісіль, Р-В. В. Кісіль, М. В. Ковалів, О. І. Остапенко]. — К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. — 533 с.
11. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Галуцька. — Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. — Т. 1 : Загальне адміністративне право. — 320 с.
12. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. — К. : Юрінком Інтер, 2005. — 544 с.
13. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : монографія / [В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, О.О. Онищук, М. М. Новіков, У. О. Палієнко, О. М. Єщук]; за заг. ред. В. В. Галуцька. — Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. — 376 с.
14. Адміністративне право України. Загальна частина : курс лекцій / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. В. Горбач та ін.; за ред. В. В. Коваленка. — К. : НАВС, 2011. — 395 с.
15. Адміністративне судочинство України : підручник / [за заг. ред. Т.О. Коломоєць]. — К. : Істина, 2008. — 216 с.
16. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина / [за ред. : І. О. Ієрусалімова, І. О. Ієрусалімової, П. М. Павлика, Ж. В. Удовенко]. — К. : Знання, 2007. — 223 с.
17. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / С. С. Алексеев. — М. : Юрид. лит., 1966. — 188 с.
18. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / С. С. Алексеев. — М. : Юрид. Лит., 1966. — 187 с.
19. Алексеев С. С. Проблемы теории права : курс лекцій : в 2-х томах : Т. 1 / С. С. Алексеев. — Свердловск : Изд-во СЮИ, 1972. — 360 с.

20. Алімов Р.С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика : дис.... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Алімов Роман Святославович. — Донецьк : Донецький інститут внутрішніх справ, 2002. — 164 с.
21. Антропов В. В. Экономические модели социальной защиты населения в государствах ЕС : автореферат дис. ... доктора экономических наук / В. В. Антропов. — М., 2007. — 47с.
22. Аркуша Л. И. Выявление и расследование организованной преступной деятельности при наличии коррупционных связей / Л. И. Аркуша. — Одесса : Одесская нац. юр. академия, 2003. — 207 с.
23. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. — М. : Омега-Л, 2004. — 584 с.
24. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук.— М. : Юрид. лит., 1997. — 400 с.
25. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом: Опыт системного исследования / В. Г. Афанасьев. — 2-е доп. изд. — М. : Политиздат, 1973. — 392 с.
26. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом / В. Г. Афанасьев. — М. : Политиздат, 1968. — 384 с.
27. Байтин М. И. Теоретические вопросы правовой процедуры / М. И. Байтин, О. В. Яковенко // Журнал Российского права. — 2000. — № 8. — С. 93–102.
28. Бандурка А. Н. Судебные и правоохранительные органы Украины / А. Н. Бандурка. — Х. : Университет внутренних дел, 1999. — 333 с.
29. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення / О. М. Бандурка. — Х. : Основа, 1996. — 398 с.
30. Бандурка О. О. Адміністративно-правове регулювання міграційного процесу в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Бандурка Олександр Олександрович. — Х. : Б. в., 2002. — 182 с.

31. Бараш Є. Ю. Організаційно-правові засади діяльності установ виконання покарань : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Бараш Євген Юхимович ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2006. — 189 арк.
32. Басова Ю. Співвідношення понять «процедура» та «процес» в контексті розгляду адміністративних процесуальних форм діяльності органів в публічної адміністрації / матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (30 березня 2012 року) с.58-59
33. Басова Ю. Ю. Теоретико-правовий аналіз поняття «адміністративна процедура» / Ю. Ю. Басова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2014. — № 11(1). — С. 121–123.
34. Бахрах Д. Н. Административная ответственность : учебное пособие / Д. Н. Бахрах. — М., 1999. — 112 с.
35. Бахрах Д. Н. Административное право / Д. Н. Бахрах. — М., 1993. — 490 с.
36. Бахрах Д. Н. Административное право России : учебник / Д. Н. Бахрах, С. Д. Хазанов, А. В. Демин. — М. : Норма — Инфра-М, 2002. — 623 с.
37. Бедрак Н. О. Адміністративно-правове регулювання туристичною галуззю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Бедрак Наталія Олександрівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 215 арк.
38. Безопасность жизнедеятельности : ученик / Под ред. Е. А. Арустамова. — М. : Издательский дом «Дашков и К», 2001. — 678 с.
39. Бережний Я. В. Оцінювання як компонент стратегічного планування в державному управлінні / Я. В. Бережний // Теорія та практика державного управління. — 2009. — Вип. 2. — С. 276–282. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2009_2_44
40. Берман Г. Дж. Вера и закон: примирение права и религии / Г. Дж. Берман; пер. с англ. Д. Шабельникова и М. Тименчика. — М. : Ad Marginem, 1999. — 432 с.

41. Бесчасний В. Міжнародний досвід у діяльності міліції України / В. Бесчасний // Журнал ВРУ «Віче». — 2009. — № 24 (грудень). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1780/>
42. Библик С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Библик, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко; худож.—оформлювач Б. П. Бублик. — Х. : Фоліо, 2006. — 623 с.
43. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект) : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Білоус Віктор Тарасович; Національна академія держ. податкової служби України. — Ірпінь, 2004. — 448 с.
44. Блудова С. В. Взаємодія міліції з іншими державними правоохоронними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю щодо забезпечення екологічної безпеки / С. В. Блудова // Право і Безпека. — 2012. — № 4. — С. 130–135.
45. Богданов А. А. Вопросы социализма. Работы разных лет / А. А. Богданов. — М. : Полис, 1990. — 654 с.
46. Большая Советская Энциклопедия : [в 30 т.] / гл. ред. А. М. Прохоров. — [3-е изд.]. — М. : Советская энциклопедия, 1969–1978. — Т. 12 : Кварнер — Конгур. — 1973. — 623 с.
47. Большой словарь иностранных слов / под ред. С. М. Локшиной, В. Ф. Корецкого. — М. : ЮНВЕС, 1999. — 784 с.
48. Большой толковый словарь русского языка / сост. и гл. ред. С. А. Кузнецов. — СПб. : Норинт, 2000. — 1536 с.
49. Большой юридический словарь / Сост.: В. Н. Додонов, В. Д. Ермаков и др. — М. : Инфра-М. — 623 с.
50. Бондаренко І. В. Органи внутрішніх справ в системах правоохоронних органів України, Російської Федерації та інших зарубіжних країн: теоретичні аспекти : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Бондаренко Ігор

Володимирович ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2004. — 253 с.

51. Бородин С. В. Некоторые вопросы взаимодействия оперативного работника и следователя охраны общественного порядка / С. В. Бородин // Сб. трудов ВНИИ МООП. — М., 1967. — С. 20–29.

52. Брциева З. Г. Принцип равенства всех перед законом и судом в уголовном судопроизводстве : диссертация ... кандидата юридических наук : 12.00.09 / З. Г. Брциева. — Москва, 2005. — 238 с.

53. Бузунов Р. А. Адміністративно-правове регулювання кредитно-модульної системи організації навчального процесу (в ВНЗ системи МВС) : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07 / Бузунов Роман Анатольевич ; Нац. ун-т держ. Податкової служби України. — Ірпінь, 2007. — 228 с.

54. Бурбика В. А. Понятие и особенности взаимодействия органов местного самоуправления с правоохранительными органами / В. А. Бурбика // *Legea și viața* (Закон и жизнь). — Молдова. — 2017. — № 1/2 (301) — С. 21–24.

55. Бурбика В. О. Адміністративно правова норма, як елемент механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Теоретичний аналіз і наукові дослідження юриспруденції у світовій науці : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 грудня 2016 р.). — К. : НДІ публік. права, 2016. — С. 65–67.

56. Бурбика В. О. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органам / В. О. Бурбика // *Право UA*. — 2016. — № 3. — С. 108–113.

57. Бурбика В. О. Взаємодія органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. крнф. (м. Харків, 30 червня 2017 р.) / МВС України; Харківський нац. ун-т

внутр. справ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. — Х. : ХНУВС, 2017. — С. 190–193.

58. Бурбика В. О. До розуміння мети та завдань взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ : матеріали круглого столу (Київ, 14 трав. 2015 р.). — К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. — С. 51–53.

59. Бурбика В. О. Мета та завдання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Європейські перспективи. — 2017. — № 1. — С. 79–84.

60. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право». — 2014. — Випуск 29. — Частина 2. — Том 3. — С. 98–100.

61. Бурбика В. О. Поняття та особливості методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наше право. — 2017. — № 1. — С. 78–83.

62. Бурбика В. О. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Международный научный журнал «Верховенство права». — 2017. — № 1. — С. 70–75.

63. Бурбика В. О. Характеристика взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами у розрізі додержання прав та свобод людини у правоохоронній діяльності / В. О. Бурбика // Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. Круглого столу (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. Ун-т внутр. справ. — Харків, 2016. — С. 161–164.

64. Бурбика В. О. Характеристика окремих структурних елементів адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наука і правоохорона. — 2015. — № 1 (28). — Ч. 2. — С. 27–32.

65. Васильева О. М. Некоторые теоретические вопросы взаимодействия органов внутренних дел с добровольными народными дружинами / О. М. Васильева // Вопросы взаимодействия с общественностью / под ред. В. А. Лукашова. — М. : ВНИИ МВД СССР, 1977. — С. 95–103.
66. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм / Е. Ведунг ; [пер. з англ. В. Шульга]. — К. : Всеувито, 2003. — 350 с.
67. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел.] — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.
68. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [гол. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко]. — К. ; Ірпінь : Перун, 2005. — 1728 с.
69. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.
70. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів : [монографія] / [кол. авт.: А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика, Р. Л. Степанюк та ін.] ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. — Х. : Курсор, 2009. — 320 с.
71. Винограй Э. Г. Основы общей теории систем / Э. Г. Винограй. — Новосибирск : НИП, 1993. — 32 с.
72. Виханский О. С. Менеджмент : учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. — 3-е изд. — М. : Экономистъ, 2003. — 528 с.
73. Вовк Д. О. Право і релігія : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Вовк Дмитро Олександрович ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2007. — 211 с.
74. Волобуєва О. О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Волобуєва Олена Олексіївна. — Донецьк, 2006. — 236 с.
75. Волоско В. В. Демократичні принципи діяльності органів внутрішніх справ / В. В. Волоско // Демократичне врядування. — 2008. — № 2.

— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik2/fail/Volosko.pdf>.

76. Волоско В. В. Функції правоохоронних органів у демократичній державі / В. В. Волоско // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. — 2008. — № 2. — С. 19–23.

77. Воронов А. Ф. Принципы гражданского процесса: прошлое, настоящее, будущее / А. Ф. Воронов. — М. : Издательский Дом «Городец», 2009. — 494 с.

78. Воскресенский Г. М. Теория и практика информационного обеспечения управления в органах внутренних дел / Г.М. Воскресенский. — М.: Акад. МВД СССР, 1985. — 121 с.

79. Всемирная энциклопедия: Философия / (главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов) — М. : АСТ, Мн. : Харвест, Современный литератор, 2001. — 1312 с.

80. Галіцина Н. В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу / Н. В. Галіцина // Форум права. — 2010. — № 4. — С. 163–177.

81. Галіцина Н. В. Адміністративно-правові засади процедури створення та функціонування товариств з обмеженою відповідальністю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Галіцина Наталя Вікторівна ; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2010. — 248 с.

82. Гвишиани Д. М. Организация и управление / Д. М. Гвишиани. — М. : Наука, 1972. — 270 с.

83. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. — К. : МАУП, 2004. — 272 с.

84. Гласность судебной деятельности по уголовным делам / Отв. ред. В. В. Леоненко. — К. : Наук. думка, 1993. — 188 с.

85. Гнатюк С. С. Стадії провадження в справах про адміністративні проступки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гнатюк Степан Сергійович ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Л., 2010. — 228 арк.

86. Голіна В. В. Основні положення концепції Закону України про попередження насильства в сім'ї / В. В. Голіна // Проблеми насильства в сім'ї: правові та соціальні аспекти. — Х. : Право, 1999. — С. 4–26.

87. Головін А. П. Адміністративно-правове регулювання діяльності міліції громадської безпеки : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. П. Головін. — К., 2004. — 20 с.

88. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття) : посібник / І. П. Голосніченко. — Ірпінь, 1998. — 108 с.

89. Гончарук С. Т. Адміністративне право України. Загальна та Особлива частини : навч. посіб. / С. Т. Гончарук. — К. : Нац. акад. внутр. справ ; Нац. акад. упр., 2000. — 240 с.

90. Городянюк С. В. Організаційно-правове забезпечення безпеки діяльності працівників ОВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Городянюк Сергій Вікторович. — К., 2008. — 188 с.

91. Гош О. Про економічну сутність понять «співробітництво» і «партнерство» / О. Гош // Економіка України. — 2012. — № 5. — С. 91–95.

92. Гречанюк С. К. Взаємодія Державної кримінально-виконавчої служби України з публічними інституціями : моногр. / С. К. Гречанюк. — Ірпінь : Нац. університет ДПС України, 2011. — 400 с.

93. Гречанюк С. К. Розвиток поняття взаємодії в управлінні правоохоронними органами / С. К. Гречанюк // Збірник наукових праць Міжрегіональної фінансово-юридичної академії (економіка, право). — 2011. — № 1 (1). — С. 77–82.

94. Гриньків О. О. Застосування заходів безпеки учасників кримінального судочинства: вітчизняна практика та світовий досвід : дис. ...

канд. юрид. наук : 12.00.09 / Гриньків Олександра Олексіївна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 264 арк.

95. Гриценко О. І. Контроль та оцінювання управлінської діяльності : опор. конспект лекцій / О. І. Ериценко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К. : Вид-во НАДУ, 2009. — 108 с.

96. Гриценко В. М. Цель как форма опережающего отражения действительности / В. М. Гриценко // Ученые записки кафедр общественных наук вузов Ленинграда. Философия. Вып. 15. — Ленинград, 1974. — С. 115.

97. Грובה В. П. Система місцевого самоврядування Франції: досвід для України / В. П. Грובה // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. — 2015. — Випуск 32. Том 1. — С. 108–112.

98. Гронський С. В. сутність взаємодії державної прикордонної служби України з правоохоронними органами інших держав / С. В. Гронський // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. — 2013. — Вип. 11. — С. 315–318.

99. Гук Б. М. Адміністративний примус як форма реалізації виконавчого провадження / Б. М. Гук // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 20–21 берез. 2009 р. : тези допов. — Луцьк, 2009. — С. 100–103.

100. Гуславський В. С. Управління співробітництвом ОВС України з правоохоронними органами країн СНД: організаційно-правові засади : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Гуславський Володимир Станіславович; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2006. — 444 с.

101. Давиденко Л. М. Організаційні засади боротьби зі злочинністю / Л. М. Давиденко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. — 2002. — Спец. вип. — С. 93–99.

102. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. / В. И. Даль. — М. : Русский язык, 1991. — Т. 4. — 680 с.

103. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: Современное написание : в 4 т. : Т. 3 П / В. И. Даль. — М. : АСТ, Астрель, 2003. — 1280 с.

104. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. Даль. — М. : Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1956. — Т. 1. — 700 с.

105. Демків Р. Я. Закон в системі нормативно-правового регулювання діяльності міліції : дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Демків Роман Ярославович. — К. : [б. в.], 2007. — 218 с.

106. Денисов Р. И. Вопросы теории эффективности взаимодействия милиции и общественности / Р. И. Денисов // Труды всесоюзного научно-исследовательского ин- ститута МВД СССР. — № 55. — 1980. — 138 с.

107. Денисюк Д. С. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності ДАІ МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Денисюк Денис Станіславович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 192 арк.

108. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження в Україні : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. А. Ребкало, В. В. Тертички. — К. : Вид-во НАДУ, 2000. — 232 с.

109. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / І. І. Бодрова, С. В. Болдирев, В. О. Величко та ін. ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х. : Право, 2005. — 255 с.

110. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С. Г. Серьогіної. — Х. : Право, 2005. — 256 с.

111. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. — К. : Знання-Прес, 2003. — 343 с. — (Вища освіта ХХІ століття).

112. Дзюба І. І. Адміністративно-правові засади діяльності Міністерства внутрішніх справ як центрального органу виконавчої влади України : дис. ...

канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дзюба Ігор Ігорович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 209 арк.

113. Дивак М. П. Системний аналіз : метод. посіб. для студ. спец. «Економічна кібернетика» / М. П. Дивак. — Тернопіль : Тернопільська академія нар. госп., 2004. — 136 с.

114. Дикань Н. В. Менеджмент : навч. посібник / Н. В. Дикань, І. І. Борисенко. — К. : Знання, 2008. — 389 с.

115. Додин Е. В. Место и роль норм административного права в регулировании общественных отношений в Украине / Е. В. Додин // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. — Одеса : Юридична література, 2003. — Вип. 19. — С. 17–25.

116. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Дрьомін Віктор Миколайович ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2010. — 422 арк.

117. Дубенко О. І. Адміністративно-правовий механізм забезпечення безпеки особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дубенко Олександр Іванович ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірп., 2009. — 224 с.

118. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. — К. : Алерта; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.

119. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. — К. : Алерта; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.

120. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. — К. : НАДУ, 2010. — 820 с.

121. Енциклопедичний словник з державного управління / Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. — К. : НАДУ, 2010. — 820 с.

122. Ерохин В. М. Критерии и показатели эффективности административно-правового регулирования алкогольного рынка / В. М. Ерохин // Право. Журнал Высшей школы экономики. — 2015. — № 1. — С. 115–125.

123. Євтушенко О. Н. Місцеве самоврядування : науково-методичні рекомендації до семінарських занять для слухачів Інституту державного управління зі спеціальностей «Адміністративний менеджмент», «Економіка», «Правове забезпечення» і «Світова та європейська інтеграція» / О. Н. Євтушенко. — Миколаїв : Вид-во імені Петра Могили, 2008. — Вип. 100. — 76 с.

124. Жеребко О. І. Судово-експертна діяльність: сутність, принципи, організаційні основи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Жеребко Олександр Іванович ; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2010. — 236 с.

125. Жуковська Л. Е. Теорія організацій : навч. посіб. / Л. Е. Жуковська, Є. Г. Борисевич, Є. М. Стрельчук. — Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. — 147 с.

126. Заброда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Заброда Дмитро Григорович ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2005. — 240 с.

127. Заброда Д. Г. Форми взаємодії суб'єктів боротьби з корупцією / Д. Г. Заброда // Проблеми правознавчої та правоохоронної діяльності. — 2002. — № 1. — С. 62–68.

128. Завгородній В. А. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів внутрішніх справ та громадських організацій у протидії корупції: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. А. Завгородній ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. — Д., 2010. — 210 с.

129. Загальна теорія держави і права : [підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2002. — 432 с.

130. Загальна теорія держави і права / [за ред. В. В. Копейчикова]. — К. : Юрінком, 1997. — 320 с.
131. Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності / Ю. О. Загуменна // Право і Безпека. — 2010. — № 3. — С. 145–150.
132. Задніпряна М. Ю. Сучасні аспекти та критерії поділу принципів юридичної відповідальності / М. Ю. Задніпряна // Порівняльно-аналітичне право. — 2014. — № 1. — С. 20–23.
133. Закон Республіки Польща про поліцію від 6 квітня 1990 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Poland.pdf>
134. Занятость, безработица. Служба занятости: толковый словарь терминов и понятий. — М. : Нива России, 1996. — 788 с.
135. Заросило В. О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Заросило Володимир Олексійович ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2002. — 250 с.
136. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади : наук.-метод. рек. / К. Л. Бугайчук, В. А. Гузь, І. О. Святокум, В. В. Чумак — Х. : Харк. нац. ун-т. внутр. справ, 2015. — 44 с.
137. Захарко А. В. Неізоляційні запобіжні заходи в кримінальному процесі України : дис. ... кандидата юр. наук : 12.00.09 / Захарко Андрій Володимирович. — Д., 2010. — 229 с.
138. Зеленецкий В. С. Общая теория борьбы с преступностью : ч. 1 Концептуальные основы / В. С. Зеленецкий. — Х. : Основа, 1994. — 375 с.
139. Зуйков Г. Г. Систематизация методов социального управления / Г. Г. Зуйков, Э. П. Масленников // Проблемы совершенствования административных методов управления органов внутренних дел : сборник научных трудов. — К., 1984. — С. 3–12.

140. Иванов В. Н. Социальные аспекты концепции развития МВД России / В. Н. Иванов // Стратегические цели и приоритетные задачи МВД России, основные направления и средства их реализации : матер, межвед. науч.-практ. конф. — М. : [б. и.], 1996. — С. 33.

141. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови / А. О. Івченко. — Х. : Фоліо, 2002. — 543 с.

142. Ігонін Р. В. Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів виконавчого провадження : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ігонін Руслан Владиславович ; Національна академія держ. податкової служби України. — Ірпінь, 2007. — 211 арк.

143. Каган М. С. Мир общения : проблемы межсубъектных отношений / М. С. Каган — М. : Политиздат, 1988. — 319 с.

144. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки : навчальний посібник / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай. — К. : Хай-Тек Прес, 2011. — 428 с.

145. Калюта А. Б. Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Калюта Анна Борисівна // Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2007. — 203 с.

146. Карпец И. И. Проблемы преступности / И. И. Карпец. — М. : Юрид. лит., 1969. — 168 с.

147. Келина С. Г., Кудрявцев В. Н. Принципы советского уголовного права / С. Г. Келина, В. Н. Кудрявцев. — М. : Наука. — 1988. — 173 с.

148. Керимов Д. А. Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права / Д. А. Керимов. — М., 2003. — 363 с.

149. Кириченко В. М. Теорія держави і права: модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко. — К. : Центр учбо-вої літератури, 2010. — 264 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/15100827/pravo/ponyattya_zagalna_harakteristika_sistemi_za_konodavstva

150. Киселев И. Я. Международно-правовое регулирование труда (международные стандарты труда) : учеб. пособ. / И. Я. Киселев. — М. : Академия труда и социальных отношений, 1995. — 165 с.
151. Ківалов С. В. Адміністративне право України : [навч.-метод. посіб.] / С. В. Ківалов, Л. Р Біла. — Одеса : Юридична література, 2002. — 312 с.
152. Ківалов С. В. Адміністративне право України : підручник / С. В. Ківалов. — Одеса : Юрид. літ., 2003. — 893 с.
153. Кісіль З. Р. Адміністративне право : навч. посіб. / З. Р. Кісіль, Р. В. Кісіль. — 3-те вид. — К. : Алерта; ЦУЛ, 2011. — 696 с.
154. Кіцул Ю. С. Адміністративно-правове регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади : монографія / Ю. С. Кіцул. — Львів : ЛьвДУВС, 2014. — 200 с.
155. Кіян Т. М. Боротьба з насильницькою злочинністю в Україні / Т. М. Кіян // Сучасна українська політика; Київ — Миколаїв. — 2004. — Вип. 5. — С. 200–204.
156. Коваль В. Ф. Сутність та особливості взаємодії податкової міліції з іншими структурними підрозділами державної податкової служби України / В. Ф. Коваль, В. І. Теремецький // Європейські перспективи. — 2012. — № 2 (1). — С. 94–100.
157. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій : для студентів юрид. вузів та факультетів / Л. В. Коваль. — К. : Вентурі, 1996. — 208 с.
158. Коваль О. А. Принципи процесуального права та їх втілення в законодавчій регламентації діяльності міліції України : дис. ... канд. юрид. наук 12.00.01 / Коваль Олександр Анатолійович. — К., 2006. — 198 с.
159. Ковальчук З. Я. Психологічний аналіз міжособистісної взаємодії вчителя із старшокласниками : монографія / З. Я. Ковальчук. — Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. — 160 с.
160. Когут Я. М. Організація системи охорони громадського порядку поліцією Європейських країн / Я. М. Когут // Науковий висник ЛДУВС. —

2009. — № 1. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvlduvs/2009_1/09kumpryk.pdf

161. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122.

162. Козаченко І. П. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності / І. П. Козаченко, В. Л. Регульський. — Л. : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 2000. — 219 с

163. Козлов Ю. М. Административное право / Ю. М. Козлов, Л. Л. Попов. — М.: Юристъ, 1999. — 320с

164. Козюбра М. І. Верховенство права і Україна / М. І. Козюбра // Право України. — 2012. — № 1/2. — С. 30–63.

165. Колодій А. М. Правознавство: Підручник / А.І. Берлач, С.С. Бичкова, Д.О Карпенко, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, В.І. Осадчий. — К.: Всеукраїнська асоціація видавців „Правова єдність”, 2008. — 792 с.

166. Колодій А. М. Принципи права України / А.М. Колодій. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — 205 с.

167. Коломиец В. Я. Теоретические аспекты взаимодействия оперативных аппаратов органов внутренних дел / В. Я. Коломиец // Актуальные проблемы взаимодействия оперативных аппаратов органов внутренних дел. — К. : КВШ МВД СССР, 1988. — С. 12–16.

168. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. — 2.вид., доп. — К. : Юрінком Інтер, 2000. — 752 с.

169. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — 736 с.

170. Коляда Т. А. Правова культура як чинник формування особистості / Т. А. Коляда. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<http://eprints.kname.edu.ua/31788/1/21.pdf>

171. Кондрашов Б. П. Общественная безопасность и административно-правовые средства ее обеспечения : монографія / Б. П. Кондрашов. — М. : Щит-М, 1998. — 296 с.

172. Коненко С. Я. Реорганізація системи МВС України на сучасному етапі державотворення (із досвіду реорганізації поліції Німеччини) / С. Я. Коненко. — К. : Знання України, 2006. — 44 с.

173. Конституційне право України : підручник : 2-ге видання, перероблене та доопрацьоване / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. — К. : Правова єдність, 2010. — 428 с.

174. Концепція «100 днів якості Національної поліції України» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1714126>

175. Коренев А. П. Адміністративне право Росії : підручник : у 3-х частинах : Частина I / А. П. Коренев. — М. : МЮИ МВС Росії; Щит-М, 1999. — 280 с.

176. Король В. В. Засада гласності та її обмеження в кримінальному судочинстві України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Король Володимир Володимирович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка; кафедра кримінального процесу та криміналістики. — Л. : [б. в.], 2002. — 205 арк.

177. Кравцова Т. М. Адміністративно-правові засади здійснення державної регуляторної політики в сфері господарювання : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Кравцова Тетяна Миколаївна ; Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2004. — 460 арк.

178. Кравченко О. М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління / О. М. Кравченко // Державне управління: удосконалення та розвиток : електронне наукове фахове видання. — 2009. — № 3. — С. 93–97.

179. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права : навч. посіб. / М. В. Кравчук. — Тернопіль : Карт- бланш, 2002. — 247 с.

180. Красюк Н. І. Деякі питання адміністративно-правового регулювання доступу до публічної інформації у сфері земельних відносин в Україні / Н. І. Красюк // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. — 2014. — № 2. — С. 131–141.

181. Краткий психологический словарь / сост. Л. А.Карпенко. — М. : Политиздат, 1985. — 245 с.

182. Крегул Ю. І. Поняття і види форм державного управління / Ю. І. Крегул // Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). — К. : Юрид. думка, 2004. — Т. 1. Загальна частина. — С. 278–280.

183. Криминология : учебник для юридических вузов / Под ред проф. В. Н. Бурлакова, проф., академика В. П. Сальникова. — СПб. : Санкт-Петербургская академия МВД России, 1998. — 370 с.

184. Криміналістика : [підручник] / під ред. В. Ю. Шепітька. — К. : Ін Юре, 2001. — 684 с.

185. Крозбі Б. Л. Стратегічне планування та стратегічний менеджмент: чим вони відрізняються / Б. Л. Крозбі // Проект ІЛАГО. — К. : Впровадження змін в політиці, 1997. — 12 с.

186. Крупка Ю. М. Аграрне право України : навч. посіб. для дистанційного навчання / Ю. М. Крупка; за наук. ред. Н. Р. Малишевої. — К. : Університет «Україна», 2006. — 160 с.

187. Кузнецов С. А. Большой толковый словарь русского языка / С. А. Кузнецов. — СПб. : Норинт, 2000. — 1536 с.

188. Кузьменко О. В. Адміністративний процес у парадигмі права : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Кузьменко Оксана Володимирівна ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. — К., 2006. — 401 арк.

189. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія / О. В. Кузьменко. — К. : Атіка, 2005. — 352 с.

190. Кулага Е. В. Конституційні засади розвитку системи органів внутрішніх справ України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Кулага Еліна

Вікторівна ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2005. — 198 с.

191. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Куліш Анатолій Миколайович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2009. — 432 арк.

192. Кульман А. Экономические механизмы / А. Кульман. — М. : Прогерсс ; Универс, 1993. — 192 с.

193. Курило С. Л. Принципи взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та правопорядку / С. Л. Курило // Право і Безпека. — 2010. — № 5. — С. 142–145. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_5_34

194. Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко [та ін.] ; за ред. В. В. Коваленка. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 808 с.

195. Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А. М. Кучук. — К., 2007. — 20 с.

196. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Лаврів Оксана Ярославівна; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2006. — 211 арк.

197. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Лагода Олександр Сергійович. — Ірпінь, 2007. — 187 с.

198. Лаженцев В. Н. Территориальное развитие: Методология и опыт регулирования / В. Н. Лаженцев; отв. ред. Т. Е. Дмитриева. — СПб. : Наука, 1996. — 107 с.

199. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні / Я. В. Лазур // Форум права. — 2009. — № 3. — С. 392–398.

200. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навчальний посібник / В. М. Лапін. — К. : Знання, 1999. — 184 с.

201. Лапка О. Я. Соціально-правовий захист працівників міліції України (адміністративно-правовий аспект) : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Лапка Оксана Ярославівна; Держ. податк. адмін. України. Акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2003. — 210 с.

202. Лебедев В. А. Финансовое право: Учебник / Золотые страницы российского финансового права: В 2 - х т. / Под ред. А.Н. Козырина. — М.: Статут, 2000. — Т. 2. — 461 с.

203. Легуша С. М. Сутність, функції і механізм правового виховання курсантів вищих навчальних закладів МВС України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Легуша Сергій Михайлович ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2002. — 215 арк.

204. Лелечко А. П. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація в Україні / А. П. Лелеченко. // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2011. — № 3. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=266>

205. Лисакова Л. І. Визначення поняття «оцінювання» в державному управлінні // Л. І. Лисакова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Dtr_du/2011_1/files/DU111_12.pdf

206. Лисакова Л. Класифікація видів оцінювання державно-управлінської діяльності / Л. Лисакова // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2009. — № 2. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Lysakova.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Lysakova.pdf)

207. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні (теоретичні та практичні засади) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 /

Литвинов Олексій Миколайович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 440 арк.

208. Лошицький М. В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Лошицький Михайло Васильович ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2002. — 181 арк.

209. Лошихін О. М. Теоретико-правові характеристики економічної функції сучасної держави : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Лошихін Олександр Миколайович ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2010. — 453 арк.

210. Лукашевич В. Г. Правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ. Вступ до спеціальності : навч. посібник / В. Г. Лукашевич. — Запоріжжя, Юридичний інститут МВС України, 1998.— 67с.

211. Луценко І. М. Правові стимули: теоретико-правові засади та механізм реалізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Луценко Ігор Миколайович ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2009. — 227 арк.

212. Макарейко Н. В. Административное право : пособие для подготовки к экзаменам / Н. В. Макарейко. — М. : Юрайт-Издат, 2003. — 223 с.

213. Максименко Н. О. Правове регулювання нормування праці державних службовців в Україні : дис. . канд. юрид. наук : 12.00.05 / Максименко Наталія Олегівна. — Луганськ, 2010. — 193 с.

214. Малахов В. П. Основы формальной логики : учебное пособие для юристов / В. П. Малахов. — М. : Щит-М, 1998. — 501 с.

215. Малеин Н. С. Охраняемый законом интерес / Н. С. Малеин // Советское государство и право. — 1980. — № 1. — С. 27–34.

216. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник / В. Я. Малиновський. — Вид. 2-ге, доп. та перероб. — К. : Атіка, 2003. — 576 с.

217. Малюткин В. А. Организация взаимодействия подразделений органов внутренних дел в осуществлении профилактики преступлений :

[лекція №13] / В. А. Малюткин; под ред. Г. А. Аванесова. — М. : РИО МВД СССР, 1976. — 40 с.

218. Манько Д. Г. Легалізація як правова процедура : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Манько Денис Григорович ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2010. — 205 арк.

219. Марченко Б. М. Адміністративна діяльність Державної прикордонної служби України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Марченко Борис Миколайович ; Дніпропетровський держ. ун-т внутрішніх справ. — Д., 2009. — 223 с.

220. Меліхова О. Ю. Організаційно-правові засади управління у сфері юридичної науки в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Меліхова Ольга Юрїївна ; ДВНЗ «Запоріз. нац. ун-т» МОН України. — Запоріжжя, 2010. — 230 арк.

221. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. — К. : Атіка, 2002. — 576 с.

222. Менеджмент організацій : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Федулова, І. В. Сокирник, В. В. Стадник, М. А. Йохна, О. С. Новикова, Є. Г. Рясних. — К. : Либідь, 2004. — 446 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/44658-rozdl-1-ponyattya-klasifikatsya-organizatsy.html>

223. Мережко О. О. Теорія та принципи транснаціонального торгового права (lex mercatoria) : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Мережко Олександр Олександрович ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2002. — 388 арк.

224. Миколенко О. І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» // О. І. Миколенко. — Запоріжжя, 2011. — 40 с.

225. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права : монографія / О. І. Миколенко — Х. : Бурун Книга, 2010. — 336 с.

226. Місцеве самоврядування : Федеративна Республіка Німеччина / С. Філіпенко // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://tergromada.blogspot.com/2014/05/blog-post_21.html

227. Місцеве самоврядування. Організація роботи міського голови : Книга 2 / Під ред. А. Чемериса. — Львів : Ліга-Прес, 2004. — 1104 с.

228. Момот В. М. Робота з персоналом в органах та підрозділах ДПА України: теоретичні та організаційно-правові засади : дис... канд. наук : 12.00.07 / Момот Віталій Миколайович. — Харків, 2008. — 204 с.

229. Момотенко Т. Д. Правоохоронні органи: поняття і сутність / Т. Д. Момотенко // Право і Безпека. — 2014. — № 4. — С. 127–131.

230. Монастирський Г. Л. Теорія організації : навч. посіб. / Г. Л. Монастирський. — К. : Знання, 2008. — 319 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/20080215/menedzhment/zagalna_harakteristika_organizatsiyi_#994

231. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : монографія / Ю. С. Назар. — Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. — 160 с.

232. Назар Ю. С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Назар Юрій Степанович. — Львів, 2006. — 210 с.

233. Назар Ю. С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ю. С. Назар. — Л., 2007. — 20 с.

234. Наливайко О. І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Наливайко Олег Іванович; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2002. — 178 арк.
235. Налоговая полиция : учебное пособие / Под общ. ред. профессора В. К. Бабаева. — 2-е изд., доп. и перераб. — М., 2000. — 409 с.
236. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / За ред. С. С. Яценка. — К. : А.С.К., 2002. — 936 с.
237. Научная организация управления органами внутренних дел / Под ред. Г. Г. Зуйкова. — М. : Академия МВД СССР, 1984. — 317 с.
238. Нерсисянц В. С. Права человека в истории политической и правовой мысли (от древности до Декларации 1789 г.) / В. С. Нерсисянц // Права человека в истории человечества и в современном мире. — М. : Политиздат, 1989. — С. 21–29.
239. Нижник Н. Про співвідношення державного управління і виконавчої влади / Н. Нижник, С. Мосов // Вісник УАДУ при Президентіві України. — 2000. — № 4. — С. 23.
240. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. — Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. — 896 с.
241. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. — К., 2003. — Т. 3. — 864 с.
242. Новий тлумачний словник української мови : в 4.т. / Укл.: В. Яременко, О. Сліпушенко. — К. : Аконт, 1998. — Т. 1. — 941 с.
243. Новий Тлумачний словник української мови у чотирьох томах : 42 000 слів / Укладачі: проф. В. В. Яременко, кандидат філологічних наук О. С. Сліпушко. — К. : Аконт, 2000. — 3690 с.
244. Новикова М. В. Обеспечение безопасности участников уголовного судопроизводства как гарантия осуществления правосудия в современных условиях : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ;

оперативно-розыскная деятельность» / М. В. Новикова. — Екатеринбург, 2006. — 24 с.

245. Овчинников Ю. Г. Понятие, цели и сущность домашнего ареста как меры пресечения в уголовном судопроизводстве России / Ю. Г. Овчинников // Следователь. — 2003. — № 5. — С. 31–38.

246. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов; под ред. члена-корреспондента Академии наук СССР Н. Ю. Шведовой. — М. : Русский язык, 1986. — 797 с.

247. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов; под ред. Н. Ю. Шведовой. — 23-е изд., испр. — М. : Руск. яз., 1990. — 917 с.

248. Окрема думка судді Савенка М. Д. до рішення КСУ 12-рп/1998 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/docs/391>

249. Олійник В. М. Поняття та принципи взаємодії при виявленні та розкритті злочинів у сфері господарської діяльності / В. М. Олійник // Форум права. — 2012. — № 2. — С. 511–518.

250. Онищук О. О. Механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції / О. О. Онищук // Форум права. — 2010. — № 4. — С. 686–689.

251. Оніщенко М. Н. Правова система: проблеми теорії / М. Н. Оніщенко. — К., 2002. — 150 с.

252. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. Термины и определения : учебное пособие. — К. : НИиРИО КВШ МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1988. — 245 с.

253. Орбан-Лембрик Л. Б. Соціальна психологія : навчальний посібник / Л. Б. Орбан-Лембрик. — К. : Академвидав, 2005. — 448 с.

254. Організаційна поведінка : підручник / В. О. Новак, Т. Л. Мостенська, О. В. Ільєнко. — К. : Кондор-Видавництво, 2013. — 498 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/1417012058974/menedzhment/organizatsiya_sistemi_menedzhmentu

255. Організація судових та правоохоронних органів : [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти / І. Є. Марочкін, В. В. Афанасьєв, В. С. Бабкова та ін.] ; за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової, О. М. Толочко. — Х. : Право, 2000. — 272 с.

256. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ : монографічне дослідження / В. Д. Сущенко, А. М. Смирнов, О. І. Коваленко, А. А. Смирнов. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. — 352 с.

257. Орлов П. І. Інформація та інформатизація: Нормативно-правове забезпечення : науково-практичний посібник / П. І. Орлов. — Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. — 576 с.

258. Орлова О.О. Правове виховання і роль міліції у його здійсненні на сучасному етапі розвитку суспільства (теоретичні та прикладні аспекти) : дис... канд. наук : 12.00.01 / Орлова Олена Олександрівна. — Київ, 2008. — 216 с.

259. Осипов М. Ю. Правовое регулирование как динамическая система / М. Ю. Осипов // Право и политика. — 2006. — № 11. — С. 56–57.

260. Основи менеджменту / За науковою ред. проф. В. Г. Федоренка. — К. : Алерта, 2007. — 420 с.

261. Основы управления в органах внутренних дел : учебник. — М. : Акад. МВД России, 1998. — 362 с.

262. Осовська Г. В. Основи менеджменту : навчальний посібник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. — К. : Кондор, 2006. — 664 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-5412.html>

263. Остропілець В. Р. Сутність та особливості взаємодії органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України з іншими правоохоронними органами / В. Р. Остропілець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2014. — Вип. 12 (2). — С. 167–170.

264. Пабат О. В. Адміністративно-процесуальні гарантії прав та свобод громадян : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Пабат Олександр Васильович ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2008. — 194 арк.
265. Павленко Ж. О. Поняття інформаційної функції держави / Ж. О. Павленко // Проблеми законності. — 2011. — Вип. 117. — С. 202–211.
266. Павліченко В. М. Організаційно-правові засади взаємодії міліції з органами місцевого самоврядування у сфері підприємницької діяльності / В. М. Павліченко // Право і Безпека. — 2012. — № 1. — С. 95–99.
267. Пал Л. Аналіз політики / Лесли Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. — К. : Основи, 1999. — 422 с.
268. Пахомова Т. М. Місце дозвільної системи в механізмі адміністративно-правового регулювання / Т. М. Пахомова // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. — Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. — Вип. 26. — С. 158–162.
269. Перегуда Є. В. Соціологія : навчальний посібник / Є. В. Перегуда та ін. — К. : КНУБА, 2012. — 140 с.
270. Петров А. Н. Методология выработки стратегии развития предприятия / А. Н. Петров. — СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского ун-та экономики и финансов, 1992. — 127 с.
271. Петрова С. В. Механізми забезпечення мотивації працівників у системі охорони здоров'я: державно-управлінський аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Петрова Світлана Василівна ; Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — О., 2010. — 220 арк.
272. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персонали, сентенції / В. Петрушенко. — Львів : Магнолія 2006, 2011. — 352 с.
273. Печерський В. Г., Трубін Ю.Ю. Правознавство : навчальний посібник / В. Г. Печерський, Ю. Ю. Трубін. — К. : Кондор, 2011. — 474 с.

274. Пивовар Ю. І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю : дис... канд. наук : 12.00.07 / Пивовар Юрій Ігорович — Київ, 2008. — 265 с.

275. Плішкін В. М. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навчальний посібник / [В. А. Ліпкан, О. С. Доценко, О. В. Кузнецов та ін.]; за ред. В. А. Ліпкана. — К. : КНТ, 2007. — 884 с.

276. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / В. М. Плішкін; за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. — 702 с.

277. Погодина И. В. Проблемы планирования в российской юридической практике : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Погодина Ирина Владимировна. — Владимир, 2004. — 181 с.

278. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник : 2-ге видання, перероблене та доопрацьоване / В. Ф. Погорілко, В.Л . Федоренко. — К. : Правова єдність, 2010. — 428 с.

279. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 13–14, № 15–16, № 17. — Ст. 112.

280. Подоляка А. Громадський порядок: сутність, поняття та форми забезпечення / А. Подоляка // Вісник Академії прокуратури України. — 2009. — № 2. — С. 54–61.

281. Подорожній Є. Ю. Правове регулювання конкурентоспроможності працівників органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Подорожній Євген Юрійович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2009. — 183 арк.

282. Познышев С. В. Основные вопросы учения о наказании / С. В. Познышев. — М., 1904. — 430 с.

283. Поклонський А. С. Адміністративно-правові основи утворення місцевої міліції в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Поклонський Андрій Сергійович ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. — К., 2008. — 214 арк.

284. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України / Г. Попадинець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. — 2014. — № 782. — С. 123–128.

285. Поплавська С. Д. Формування готовності студентів медичних коледжів до комунікативної взаємодії у професійній діяльності : дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Поплавська Світлана Дмитрівна ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. — Житомир, 2009. — 266 с.

286. Попов Г. Х. Проблемы теории управления / Г. Х. Попов. — 2-е изд., доп. и перераб. — М. : Экономика, 1974. — 419 с.

287. Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Гловченко, В. С. Ковальський (кер) та ін. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 528 с.

288. Порфирьев Б. Н. Организация управления в чрезвычайных ситуациях / Б. Н. Порфирьев // Наука и техника управления. — 1989. — № 1. — С. 18–27.

289. Правознавство : навчальний посібник / За загальною редакцією В. Г. Гончаренка. — К. : Український інформаційно-правовий центр, 2002. — 385 с.

290. Правоохранительные органы государств-участников и партнеров ОБСЕ // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=24#Country_Profile_Section_131

291. Про Департамент захисту економіки Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81

292. Про державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/661-15>

293. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/conv>

294. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Центрального управління Служби безпеки України від 10.06.2011 № 317/235 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11>

295. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>

296. Про затвердження Методики визначення належності бюджетних програм до сфери інформатизації : Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 06.06.2003 № 97 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0512-03>

297. Про затвердження Порядку планування, формування, створення, функціонування, супроводження, систематизації електронних інформаційних ресурсів Міністерства економіки України та доступу до них : Наказ Міністерства економіки України від 16.07.2010 № 854 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0854665-10>

298. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/62/95-вр>

299. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України від 22 вересня 2005 року № 2899-IV // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2899-15/conv>

300. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

301. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр/conv>

302. Про Міську комплексну програму профілактики злочинності на 2011–2015 роки // Рішення Чернігівської міської ради від 31 січня 2011 року

303. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

304. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3341-12/conv>

305. Про охоронну діяльність : Закон України від 15.11.2001 № 2789-III // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>

306. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15.11.2001 № 2789-III // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>

307. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/conv>

308. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-ХІІ // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>

309. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 року №1835-III // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>

310. Проект Закону про муніципальну поліцію № 4276а від 10.07.2014 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4276%E0&skl=8

311. Проневич О. С. Функції поліції (міліції): нормативно-доктринальна інтерпретація / О. С. Проневич // Право і Безпека. — 2010. — № 4. — С. 141–146.

312. Протасов В. Н. Что и как регулирует право : [учеб. пособ.] / В. Н. Протасов. — М. : Юристь, 1995. — 178 с.

313. Протченко С. М. Правове регулювання надання гарантій та компенсацій працівникам ОВС України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Протченко Сергій Михайлович ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2008. — 193 арк.

314. Пугач А. О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади України / А. О. Пугач // Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=165>

315. Ратышевский Ю. М. Организационно-правовые основы взаимодействия органов внутренних дел с органами налоговой полиции с учетом региональных особенностей : автореф. дис... канд. юрид. наук / Ю. М. Ратышевский. — М., 1998. — 18 с.

316. Різун В. В. Об'єкт і предмет дослідження: en passant / В. В. Різун. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1681>

317. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») від 09.07.1998 № 12-рп/98 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98>

318. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики : [монографія] / [кол. авторів: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. — Х. : Право, 2006. — 624 с.

319. Романюк Б. В. Ефективна політика держави у сфері протидії організованій злочинності та корупції — політика зміцнення національної безпеки України / Б. В. Романюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). — 2010. — № 23. — С. 3–16.

320. Ромашова Н. Мірошніченко: влада має служити народу / Н. Ромашова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://obozrevatel.com/interview/miroshnichenko-vlada-mae-sluzhiti-narodu.htm>.

321. Росоляк, О. Б. Конституційно-правові засади бюджетної політики сучасної України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Росоляк Оксана Богданівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 243 арк.

322. Ростовцева Д. В. Информационно-аналитическая деятельность в системе регионального управления / Д. В. Ростовцева. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://hist.igni.urfu.ru/dais/pdf/11/06%20%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D0%BC%D0%BB_v.pdf

323. Руденко О. В. До проблеми співвідношення об'єкта та предмета наукового пізнання / О. В. Руденко // Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського ф-ту-2005» : матеріали доповідей та виступів. — Частина 2. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rudenko/tezi.htm>

324. Рудік О. М. Збірник ситуативних прикладів до курсу «Процес вироблення державної політики та його аналіз» / О. М. Рудік. — Д. : Центр екон. освіти, 1999. — 88 с.

325. Сажнев І. В. До питання щодо визначення поняття «правоохоронна функція держави» / І. В. Сажнев // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. — 2000. — Вип. 4. — С. 62–71.

326. Сергеева О. Підходи до оцінювання місцевого самоврядування як фактору становлення громадянського суспільства в Україні / О. Сергеева // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2013. — Вип. 1. — С. 286–295. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2013_1_38

327. Сердюк В. П. Застосування поліграфа (детектора брехні) у кримінальному провадженні України / В. П. Сердюк // Інформація і право. — 2014. — № 2. — С. 68–71.

328. Серьогін С. С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Серьогін Сергій Сергійович ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. — Х., 2010. — 249 с.

329. Синицький П. В. Контрольно-наглядова діяльність державної служби охорони при МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Синицький Петро Васильович ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 209 арк.

330. Синявська О. Ю. Принципи взаємодії персоналу органів внутрішніх справ з населенням / О. Ю. Синявська // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. — 2010. — Вип. 49. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnuvs/2010_49/49/7.pdf.

331. Сисоєва В. Г. Деякі аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування / В. Г. Сисоєва. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intkonf.org/sisoeva-vg-deyaki-aspekti-vzaemodiyi-organiv-mistsevogo-upravlinnya/>

332. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / авт.-уклад. Л. А. Пустовойт ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. — К. : НАДУ, 2010. — 56 с.

333. Сівков С. В. Взаємодія Міністерства соціальної політики України з громадськими організаціями / С. В. Сівков // Митна справа. — 2012. — № 5 (83). — Ч. 2. — Кн. 1. — С. 210–215.

334. Січкач В. О. Використання досвіду поліції зарубіжних країн в діяльності міліції України по забезпеченню прав та свобод людини (організаційно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Січкач Віктор Олександрович ; Донец. юрид. ін-т Луган. держ. ун-ту внутр. справ. — Донецьк, 2007. — 179 с.

335. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун; пер. з рос. — Х. : Консум, 2001. — 656 с.

336. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник / О. Ф. Скакун. — Х. : Консум, Ун-т внутр. дел, 2000. — 704 с.

337. Скакун О. Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс) : [учебник] / О. Ф. Скакун. — Х. : Эспада, 2005. — 840 с.

338. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. — [2-е вид.]. — К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 520 с.

339. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. — 3-те видання. — К. : Алерта; ЦУП, 2011. — 524 с.

340. Скібіцька Л. І. Менеджмент : навчальний посібник / Л. І. Скібіцька; О. М. Скібіцький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 416 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zaochka.net/catalog_p_5_p__p_42.html

341. Скорик В. В. Принципы контроля и надзора в государственном управлении / В. В. Скорик // Молодой ученый. — 2016. — № 28. — С. 685–689.

342. Скороход О. П. Досвід місцевого самоврядування Франції та Польщі: здобутки та застереження для України / О. П. Скороход // Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. зб. ; Нац. ін-т стратег. дослідж. — К. : НІСД, 2008. — № 4 (9). — С. 159–164.

343. Слабунова Ю. В. Структура адміністративно-правового механізму забезпечення прав громадян органами прокуратури / Ю. В. Слабунова // Форум права. — 2013. — № 2. — С. 508–512.

344. Сливка С. С. Філософсько-правові проблеми професійної культури юриста : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.12 / Сливка Степан Степанович ; Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. — Л., 2002. — 405 арк.

345. Словарь-справочник по праву / Сост. А. Ф. Никитин. — М. : Акалис, 1995. — 140 с.

346. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. — К. : Наук. думка, 2000. — 680 с.

347. Словник української мови : в 11-ти томах : Т. 5: Н-О / Голова ред. кол. І. К. Білодід. — К. : Наук. думка, 1974. — 840 с.

348. Словник української мови. — К., 1973. — Т. 4. — С. 92; [246] Словник української мови. — К., 1978. — Т. 9. — 578 с..

349. Словник-довідник для працівників органів державної податкової служби / Автори-упорядники: М. О. Бондаренко, Ю. І. Ляшенко, Л. А. Савченко та ін. ; за ред. М. Я. Дем'яненка, П. В. Мельника. — К., 2001. — 214 с.

350. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. — [4-е изд.]. — М. : Советская энциклопедия, 1988. — 1600 с.

351. Современный философский словарь / Под ред. д.ф.н., проф. В. Е. Кемерова. — М., 1996. — 608 с.

352. Сорокин В. Д. Административный процесс и административно-процессуальное право / В. Д. Сорокин. — СПб. : Изд-во Юрид. ин-та (Санкт-Петербург), 2002. — 474 с.

353. Социология : учебное пособие / Общ. ред. Э. В. Тадевосяна. — М. : Знание, 1995. — 270 с.

354. Соціально-правові основи інформаційної безпеки : навч. посіб. / В. М. Петрик, А. М. Кузьменко, В. В. Остроухов, О. А. Штоквич, В. І. Полевий;

Укр. акад. наук, Держ. ун-т інформ.-комунікац. технологій. — К. : Росава, 2007. — 496 с.

355. Спільний наказ Генерального прокурора України та керівників правоохоронних органів «Про затвердження Положення про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» від 16.04.2012 № 43/375/166/353/284/241/290/256 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.customs.com.ua/php/document.php?ISN=55664>

356. Старилов Ю. Н. Курс общего административного права : в 3 т. / Ю. Н. Старилов. — Т. I: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. — М : НОРМА, 2002. — 728 с.

357. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник / С. Г. Стеценко. — К. : Атіка, 2007. — 624 с.

358. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. : 3-тє вид., випр. / Д. М. Стеченко. — К., 2006. — 262 с.

359. Стручков Н. А. Преступность как социальное явление : лекции по криминологии / Н. А. Стручков. — Л., 1979. — 119 с.

360. Суббот А. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів як складові їх безпечної діяльності / А. Суббот // Віче. — 2012. — № 24. — С. 16–18.

361. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підручник / [В. Т. Білоус та ін.] ; відп. ред. В. Т. Маляренко, д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. Акад. прав. наук України. — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 350 с.

362. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / [В. С. Ковальський (кер. авт.кол.), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін. ; відп. ред. Я. Кондратьєв]. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 320 с.

363. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підручник / О. С. Захарова, В. Я. Карабань, В.С. Ковальський (кер. авт. кол.) та ін. ; відп. ред. В. Маляренко. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 376 с.

364. Сулейманова Г. В. Право социального обеспечения : учебник для вузов / Г. В. Сулейманова. — М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2006. — 464 с.

365. Сулік Н. І. Інформаційна система як організаційний ресурс інформаційного забезпечення організацій / Н. І. Сулік // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — К., 2003. — Вип. 41, ч. 2. — С. 192–197.

366. Сурилов А. В. Теория государства и права: учеб. пособие / А. В. Сурилов. — К. ; Одесса : Выща шк., 1989. — 439 с.

367. Сухінін Д. В. Роль оцінювання в діяльності органів місцевої влади: основні принципи, методи та завдання / Д. В. Сухінін // Публічне адміністрування: теорія та практика : електронний збірник наукових праць. — 2012. — Випуск 1 (7). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2012-01\(7\)/12sdvpmz.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2012-01(7)/12sdvpmz.pdf)

368. Сущенко В. Тлумачення терміну «законодавство» Конституційним Судом України / В. Сущенко. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=221>

369. Сырых В. М. Метод правовой науки: Основные элементы, структура / В. М. Сырых. — М. : Юрид. лит., 1980. — 176 с.

370. Тевлін Р. Про поняття «правоохоронні органи» у широкому та вузькому розумінні / Р. Тевлін // Радянське право. — 1985. — № 7. — С. 51–54.

371. Телешун С. О. Політична аналітика в системі публічного управління: навч. посібник / Національна академія держ. управління при Президентіві України. Кафедра політичної аналітики та прогнозування / С.О. Телешун (заг.ред.). — К. : НАДУ, 2008. — 284с.

372. Теория государства и права : [учебник] / [под ред. А. И. Королёва, Л. С. Явича]. — Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1982. — 377 с.

373. Теория государства и права / под ред. Г. Н. Манова. — М. : БЕК, 1996. — 336 с.

374. Теория государства и права / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. — М. : Юрист, 1997. — 742 с.

375. Теория государства и права. Академический курс в трех томах / Отв. ред. М. Н. Марченко. — 3-е изд., перераб. и доп. — Т. 3: Государство, право, общество. — М. : Норма. — 528 с.

376. Теория организации / Т. Ю. Иванова, В. И. Приходько. — СПб. : Питер, 2004. — 269 с.

377. Теория права и государства : учебник / Под ред. В. В. Лазарева. — М. : Право и закон, 2001. — 576 с.

378. Теория права и государства / под ред. проф. В. В. Лазарева. — М. : Новый юрист, 1997. — 432 с.

379. Теорія держави і права / За ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. — К., 2003. — 135 с.

380. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 688 с.

381. Теорія держави та права : [підручник) : [за вимогами кредитно-модульної системи навчання] / Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та ін.: за заг. ред. Є.О. Гіди. — К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. — 576 с.

382. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навчальний посібник / [В. А. Ліпкан, О. С. Доценко, О. В. Кузнецов та ін.]; за ред. В. А. Ліпкана. — К. : КНТ, 2007. — 884 с.

383. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / За ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. — 702 с.

384. Теремецький В. І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування / В. І. Теремецький // Держава та регіони. Серія «Право». — 2012. — № 1 (35). — С. 50–54.

385. Тертичка В. В. Оцінювання державної політики та програм : конспект лекцій / В. В. Тертичка, В. О. Купрій. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ipas.org.ua/doc/du/3_Synopsis.pdf

386. Тертишна О. А. Використання конструктивного ресурсу конфлікту в системі державної служби України : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 /

Тертишна Олена Анатоліївна ; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — Д., 2010. — 228 с.

387. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України / В. М. Тертишник. — К. : А.С.К., 2004. — 1056 с.

388. Тертышник В. М. Уголовный процесс : учебное издание / В. М. Тертышник. — Х. : Арсис, 1997. — 528 с.

389. Тихий Р. С. Проблемы правового регулирования административных процедур в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / Тихий Роман Сергеевич. — Тюмень, 2006. — 249 с.

390. Тулай О. І. Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику / О. І. Тулай // Культура народів Причорномор'я. — 2007. — № 121. — С. 93–97. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/KNP/121/knp121_93-97.pdf

391. Уварова О. О. Роль принципів права у процесі правозастосування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Уварова Олена Олександрівна. — Х., 2009. — 211 с.

392. Український Радянський енциклопедичний словник : в 3-х т. / уклад. М. П. Бажан, І. К. Білодід, О. І. Гурій та ін. — К., 1966. — Т. 1. — 892 с.

393. Управленческие процедуры / Авт. кол.: Б. М. Лазарев, И. Ш. Муксинов, А. Ф. Ноздрачев и др.; Академия наук СССР; Институт государства и права. — М. : Наука, 1988. — 272 с.

394. Управління в митній службі : підруч. / Ю. Д. Кунєв, І. М. Коросташова, А. В. Мазур, С. П. Шапошник; Держ. мит. служба України, Акад. мит. служби України. — К. : Центр навч. л-ри, 2006. — 406 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://readbookz.com/pbooks/book-10/ua/chapter-667/>

395. Федеральная полиция // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://polis-cp.osce.org/countries/details?item_id=17&lang=ru.

396. Фесюнін В. М. Організаційно-правові засади взаємодії Державної податкової служби з населенням : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Фесюнін Валентин Миколайович; ХНУВС. — Харків, 2007. — 187 с.

397. Фещенко Л. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною по-датковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Фещенко Леся Олександрівна; Інститут зако-нодавства Верховної Ради України. — Київ, 2007. — 217 с.

398. Филатова А. В. Регламенты и процедуры в сфере реализации государственного контроля (надзора) : монография / А. В. Филатова ; под ред. Н. М. Конины. — Саратов : Науч. кн., 2009. — 208 с.

399. Философский словарь / Под ред. М. М. Розенталя и П. Ф. Юдина. — М. : Политическая література, 1962. — 544 с.

400. Философский словарь / Под ред. М. М. Розенталя. — М. : Политиздат, 1972. — 496 с.

401. Философский энциклопедический словарь / [Редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др.]. — [2-е изд.]. — М. : Сов. Энциклопедия, 1989. — 815 с.

402. Философский энциклопедический словарь. — М. : ИНФРА-М, 1997. — 744 с.

403. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. — М. : Сов. энцикл., 1983. — 840 с.

404. Философский энциклопедический словарь / под ред. П. Н. Федосеева, С. М. Ковалева. — М. : Советская энциклопедия, 1980. — 672 с.

405. Философский энциклопедический словарь. — М. : ИНФРА-М, 1999. — 576 с.

406. Форошевська Ю. Система виборів органів місцевого самоврядування у Франції / Ю. Форошевська // Матеріали міжнародної конференції «Політична праксеологія: безпека, технології, комунікації» / за ред. В. Бебика. — К. : ВАПН, 2016. — 117 с.

407. Фролов Ю. М. Адміністративні процедури: зміст та особливості / Ю. М. Фролов // Форум права. — 2013. — № 3. — С. 692–698.

408. Хаманева Н. Ю. Проблемы административно-правового регулирования экономических отношений на современном этапе / Н. Ю. Хаманева // Административно-правовое регулирование экономических отношений : сб. науч. тр. ; под ред. И. Л. Бачило, Н. Ю. Хаманевой – М. : ИГП РАН, 2001. – С. 29 – 34.

409. Харитонова О. І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Харитонова Олена Іванівна; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2004. — 410 с.

410. Харлоф Э. Местные органы власти в Европе / Э. Харлоф. — М., 1992. — 273 с.

411. Хатню Ю. А. Взаємодія органів внутрішніх справ з органами служби безпеки України у боротьбі з рейдерством / Ю. А. Хатню // Митна справа. — 2011. — № 4 (76). — Ч. 2. — С. 183–188.

412. Хропанюк В. Н. Теория государства и права / В. Н. Хропанюк; под ред. В. Г. Стрекозова. — М. : Интерстиль, 2000. — 377 с.

413. Черданцев А. Ф. Системообразующие связи права / А. Ф. Черданцев // Советское государство и право. — 1974. — № 8. — С. 10–17.

414. Черних С. П. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у сфері протидії організованій злочинності / С. П. Черних // Право і Безпека. — 2010. — № 2 (34). — С. 117–122.

415. Четвериков В. С. Основы управления в органах внутренних дел : учеб. пособие / В. С. Четвериков, В. В. Четвериков. — М. : Новый Юрист, 1997. — 128 с.

416. Чечетова Н. Ф. Сутність та завдання інформаційно-аналітичного забезпечення муніципального управління / Н. Ф. Чечетова, Н. Є. Лелюк // Наукове видання «Комунальне господарство міст. Серія «Економічні науки» :

збірник наукових праць / Ред. кол.: А. Є. Ачкасов; П. Т. Бубенко; В. П. Дубіщев та ін. — 2011. — №100. — С. 162–167.

417. Чорнорук А. Організація публічного управління на місцевому рівні у Франції: досвід для України / А. Чорнорук // Публічне адміністрування: теорія та практика. — 2014. — Вип. 2. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_2_26

418. Шагиева Р. В. Теория юриспруденции : учебное пособие для студентов — выпускников юридических вузов, готовящихся к сдаче государственного экзамена по теории государства и права / [Р. В. Шагиева и др.] ; под ред. Р. В. Шагиевой ; Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования "Российская правовая акад. М-ва юстиции Российской Федерации", Полиграф-Информ, 2007 // [Електронний ресурс] — Режим доступу:<http://books.house/prava-teoriya/134-yuridicheskiiy-mehanizm-realizatsii-32771.html>.

419. Шатрава С. О. Адміністративно-правові засади діяльності спеціальних підрозділів міліції : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Шатрава Сергій Олександрович ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2007. — 231 арк.

420. Шевченко Н. В. Критерії та показники оцінки ефективності державного фінансового контролю / Н. В. Шевченко. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/kriterii-ta-pokazniki-ocinki-efektivnosti-derzhavnogo-finansovogo-kontrolyu.html>

421. Шевчук О. М. Взаємодія та координація органів державної влади щодо забезпечення державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин / О. М. Шевчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. — 2014. — № 8. — С. 126–129.

422. Шевчук С. Принцип рівності у європейському та порівняльному конституційному праві (до рішення Конституційного Суду України у справі про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу)

/ С. Шевчук // Вісник Академії правових наук України. — 2005. — № 4. — С. 124.

423. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні : монографія / С. Шевчук. — К. : Реферат, 2007. — 640 с.

424. Шеремет О. С. Участь органів місцевого самоврядування у профілактиці злочинності: загальні питання / О. С. Шеремет // Політика в сфері боротьби зі злочинністю. — Івано-Франківськ : б. в., 2014. — С. 308–311.

425. Шестопалова Л. М. Теорія держави і права : [навч. посіб.] / Л. М. Шестопалова. — К. : Прецедент, 2006. — 197 с.

426. Шинкаренко І. Р. Проблеми організації взаємодії підрозділів боротьби з контрабандою митної служби з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ прикордонних регіонів при розкритті контрабанди / І. Р. Шинкаренко // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України. — Спеціальний випуск. — Луганськ : РВВ ЛІВС, 2000. — С. 102–106.

427. Школа С. М. Кримінально-правові проблеми застосування амністії та здійснення помилування в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Школа Сергій Миколайович ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2003.. — 248 арк.

428. Щерба А. В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис....канд.юрид.наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. В. Щерба . — Х. : Б.в., 2011. — 20 с.

429. Щербина В. І. Функції трудового права : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 / Щербина Віктор Іванович ; Акад. мит. служби України. — Д., 2008. — 423 арк.

430. Экимов А. И. Категория цели в науке права / А. И. Экимов // Философские проблемы государства и права. — Л. : Изд-во Ленинградск. гос. ун-та, 1979. — С. 49–58.

431. Экономика: Вначале было слово : экономический словарь / Сост. Н. И. Фокин, П. Н. Фокина. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://dictionary-economics.ru/word/Механизм>
432. Юзьков Л. П. Государственное управление в политической системе развитого социализма / Л. П. Юзьков. — К. : Норма, 1983. — 368 с.
433. Юридична енциклопедія : в 6 т. : Т. 1 / [редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. — К. : Укр. енцикл., 1998. — 672 с.
434. Юридична енциклопедія : в 6 т. : Т. 4: Н–П / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : Укр. енцикл, 2003. — 736 с.
435. Юридична енциклопедія : в 6 т. : Т. 4: Н–П / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : Укр. енцикл., 2002. — 720 с.
436. Юридична енциклопедія : в 6 т. / ред-кол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. 3 : К–М. — К. : Юридична думка, 2001. — 792 с.
437. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : Укр. енцикл. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://cyclor.com.ua/content/view/1084/58/1/9/#18537>
438. Юридична енциклопедія / авт.упоряд. В. П. Нагребельний. — К. : УРЕ ім. М. Бажана, 1998. — Т. 1. — 800 с.
439. Юридичні терміни : тлумачний словник / В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушко, Т. П. Базова та ін. ; за ред. В. Г. Гончаренка. — К. : Либідь, 2003. — 320 с.
440. Юрій М. Ф. Людина і світ / М. Ф. Юрій. — К. : Дакор, 2006. — 460 с.
441. Юшкевич О. Г. Провадження в справах про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Юшкевич Олена Геннадіївна ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2007. — 230 арк.

442. Яковчук М. Ю. Адміністративно-правове регулювання страхової діяльності в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М. Ю. Яковчук. — Ірпінь, 2009. — 20 с.

443. Ярема О. Г. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ на залізничному транспорті у сфері охорони громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ярема Оксана Григорівна ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Л., 2008. — 231 арк.

444. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : навч. посіб. / О. Н. Ярмиш. В. О Серьогін. — Х. : Вид-во Нац. ун-ту. внутр. справ, 2002. — 672 с.

445. Code de la sécurité intérieure // [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000025503132&dateTexte=2012061>

446. Degan V. Sources of International Law. — London, 1997. — 552 p.

447. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych // [Електронний ресурс]. — Режим доступу

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971230779>

448. Ville de Lille. Contrat Local de Sécurité 2009 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

http://www.lille.fr/files/content/shared/files/Actualites/Cadre%20de%20vie/l_essentiel_du_CLS.pdf

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список публікацій здобувача:

1. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право». — 2014. — Випуск 29. — Частина 2. — Том 3. — С. 98–100.
2. Бурбика В. О. Характеристика окремих структурних елементів адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наука і правоохорона. — 2015. — № 1 (28). — Ч. 2 — С. 27–32.
3. Бурбика В. О. Мета та завдання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Європейські перспективи. — 2017. — № 1. — С. 79–84.
4. Бурбика В. О. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органам / В. О. Бурбика // Право UA. — 2016. — № 3. — С. 108–113.
5. Бурбика В. О. Поняття та особливості методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наше право. — 2017. — № 1. — С. 78–83.
6. Бурбика В. О. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Международный научный журнал «Верховенство права». — 2017. — № 1 — С. 70–75.
7. Бурбика В. А. Понятие и особенности взаимодействия органов местного самоуправления с правоохранительными органами / В. А. Бурбика // *Legea si viata* (Закон и жизнь) — Молдова. — 2017. — № 1/2 (301). — С. 21–24.

8. Бурбика В. О. До розуміння мети та завдань взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ : матеріали круглого столу (м. Київ, 14 трав. 2015 р.). — К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. — С. 51–53.

9. Бурбика В. О. Характеристика взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами у розрізі додержання прав та свобод людини у правоохоронній діяльності / В. О. Бурбика // Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. Круглого столу (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. Ун-т внутр. справ. — Харків, 2016 — С. 161–164.

10. Бурбика В. О. Адміністративно правова норма, як елемент механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Теоретичний аналіз і наукові дослідження юриспруденції у світовій науці : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 грудня 2016 р.). — К. : НДІ публік. права, 2016. — С. 65–67.

11. Бурбика В.О. Взаємодія органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. крнф. (м. Харків, 30 червня 2017 р.) / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. — Х. : ХНУВС, 2017. — С. 190–193.

Акти впровадженнь

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

вул. Г.Кірпи, 2 А, м.Київ, 03035
Тел. 044 228-1031
E-mail: sipl@email.ua
sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

**SCIENTIFIC INSTITUTE
OF PUBLIC LAW**

2 a, Kirpy str., Kyiv, 03035
Tel. +38 044 228-1031
E-mail: sipl@email.ua
sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

10.04.2014 № 5/1/6-3 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про використання результатів дисертації здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право під час внесення змін і доповнень до законодавства, що регламентує правоохоронну діяльність

Повідомляємо спеціалізованій вченій раді К 55.051.07 Сумського державного університету, що результати дисертації Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами» спрямовані на розкриття рівнів, видів, форм та методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, критеріїв оцінювання ефективності взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами використовуються Науково-дослідним інститутом публічного права під час розробки пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства та розроблення нових нормативно-правових актів з питань правоохоронної діяльності в межах реалізації теми наукового дослідження «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації №0115U005495).

Директор Інституту

Галуцько В.В.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Сумського державного університету

В.Д. Карпуша

« 15 » березня 2017 р.

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Комісія у складі:

Голова – завідувачий кафедри АГПФЕБ, д.ю.н., доцент Бурбика М.М.

Члени комісії – к.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Солонар А.В.;

- к.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Резнік О.М.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами» і їх використання в освітньому процесі з дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи», кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного дослідження здобувачем кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбиною Віталієм Олександровичем «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами» отримані на основі ґрунтовного аналізу та вивчення особливостей такої взаємодії, мають комплексний характер та використовуються під час проведення лекцій, семінарських і практичних занять кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету зі студентами при вивченні дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи».

Акт виконаний у 2-х примірниках.

Голова комісії

М.М. Бурбика

Члени комісії

А.В. Солоняр

О.М. Резнік

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Відповідальний секретар
Кримінологічної асоціації України
доктор юридичних наук, професор

О. М. Литвинов

09 березня 2017 року

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України

Комісія у складі:

1. **Яценка А. М.** – доктора юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України
2. **Черевка К. О.** – кандидата юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України
3. **Цвіркун Н. Ю.** – кандидата юридичних наук, члена Кримінологічної асоціації України

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне

право, використовуються у наукових дослідженнях Кримінологічної асоціації України.

Зокрема: 1) при визначенні особливостей взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами; 2) при окресленні структури адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами; 3) під час встановлення рівнів та видів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами; 4) для систематизації форм та методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами; 5) при наданні консультативно-дорадчої допомоги щодо супроводження правотворчого процесу правоохоронних органів; 6) під час розробки пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства, яке регулює взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбики Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами» в наукову діяльність Кримінологічної асоціації України забезпечило розширення науково-методичного інструментарію експертно-кримінологічного дослідження нормативно-правових актів та їх проектів з питань правоохоронної діяльності.

Члени комісії

_____ (А. М. Ященко)

_____ (К. О. Черевко)

_____ (Н. Ю. Цвіркун)

«9» березня 2017 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

А.С. Колотік

«30» березня 2017 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Комісія у складі:

начальника відділу організації освітнього процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук **Рязанцевої І. М.** (голова);
завідувача кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора **Безпалової О.І.**;

завідувача кафедри адміністративного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора **Салманової О.Ю.**

склала цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету Бурбика Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право, використовуються в освітньому процесі Харківського національного університету внутрішніх справ при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи».

Внесені автором до зазначених лекційних матеріалів доповнення підготовлені на достатньому теоретичному та методичному рівні та ґрунтуються на результатах проведеного автором глибокого дослідження чинного законодавства, практики взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами, у зв'язку з чим можуть бути впроваджені в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ, а також використані у науково-дослідній роботі слухачів, студентів та курсантів.

В якості наукових джерел в лекціях рекомендовано такі *публікації*:

1. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право». – 2014. – Вип. 29. Ч. 2. Т. 3. – С. 98–100.
2. Бурбика В. О. Характеристика окремих структурних елементів адміністративно-правового механізму взаємодії органів місцевого самоврядування з

правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наука і правоохорона. – 2015. – № 1 (28). Ч. 2. – С. 27–32.

3. Бурбика В. О. Мета та завдання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Європейські перспективи. – 2017. – № 1. – С. 79–84.

4. Бурбика В. О. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органам / В. О. Бурбика // Право UA. – 2016. – № 3. – С. 108–113.

5. Бурбика В. О. Поняття та особливості методів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Наше право. – 2017. – № 1. – С. 78–83.

6. Бурбика В. О. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Верховенство права. – 2017. – № 1. – С. 70–75.

7. Бурбыка В. А. Понятие и особенности взаимодействия органов местного самоуправления с правоохранительными органами / В. А. Бурбыка // Legea și viața (Закон и жизнь (Молдова)). – 2017. – № 1/2 (301). – С. 21–24.

8. Бурбика В. О. До розуміння мети та завдань взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ : матеріали круглого столу (м. Київ, 14 трав. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 51–53.

9. Бурбика В. О. Характеристика взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами у розрізі додержання прав та свобод людини у правоохоронній діяльності / В. О. Бурбика // Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. круглого столу (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2016. – С. 161–164.

10. Бурбика В. О. Адміністративно-правова норма, як елемент механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Теоретичний аналіз і наукові дослідження юриспруденції у світовій науці : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 груд. 2016 р.). – К. : НДІ публіч. права, 2016. – С. 65–67.

11. Бурбика В. О. Взаємодія органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами / В. О. Бурбика // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. – Х. : ХНУВС, 2017. – С. 190–193.

Члени комісії:

І.М. Рязанцева

О.І. Безпалова

О.Ю. Салманова